

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Katedra geografie

Bc. Jana Pišínová

**Dotační politika České republiky v oblasti
obnovy a výstavby malých vodních ploch
po roce 2004 na příkladu Kraje Vysočina**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Renata Pavelková, Ph.D.

Olomouc 2021

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo):	Bc. Jana Pišínová (R190142)
Studijní obor:	Regionální geografie
Název práce:	Dotační politika České republiky v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch po roce 2004 na příkladu Kraje Vysočina
Title of thesis:	Subsidy policy of Czech republic in the fields of renovation and construction of small water planes after the 2004, as example in the Vysocina region
Vedoucí práce:	Pavelková Renata, RNDr. PhD.
Rozsah práce:	116 stran
Abstrakt:	Diplomová práce se zabývá dotační politikou Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch po vstupu České republiky do Evropské unie. Cílem práce je detailnější analýza výstavby nových nádrží, jejich obnova nebo odbahnění v rámci Kraje Vysočina.
Klíčová slova:	dotace, voda, vodní hospodářství, malá vodní nádrž, rybník, Evropská unie
Abstract:	The diploma thesis deals with the subsidy policy of the Ministry of the Environment and the Ministry of Agriculture in the field of restoration and construction of small water bodies after the accession of the Czech Republic to the European Union. The aim of the work is a more detailed analysis of the construction of new water reservoirs, their renewal or siltation within the Vysočina region.
Keywords:	subsidy, water, water economy, small water reservoir, pond, European Union

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Renaty Pavelkové, Ph.D. a uvedla jsem veškeré informace a literaturu v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 29.4.2021

.....
Podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí práce RNDr. Renatě Pavelkové, PhD. za užitečné rady při tvorbě práce. Také děkuji starostům a zastupitelům jednotlivých obcí za vyplnění dotazníku a zpětnou vazbu.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Jana PIŠÍNOVÁ
Osobní číslo: R190142
Studijní program: N1301 Geografie
Studijní obor: Regionální geografie
Téma práce: Dotační politika České republiky v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch po roce 2004 na příkladu kraje Vysočina
Zadávací katedra: Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Diplomová práce se bude zabývat dotační politikou Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch po vstupu České republiky do Evropské unie. Cílem práce bude detailněji analyzovat výstavby nových nádrží, jejich obnovu nebo odbahnění v rámci kraje Vysočina. Práce zhodnotí vývoj změn lokalit vodních ploch a rybníků v čase a zaměří se na účely podpory programu. Práce bude obsahovat grafické a mapové přílohy a anglické shrnutí.

Rozsah pracovní zprávy: 20 000 – 24 000 slov
Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

- BERAN, J. (2009): *Základy vodního hospodářství*. Vyd. 2. Praha: Česká zemědělská univerzita.
DEMEK, J., MACKOVČIN, P. (2014): *Zeměpisný lexikon ČR*. Vyd. 3. Brno: Mendelova univerzita v Brně.
FRYER, J. (2012): *The complete guide to water storage: how to use gray water and rainwater systems, rain barrels, tanks, and other water storage techniques for household and emergency use*. Ocala, Fla.: Atlantic Pub. Group.
PAVELKOVÁ, R., FRAJER, J., NETOPILOV, P., a kol. (2014): *Historické rybníky České republiky: srovnání současnosti se stavem o 2. polovině 19. století*. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka.
ROZKOŠNÝ, M., PAVELKOVÁ, R., DAVID, V., a kol. (2015): *Zaniklé rybníky v České republice: případové studie potenciálního využití území*. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka.
ŠEDIVÝ, V., VRÁNA, K. (2011): *Vodní hospodářství: hydraulika, malé vodní nádrže, revitalizace krajiny*. Vodňany: Střední rybářská škola a Vyšší odborná škola vodního hospodářství a ekologie.
YOUNG, R. A. (2014): *Determining the economic value of water: concepts and methods*. Second edition. New York: RFF Press.
Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Renata Pavelková, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 27. ledna 2020
Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2021

LS.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

prof. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 27. ledna 2020

Obsah

Úvod	12
Cíle práce	13
1. Metodika práce	14
1.1. Metody zpracování.....	14
1.2. Rešerše literatury.....	15
2. Legislativa	18
2.1. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách.....	19
2.1.1. Nakládání s vodami.....	20
2.2. Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu ...	21
2.3. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	21
3. Vodní hospodářství v České republice	22
3.1. Vodohospodářská politika po vstupu do EU	22
3.2. Správa vodního hospodářství.....	27
3.3. Udržitelné hospodaření s vodními zdroji	28
4. Rybníky a malé vodní nádrže	29
4.1. Historie vzniku rybníků a MVN	30
4.2. Typické prvky MVN	32
4.3. Výstavba, obnova a rekonstrukce MVN	33
5. Struktura dotačních zdrojů	36
5.1. Evropské dotační programy.....	38
5.1.1. Předvstupní nástroje	38
5.1.2. Programové období 2004-2006	40
5.1.3. Programové období 2007-2013	44
5.1.4. Programové období 2014-2020	49

5.2. Národní dotační programy.....	57
6. Čerpané dotační prostředky v Kraji Vysočina.....	64
6.1. Základní charakteristika zájmového území	64
6.2. Čerpané dotační prostředky	66
6.3. Případové studie.....	70
7. Výsledky dotazníkového šetření.....	77
Závěr.....	99
Summary	102
Použitá literatura a zdroje	103
Přílohy.....	107

Seznam zkratk

AOPK ČR – Agentura ochrany, přírody a krajiny České republiky

ČOV – Čistička odpadních vod

ČR – Česká republika

EAFRD/EZFRV – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

EFF – Evropský rybářský fond

EMFF – Evropský námořní a rybářský fond

ERDF – Evropský fond pro regionální rozvoj

ES – Evropské společenství

ESI fondy – Evropské strukturální a investiční fondy

EU – Evropská unie

EUR – Euro, společná měna Evropské měnové unie

FS – Fond soudržnosti

Koncepce VHP – Koncepce vodohospodářské politiky

LEADER+ – Iniciativa společenství pro rozvoj venkova

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OP – Operační program

POÚ – Pověřený obecní úřad

PUPFL – Pozemky určené k plnění funkcí lesa

MAS – Místní akční skupina

MVN – Malá vodní nádrž

MZe – Ministerstvo zemědělství

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NSRR – Národní strategický referenční rámec

RO SZIF – Regionální odbory Státního zemědělského intervenčního fondu

SAPARD – Speciální předvstupní program pro rozvoj zemědělství a venkova

SEA – Strategické posuzování vlivů na životní prostředí

SFŽP – Státní fond životního prostředí

SO ORP – Správní obvod obce s rozšířenou působností

SWOT – SWOT analýza silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

ÚSES – Územní systém ekologické stability

ZCHÚ – Zvláště chráněná území

Úvod

Voda je jedním z nejvýznamnějších prvků a nutnou podmínkou pro život na planetě Zemi. Problematika změny klimatických podmínek je v posledních letech stěžejním tématem. Antropogenní činnost ovlivňuje klimatický systém natolik, že vývoj v některých oblastech může mít výrazné negativní dopady. Proto je důležité zaměřit se na řadu adaptačních opatření a využít jejich efektivitu k obnově přirozeného ekosystému. Malé vodní nádrže jsou významným faktorem při utváření krajinného rázu. Jsou nedílnou součástí územních systémů ekologické stability, vytvářejí retenční prostory pro fungování klimatu na lokální až globální úrovni. Obecným cílem politiky České republiky v oblasti vodního hospodářství je vytvoření podmínek pro udržitelnost.

Diplomová práce se věnuje dotační politice Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství v oblasti obnovy, rekultivace a výstavby malých vodních ploch po vstupu České republiky do Evropské unie. Zaměřuje se na přehled historie výstavby rybníků, problematiku udržitelného využívání vodních zdrojů, dotační programy Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí na mezinárodní a národní úrovni a využívání dotačních titulů na výstavbu a obnovu malých vodních ploch na příkladu Kraje Vysočina.

Cíle práce

Cílem diplomové práce je bližší seznámení s fungováním dotační politiky ministerstev v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch, ale i prezentace historie výstavby a zániku malých vodních ploch a analýza jejich současného využití. Dalším cílem je analýza využití území pro zlepšení stavu krajiny a podpora udržitelného hospodaření s vodními zdroji za možnosti využití dotačních programů jednotlivých ministerstev, které odpovídají evropské a národní legislativě, kdy je kladen důraz na změnu klimatu a změnu hydrologických procesů.

1. Metodika práce

1.1. Metody zpracování

Práci je možné rozdělit na dvě dílčí části, a to teoretickou a praktickou. Obě části se vzájemně prolínají a navazují na sebe a k jejich zpracování byly využity různé zdroje informací.

První část je zaměřena na rešerši odborné literatury, legislativu, a především na podrobnou analýzu dotačních programů na podporu obnovy a výstavby malých vodních ploch. Tato část slouží k pochopení fungování legislativních zákonů a seznámení se základními pojmy, které se týkají malých vodních nádrží.

Další část je forma dotazníkového šetření, která je řazena mezi metody kvantitativního výzkumu, při které je umožněno získat za krátký časový úsek velké množství informací od většího počtu respondentů. Při zpracování této práce byla využita metoda dotazníkového šetření v elektronické formě a následné zpracování získaných informací. Tvorba dotazníku probíhala ve spolupráci s vedoucí práce RNDr. Renatou Pavelkovou. Dotazník vychází z dotazníkového šetření, které proběhlo v roce 2014 v rámci projektu Ministerstva zemědělství č. QJ220233 „Hodnocení území na bývalých rybníčních soustavách (vodních plochách) s cílem posílení udržitelného hospodaření s vodními a půdními zdroji v České republice.“ Dotazníkové šetření z roku 2014 bylo zaměřené na vnímání malých vodních ploch v rámci katastrálního území obce v celé České republice a bylo anonymní. Dotazník diplomové práce se týká tématu významu obnovy zaniklých rybníků a výstavby malých vodních ploch za využití dotačních prostředků a je směřován na území Kraje Vysočina. Dotazníkové šetření diplomové práce tak rozšiřuje a aktualizuje některé údaje, které byly zjištěny při šetření v roce 2014.

Bylo osloveno 704 obcí v celkem 17 otázkách, z nichž některé otázky byly strukturované a některé otevřené. Obce byly osloveny prostřednictvím emailové pošty. K rozeslání dotazníků bylo samostatně dohledáno všech 704 emailových adres obcí Kraje Vysočina. Respondenti byli především starostové, popřípadě zastupitelé jednotlivých obcí. Dotazník byl zadán v časovém období únor až březen 2021 a respondenti byli upozorněni na fakt, že získané informace slouží k vypracování diplomové práce. Vyhodnocení

dotazníku proběhlo v prostředí programu Microsoft Excel, kde byly následně zpracovány a vyhodnoceny data pomocí tabulek a grafů.

1.2. Rešerše literatury

K tématu diplomové práce *Dotační politika České republiky v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch po roce 2004 na příkladu Kraje Vysočina* lze využít informací z několika odborných publikací, článků, zákonů a akademických prací.

Základním zdrojem pro orientaci v oblasti historie rybníků v České republice byla kniha s názvem *Historické rybníky České republiky* (Pavelková, 2014). Kniha se zabývá historickými rybníky, které byly identifikovány pomocí map II. vojenského mapování a slouží jako podklad pro obnovu, rekultivaci nebo protipovodňové opatření v místech zaniklých historických rybníků. Kniha prezentuje historii výstavby a zániku rybníků a hybné síly, které k těmto procesům přispěly. Součástí jsou i výsledky mapování ploch zaniklých rybníků a analýza jejich současného využití. Celkově řeší podobu historické krajiny a její vývoj.

Dalším zdrojem informací byla knižní publikace *Zaniklé rybníky v České republice* (Rozkošný, 2015), která slouží jako případová studie potenciálního využití území. Kniha nastiňuje možné vize využití území rybníčních soustav pro zlepšení stavu krajiny a zabývá se podporou udržitelného hospodaření v primárním sektoru. Také souhrnně analyzuje tři pilotní území a jejich hodnocení ekonomických ukazatelů pro různé varianty řešení využití těchto ploch v krajině. Kapitoly jsou věnovány přehledu historie výstavby a zániku rybníků v krajině, problematice udržitelného využívání vodních a půdních zdrojů, klastrové analýze a malým vodním nádržím. Tato publikace navazuje na knihu *Historické rybníky ČR* a stala se stěžejním zdrojem informací pro vypracování diplomové práce.

Dalším zdrojem, ze kterého bylo možné čerpat informace k danému tématu, byla kniha *Základy vodního hospodářství* (Beran, 2009), která se zabývá historií vodního hospodářství, jeho složkami, vývojem, vodním hospodářstvím ve světě, vodohospodářskými funkcemi malých vodních nádrží, vodohospodářskými funkcemi lesa, vodohospodářskými stavbami a ekologickými problémy ve vodním hospodářství.

Kniha obecně shrnuje všechny důležité základy a pojmy vodního hospodářství a objasňuje problematiku spojenou s trvale udržitelným rozvojem.

Legislativní rámec vodního hospodářství zajistily webové stránky Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství České republiky, kde jsou ukotveny zákony, které se zabývají vodním hospodářstvím. Jedním ze stěžejních zdrojů byl zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a změně některých zákonů neboli „vodní zákon“, kdy obsahem tohoto zákona jsou obecná vymezení pojmů, informace o povrchových a podzemních vodách, práva k vodám a nakládání s vodami. Dalším zákonem, ze kterého bylo čerpáno, byl zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů.

Důležitým materiálem ke zpracování kapitoly o malých vodních nádržích bylo *Doporučení k projektům malých vodních nádrží 2020* (AOPK ČR, 2020), vypracované autory AOPK ČR, kteří dlouhodobě působí v administraci dotační podpory ekologických krajinotvorných nádrží. Text obsahuje základní pojmy, vysvětluje rozdíly mezi MVN, mokřady a tůňemi, účely a odůvodnění výstavby, obnovy a rekonstrukce krajinotvorných nádrží, zohledňuje vhodnost výstavby nových nádrží, odbahňování v rámci obnovy a rekonstrukcí MVN a řeší udržitelnost krajinotvorných nádrží.

Dále také příručka *Malé vodní nádrže – rybníky* (MZe, 2016), vydaná Ministerstvem zemědělství, jejíž součástí je technickobezpečnostní dohled nad vodními díly, povinnosti, které ukládá zákon č. 254/2001 Sb., a další právní předpisy související se snížením nebezpečí vzniku škod na MVN. Publikace se zaměřuje na menší vodní nádrže, které jsou zařazené do IV. kategorie z technickobezpečnostního hlediska, protože tyto nádrže tvoří podstatnou část naší krajiny.

Jednotlivé dotační programy lze nastudovat na webových stránkách Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí. Základní informace o dotačních programech obsahují legislativu, programové dokumenty, harmonogramy výzev, pomoc se žádostmi o podporu, semináře a konference týkající se jednotlivých operačních programů, výčet hodnotících, přezkumné a poradní komise dohlížející nad fungováním a dodržováním OP a důležité kontakty na řídicí orgány. Dotační programy řeší i internetový portál Dotace EU, který je zastřešujícím portálem Evropských strukturálních

a investičních fondů v ČR. Jedná se o portál v gesci Ministerstva pro místní rozvoj – Národního orgánu pro koordinaci ESI fondu, který přináší nejaktuálnější informace o hospodářské politice a sociální a územní soudržnosti EU, o výsledcích čerpání prostředků z evropských fondů v ČR a o budoucím vývoji kohezní politiky EU.

2. Legislativa

Základním právním předpisem, který upravuje povinnost státu dbát o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství, je *Ústava České republiky* a její *Listina základních práv a svobod*.

Nejdůležitějšími právními normami v oblasti vodního hospodářství jsou zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Vodní zákon) a zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Zákon o vodovodech a kanalizacích), které nabyly účinnosti 1. ledna 2002.

Existuje několik dalších zákonných listin a metodických pokynů, které se týkají vodních zdrojů a budou následně zmiňovány v dalších kapitolách k tématu výstavby a obnovy malých vodních ploch. Jedná se např. o:

- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, o výkonu práva, rybářské stráž, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů
- Zákon č. 114/1995 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu
- Vyhláška MZe č. 471/2001 Sb., o technickobezpečnostním dohledu nad vodními díly
- Vyhláška MZe č. 619/2004 Sb., o vodoprávní evidenci
- Vyhláška MZe č. 142/2005 Sb., o plánování v oblasti vod
- Strategie ochrany před povodněmi na území ČR
- Povodňový plán ČR
- Metodický pokyn MŽP k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby
- Metodický pokyn MŽP pro monitorování vod

Na mezinárodní úrovni je jedním z nejdůležitějších legislativních nástrojů v oblasti vodní politiky *Rámcová směrnice pro vodní politiku Evropského společenství*, která nabyla účinnosti v roce 2000. Dalším významným dokumentem je *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/118/ES o ochraně podzemních vod před znečištěním*

a zhoršováním stavu a také Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/60ES o vyhodnocování a zvládnání povodňových rizik (MZe, 2021).

2.1. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

Účelem tohoto zákona je ochrana povrchových a podzemních vod a přírodních zdrojů, jakožto ohrožených a nenahraditelných složek životního prostředí, dále pak stanovení podmínek pro šetrné hospodaření a nakládání s vodními zdroji, eliminace stále častějšího výskytu extrémních jevů povodní a sucha a zabezpečení vodních děl. Zákon upravuje právní vztah k povrchovým a podzemním vodám, vztahy fyzických a právnických osob k využívání těchto vod a také vztahy k pozemkům a stavbám, s nimiž vodní zdroje souvisí.

Co se konkrétně týká malých vodních ploch, vodní zákon vyžaduje stavební povolení k vodním dílům, tedy k provedení vodních děl, k jejich změnám a změnám jejich užívání, k jejich zrušení nebo odstranění je nutné povolení vodoprávního úřadu. Vodní díla povoluje vodoprávní úřad jako speciální stavební úřad. Při povolování vodních děl a jejich změn musí být zohledněna ochrana vodních a další ekosystémů, které spolu úzce souvisí (Zákon č. 254/2001 Sb.).

Vodní díla jsou stavby, které slouží ke vzdouvání a zadržování vod, umělému usměrňování odtokového režimu povrchových vod, k ochraně a užívání vod, k nakládání s vodami, ochraně před škodlivými účinky vod, k úpravě vodních poměrů nebo k jiným účelům. Jedná se především o přehrady, hráze, vodní nádrže, jezy a zdrže (Zákon č. 254/2001 Sb.).

Podle §15a vodního zákona platí, že k provedení vodního díla do plochy 20 000 m² a s výškou hráze do 2,5 m, které slouží ke vzdouvání a akumulaci vod, a které nepodléhá technickobezpečnostnímu dohledu nebo splňuje kritéria pro zařazení do IV. kategorie technickobezpečnostního dohledu, postačí ohlášení vodoprávnímu úřadu. Technickobezpečnostní dohled nad vodními díly se rozumí zajišťování technického stavu vodního díla z hlediska bezpečnosti a stability a možných poruch. Ohlášení podléhá i obnova vodních děl, které jsou zničeny „živelnou“ pohromou nebo havárií a vodohospodářské úpravy (Zákon č. 254/2001 Sb.).

Kromě vodních děl lze realizovat vodohospodářské úpravy, kterými jsou zemní práce a změny terénu v přirozených korytech vodních toků a na pozemcích sousedících s nimi, jimiž se přirozené koryto vodního toku podstatně nemění. Zde není třeba povolení ani souhlas podle vodního nebo stavebního zákona (Vodní hospodářství, 2021).

2.1.1. Nakládání s vodami

Zákon stanovuje základní obecné povinnosti každé právnické nebo fyzické osoby, která nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami. Smyslem ustanovení je uplatnění principů trvale udržitelného rozvoje a zásad ochrany životního prostředí.

Nakládáním s vodami se rozumí nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, jejich vzdouvání pomocí vodních děl, využívání jejich energetického potenciálu, jejich využívání k plavbě nebo k plavení dřeva, k chovu ryb nebo vodní drůbeže, jejich odběr, vypouštění odpadních vod do nich a další způsoby, jimiž lze využívat jejich vlastnosti nebo ovlivňovat jejich množství, průtok, výskyt nebo jakost.

Každý, kdo nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami, je povinen dbát o jejich ochranu a zabezpečovat jejich hospodárné a účelné užívání. Při provádění staveb nebo jejich změn nebo změn jejich užívání je stavebník povinen zabezpečit omezení odtoku povrchových vod vzniklým dopadem atmosférických srážek na tyto stavby akumulací a následným využitím, popřípadě vsakováním na pozemku, výparem, anebo, není-li žádný z těchto způsobů omezení odtoku srážkových vod možný nebo dostatečný, jejich zadržováním a řízeným odváděním nebo kombinací těchto způsobů. Bez splnění těchto podmínek nesmí být povolena stavba, změna stavby před jejím dokončením, užívání stavby ani vydáno rozhodnutí o dodatečném povolení stavby nebo rozhodnutí o změně v užívání stavby. Dotčeným orgánem jsou vodoprávní úřady. Povolení k nakládání s vodami je třeba, jde-li o vody a nakládání s nimi, které slouží k jejich vzdouvání, akumulaci a k užívání těchto vod pro chov ryb. Povolení se vydává fyzickým a právnickým osobám k jejich žádosti na časově omezenou dobu, popřípadě na dobu užívání vodního díla. Povolení k nakládání s vodami, které lze vykonávat pouze užíváním vodního díla, je možné vydat jen současně se stavebním povolením (Zákon č. 254/2001 Sb.).

K provedení vodního díla do plochy 20 000 m² s výškou hráze do 2,5 m, které slouží ke vzdouvání a akumulaci vod, a které nepodléhá technickobezpečnostnímu dohledu nebo splňuje kritéria pro zařazení do IV. kategorie technickobezpečnostního dohledu, postačí ohlášení vodoprávnímu úřadu. K provedení terénních úprav sloužících k zadržování vody v krajině do 1,5 m hloubky o výměře nad 300 m², nejvíce však do 20 000 m² v nezastavěném území, které nemají společnou hranici s veřejnou pozemní komunikací, postačí ohlášení vodoprávnímu úřadu. Při ohlašování terénních úprav se použijí ustanovení stavebního zákona o ohlašování staveb (Zákon č. 254/2001 Sb.).

2.2. Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů

Zákon upravuje vztahy, které vznikají při rozvoji, výstavbě a provozu vodovodů a kanalizací, které slouží k veřejné potřebě. Provozování vodovodů a kanalizací je souhrn činností, kterými se zajišťuje dodávka pitné vody nebo odvádění a čištění odpadních vod a dodržování provozních a manipulačních řádů. Na úseku vodovodů a kanalizací vykonávají veřejnou správu obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností a újezdní úřady na území vojenských úřadů, krajské úřady a ministerstva.

2.3. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Tento legislativní rámec vznikl za účelem udržení a obnovy přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně biodiverzity, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji za účasti různých územních celků, vlastníků a správců pozemků.

Ochranou přírody a krajiny se rozumí vymezená péče příslušných fyzických či právnických osob formou ochrany a tvorby ÚSES, ochrany volně žijících živočichů, rostoucích rostlin a jejich společenstev a péče o ekologické systémy a krajinné celky. Zákon se zabývá ovlivňováním vodního hospodaření v krajině, s cílem udržovat přirozené podmínky pro život vodních a mokřadních ekosystémů při zachování přirozeného charakteru a přírodě blízkého vzhledu vodních toků a ploch a mokřadů (Zákon č. 114/1992 Sb.).

3. Vodní hospodářství v České republice

Voda patří k základním podmínkám života a její význam je nesporný. Rostoucí lidská populace, která zvyšuje nároky na životní úroveň, souvisí s poškozováním vodních zdrojů. Voda je chápána jako: kapalina, potravina, zboží, zdroj energie, sloučenina, součást různých forem hmoty, surovina, součást léčby, živel, součást životního prostředí (Beran, 2009). Má řadu celospolečenských funkcí a ekonomických aktivit v zemědělství, průmyslu, energetice a dopravě. Jako součást životního prostředí se v přírodě vyskytuje jako živel, který lze jen do mírné části eliminovat, ale není možné ho zcela ovládnout. Dle Berana (2009) vycházejí její negativní účinky z toho, že je nositelem energetického potenciálu. Její výskyt je nerovnoměrný a některé její biologické, fyzikální a chemické vlastnosti mohou mít za příčinu zdravotní závady, vodní erozi a v neposlední řadě povodně a záplavy. Cílem vodního hospodářství je zabezpečit dostatek vodních zdrojů pro jednotlivé složky životního prostředí v potřebné kvalitě.

3.1. Vodohospodářská politika po vstupu do EU

Po roce 1989 se v ČR objevily předvstupní fondy, které začaly podporovat rozvoj území a také daly kandidátským zemím základ, jak využívat fondy obecně. Dotační tituly od roku 1990 byly zaměřeny především na rekonstrukci, revitalizaci, odbahnění vodních ploch a výstavbu malých vodních nádrží za účelem retence, protipovodňových a ekologických účelů (Rozkošný, 2015). V roce 1999 postihly Českou republiku dvě významné povodně, které zásadním způsobem ovlivnily hospodaření s vodními zdroji následkem rozsáhlých škod na vodohospodářském majetku. V roce 2000 byla přijata *Strategie prevence ochrany před povodněmi pro území ČR*, která spolu s dalšími opatřeními jako např. přijetí nových právních předpisů, posílení kompetencí ve vodním hospodářství a navýšení finančních prostředků vodohospodářské infrastruktury, přispěla k rozvoji vodního hospodářství v ČR.

V období od roku 1999 došlo k úpravě uspořádání vodohospodářských institucí, především k převodu akciových společností Povodí na státní podniky. Ministerstvo zemědělství soustředilo tak veškerou správu vodních toků do své působnosti. MZe se také podílí nad dohledem v oblasti zprivatizovaných vodohospodářských služeb pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou, kanalizace a čištění odpadních vod. MZe se

ve spolupráci s MŽP zpracovává nový zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a také zákon o 274/2001 Sb., vodovodech a kanalizacích, které nabyly účinnosti 1. 1. 2002 (Koncepte VHP, 2004). V těchto letech byl také v České republice monitorován stav rybníků, při kterém bylo zjištěno, že rybníky jsou zabahněné sedimenty a jejich akumulární a ochranná funkce je ve špatném stavu (viz Tab. 1).

Tab.1 Přehled technických závad na rybnících v % celkového počtu rybníků na území ČR v roce 2000

Typ závady	Výskyt závady [%]
Špatný stav výpustného zařízení	40
Neudržovaná vegetace na hrázi (působí nepřehlednost povrchu hráze)	35
Zamokřené „podhrází“ (vazba na sníženou stabilitu hráze)	35
Nevyrovnaná koruna hráze (průlehy, vyjeté koleje a další deformace)	30
Špatný stav bezpečnostního přelivu	25
Nedostatečně kapacitní bezpečnostní přeliv	25
Deformace na povrchu hráze (zátrhy, sesuvy, trhliny)	25
Porušené opevnění návodního svahu	25
Nevyhovující převýšení koruny hráze (přímé přelítí při povodních)	10
Omezená až vyloučená průjezdnost hráze	10
Soustředěné vývěry vody či plošné průsaky ve vzdušném svahu	5

Zdroj: Vodní správa, 2000

V období 1999-2003 dochází k transformaci vodního hospodářství v oblastech legislativy, (tj. založení základního právního rámce pro realizaci vodohospodářské politiky), rozvoje oboru vodovodů a kanalizací, také k vytvoření nových opatření týkajících se extrémních jevů počasí (povodní) a vytvoření systému uplatňování státních finanční podpor (Koncepte VHP, 2004).

Jak již bylo řečeno, v roce 2002 vstoupily v platnost dva základní zákony upravující oblast vodního hospodářství, a sice zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů a zákon č. 274/2002 Sb. o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů. V témže roce byl také spuštěn program 229 060 *Prevence před povodněmi* pro období 2002-2007, který byl vytvořen v reakci na povodně z roku 1997. Program se zaměřoval na realizaci nutných opatření, které zajistí ochranu před povodněmi ve městech a obcích z finančních prostředků státního rozpočtu ČR. Součástí

toho programu se stal podprogram 229 062 „*Výstavba a obnova poldrů, nádrží a hrází*“ (MZe, 2021). Také byla přijata *Strategie ochrany před povodněmi*, která poukazovala na skutečnost, že ochranu před povodněmi je nezbytně nutné řešit (Modrá zpráva, 2004).

V souladu se stavem životního prostředí, transpozicí a implementací evropského práva a základními principy ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje byla usnesením vlády ČR č. 235/2004 schválena Státní politika životního prostředí, která je platná pro období let 2004-2010 a soustředí se na čtyři prioritní oblasti:

- ochrana přírody, krajiny a biologické rozmanitosti
- udržitelné využívání přírodních zdrojů, materiálové toky a nakládání s odpady
- životní prostředí a kvalita života
- ochrana klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištění ovzduší (MŽP, 2004)

V souvislosti vstupu ČR do Evropské unie k 1. 5. 2004 byla vytvořena resortem MZe *Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství ČR* pro období 2004-2010, jako součást celkové resortní politiky, která vymezuje základní strategické cíle do roku 2010. Jedním ze stěžejních záměrů tohoto dokumentu bylo zpracování strategického dokumentu státní politiky v oblasti vod – *Plánu hlavních povodí ČR*. Proces plánování v oblasti vod byl zahájen již v roce 2003 díky spolupráci MZe, MŽP, Ministerstva dopravy, Ministerstva obrany a Ministerstva zdravotnictví, Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem vnitra. Celkově Koncepce VHP reaguje na úkoly, které mají být realizovány v rámci přechodného období pro splnění požadavků Směrnice Rady 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod a Rámcové směrnice pro vodní politiku ES 2000/60/ES. Tento dokument také přináší odhad finančních nároků na zajištění vymezených cílů. Bylo nutné zabezpečit významný podíl národních zdrojů nebo jejich alternativy. Do plánů oblastí povodí jsou zahrnuty i plány povodňových opatření a rozvoje infrastruktury vodovodů a kanalizací (Koncepce VHP, 2004). V rámci realizace těchto cílů bylo nutné zaměřit se na spolufinancování, to znamená, že finanční prostředky měly být čerpány z veřejných rozpočtů, státních podpor, z fondu ES (strukturálních fondů a fondu soudržnosti) a části privátních subjektů (MZe, 2004). Plánování v oblasti vod je rozděleno do 3 období. První období probíhalo v letech 2009-2015, druhé období v 2016-2021, třetí období bude probíhat v letech 2022-2027.

Tab.2 Výhled finančních potřeb a předpokládaných zdrojů v oblasti Obnovy, odbahnění a rekonstrukce vodních nádrží v období 2004-2010 v ČR (v mil. Kč)

Obnova, odbahnění a rekonstrukce rybníků a vodních nádrží (program 229 210)					
Rok	Reálná potřeba finančních prostředků	Předpokládané zdroje			
		Státní rozpočet	Kohezní fond	Strukturální fondy	Vlastní zdroje
2004	423	328	30	-	65
2005	910	800	-	-	110
2006	844	749	-	-	95
2004-2006	2 177	1 877	30	-	270
2007-2010	2 953	1 623	-	500	830
2004-2010	5 130	3 500	30	500	1 100

Zdroj: Koncepce VHP, 2004

Během vstupních let probíhá také zabezpečování a realizace programů, které se týkaly odstraňování povodňových škod a opatření před povodněmi. MZe realizovalo několik programů na pomoc při odstraňování škod povodní. Jedním z nich byl program 229 210 *Obnova, odbahnění a rekonstrukce rybníků a vodních nádrží* s podprogramem 229 218 *Odstranění škod na rybnících a vodních nádržích po povodních v srpnu 2002* (MZe, 2004).

V roce 2006 byl vládou ČR schválen program 129 120 *Podpora prevence před povodněmi II* pro období 2007-2012. Program je rozdělen do 4 podprogramů: Podpora protipovodňových opatření s retencí, který je zaměřen na výstavbu a obnovu suchých nádrží – poldrů, výstavbu a obnovu vodních nádrží, rekonstrukci stávajících nádrží a poldrů a výstavbu a rekonstrukci objektů území určených k rozlivům povodní. Podprogram „Podpora protipovodňových opatření podél vodních toků“, který se zabývá zvyšováním kapacity koryt vodních toků, ochrannými hrázemi, odlehčovacími koryty a štolami, zvyšováním průtočné kapacity jezů, rekonstrukcí hrází a stabilizací koryt vodních toků (Modrá zpráva, 2006). Co se týká tématu diplomové práce, za zmínku také stojí fakt, že v roce 2006 došlo k zpřístupnění Evidence malých vodních nádrží v gesci Zemědělské vodohospodářské správy (jednalo se cca o 400 nádrží) (MZe, 2006).

Dále také pokračuje práce na *Plánu hlavních rozvodů ČR*, který vymezuje veřejné zájmy v oblastech ochrany vod jako složky životního prostředí, ochrany před povodněmi a dalšími škodlivými účinky vod a trvale udržitelného užívání vodních zdrojů a hospodaření s vodami pro zajištění požadavků na vodohospodářské služby, např. pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou. V rámci rozvoje a modernizace se také pokračuje na zpracování *Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací ČR*, který se má stát strategickým dokumentem státní politiky (MZe, 2006). Dne 23. 5. 2007 byl Vládou ČR schválen *Plán hlavních povodí ČR* pro období 2007-2012. Navazuje na koncepci VHP MZe, která byla vytvořena pro období po vstupu do Evropské unie. Plán neřeší jen ochranu vod, ochranu před povodněmi nebo udržitelnost, ale také obsahuje strategii financování na regionální, národní i mezinárodní úrovni. V roce 2007 mohly být poprvé podávány žádosti o dotace z nově založeného programu 129 150 *Podpora procesu plánování v oblasti vod*. Začíná fungovat důležitý finanční nástroj pro ochranu a zlepšování životního prostředí OPŽP pro období 2007-2013, kterého je součástí prioritní osa *Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní*. Jsou tak podporovány projekty ke zlepšení stavu vodohospodářské situace.

V letech 2008-2010 dochází k novelizaci vodního zákona v oblastech: řešení srážkových vod a úprava odpadních vod, zavedení výrobního přístupu a vodohospodářských úprav, úprava změn povolení k nakládání s vodami, podpora revitalizací vodních toků atd. a také pokračuje práce na informačním systému VODA ČR. Plány v oblasti povodí se řídí posuzováním vlivů na životní prostředí tzv. SEA (Strategic Environmental Assessment). V období 2012-2015 proběhly aktualizace plánů povodí, dále byly schváleny plány pro zvládání povodňových rizik dle požadavků směrnice 2007/60/ES o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik. V prosinci 2015 pak byly tyto plány schváleny vládou ČR. Celkově v I. plánovacím období, které probíhalo v letech 2009-2015 došlo ke zpracování a přijetí *Plánu hlavních povodí ČR* a *Plánu oblastí povodí*, které se staly součástí *Plánů mezinárodních oblastí povodí Labe, Odry a Dunaje* (MZe, 2021).

V II. plánovacím období, které je vyčleněné pro časový úsek 2015-2021 dochází k aktualizaci plánů povodí a také jsou zpracovány a schváleny plány pro zvládání povodňových rizik. *Plán hlavních povodí ČR*, který byl platný do roku 2015, nahradily

národní plány povodí, které byly pořízeny na 3 úrovních. Pro období 2016-2021 byly připraveny nové dotační programy týkající se krajinotvorné funkce rybníků, které navazují na program z předchozích let. Cílem je obnovení a zlepšení retenční schopnosti krajiny, stabilizace odtokových poměrů a zlepšení vodního managementu. Tyto programy jsou detailněji rozebrány v následujících kapitolách.

3.2. Správa vodního hospodářství

Vodní hospodářství je na centrální úrovni založeno na modelu tzv. sdílených kompetencí mezi čtyřmi ministerstvy. Užíváním povrchových vod k plavbě se zabývá Ministerstvo dopravy. Působností ve věcech újezdních úřadů má na starosti Ministerstvo obrany. Jedním z dalších ministerstev v řízení vodního hospodářství je Ministerstvo zemědělství, kdy ale otázky kontroly a vztah vody k životnímu prostředí má na starosti Ministerstvo životního prostředí České republiky. Ministerstvo zemědělství se zabývá hospodařením s vodními zdroji k jejich užívání, tj. zásobování obyvatelstva pitnou vodou a zmírnění následků extrémních jevů počasí (MZe, 2021).

Správa vodních toků je zajišťována prostřednictvím státních organizací, jako jsou Povodí Labe, Povodí Vltavy, Povodí Moravy, Povodí Odry, Povodí Ohře a podniku Lesy ČR.

Organizace státní správy v oblasti vodního hospodářství je třístupňová. Výkon státní správy je v gesci vodoprávních úřadů na úrovni obecní (tj. obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností), krajské (krajské úřady) a ústřední (ministerstva). Území vojenských újezdů jsou spravována újezdními úřady. Vodoprávní úřady se zabývají požadavky na ochranu povrchových a podzemních vod, efektivním hospodařením s vodními zdroji, jakostí povrchových a podpovrchových vod, extrémními jevy jako jsou např. povodně a sucha, ochranou vodních ekosystémů a bezpečností vodních děl, jejich výstavbou a provozem (MZe, 2021).

Výkon státní správy vodního hospodářství je řízen základními právními normami, kterými jsou zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Zákon o vodovodech a kanalizacích).

3.3. Udržitelné hospodaření s vodními zdroji

Cílem vodního hospodářství je vytvoření podmínek pro udržitelné hospodaření s vodními zdroji. Je tedy nutné sjednotit požadavky na užívání vodních zdrojů s ochranou vod a také realizovat opatření na snížení škodlivých účinků rostoucích extrémních jevů jako jsou povodně a sucha (MZe, 2021). V rámci národní politiky byly stanoveny strategické priority a cíle.

Dle MZe jsou strategické cíle stanoveny následovně: udržitelná péče o vodní zdroje České republiky, zkvalitnění prevence před povodněmi, zmírnění následků sucha, zlepšení stavu vodních ekosystémů, zkvalitnění činnosti státní správy, podpora a regulace oboru vodovodů a kanalizací.

V současnosti je v platnosti strategický dokument schválený vládou v roce 2016, který nese název *Strategie resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030*. Strategie vychází z předchozích koncepčních dokumentů vodního hospodářství a reaguje na aktuální situaci, kdy disponibilní zdroje vody v ČR patří k nejnižším v přepočtu na jednoho obyvatele (Strategie MZe, 2016). Dle strategie je nutné se především věnovat oblastem jako: podpora přirozených retenčních schopností krajiny, omezení následků extrémních jevů povodní a sucha a zásobování kvalitní zdrojem pitné vody.

4. Rybníky a malé vodní nádrže

Malé vodní nádrže jsou jedním ze zásadních prvků zemědělské krajiny. V přírodě plní řadu funkcí ke zvýšení nebo udržení ekologické stability. Vodní nádrž je označována za prostor k dlouhodobějšímu zadržení vody. Vzniká přirozeně nebo uměle výstavbou přehradní hráze na vodním toku. Umělé vodní nádrže jsou dle zákona č. 254/2001 Sb., stavby, které slouží ke vzdouvání a zadržování vod, umělému usměrňování odtokového režimu povrchových vod, k ochraně a užívání vod, k nakládání s vodami, ochraně před škodlivými účinky vod, k úpravě vodních poměrů nebo k jiným účelům sledovaným tímto zákonem.

Dle ČSN 75 2410 se malou vodní nádrží rozumí nádrž se sypanou hrází, jejíž objem pod hladinu ovladatelného prostoru není větší než 2 000 000 m³ a největší hloubka vody nepřesahuje 9 m. Každá malá vodní nádrž neslouží pouze k jednomu účelu, ve většině případů má dvě a více funkcí, s tím že jedna z funkcí je vyzdvihována. Dle funkcí se malé vodní nádrže mohou dělit na ochranné nádrže, jejichž součástí jsou poldry, retenční nádrže, protieroční, vsakovací a dešťové nádrže, rybochovné nádrže, zásobní, hospodářské, protipožární, vyrovnávací, přečerpávací, asanační, rekreační a nádrže krajinytvorné.

Jedná-li se o malou vodní nádrž v lese, dle vyhlášky č. 433/2001 Sb., je MVN stavba umožňující vzduť, při němž největší zatopená plocha nepřesahuje 2 ha a jejímž účelem je zadržování vody v lesích, ovlivnění režimu vody v lesních půdách v okolí nádrže, ochrana odvodňovací sítě před zrychlenou erozí a zajištění zásoby vody v lokalitách ohrožených lesními požáry.

Krajinytvorná nádrž plní funkci podpory biodiverzity. Jedná se o nádrž jejíž obnova nebo rekonstrukce je podporována z veřejných prostředků za účelem zlepšování životního prostředí. Retenční nádrž je nádrž s velkým retenčním prostorem, který je za normální situace volný a zaplňuje se za povodňových průtoků, nádrž je protékána vodním tokem. Poldr je suchá povodňová nádrž, která je vzhledem k vodnímu toku umístěna bočně, oddělená hrází. Slouží jako průtočná povodňová nádrž, kdy povodňové průtoky přepadávají bočním přelivem a odtékají výpustným zařízením. Vodní plocha, která je vytvořená hloubením, její součástí není obvykle hráz, bezpečnostní přeliv ani spodní

výpust', se nazývá tůň. Mokřad je obvykle členitější kompozice vodních zamokřených a suchých ploch, sloužící k rozvoji mokřadních společenstev (AOPK ČR, 2020). Rybníkem se rozumí umělá vypustitelná nádrž s přirozeným dnem, která slouží především k chovu ryb. Všechny výše uvedené nádrže lze definovat jako MVN. Mezi všemi těmito nádržemi jsou však značné rozdíly v oblasti administrativy a v podmínkách dotační podpory. Povodňové nádrže vyžadují náročnou přípravu a jejich výstavba je obvykle možná jenom na základně plnohodnotného vodoprávního řízení. Naopak výstavba tůní a mokřadů není tak náročná na projekční přípravu a vodoprávní řízení.

Od 1. února 2020 nabyl účinnosti zákon č. 312/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o změnu za účelem podpory výstavby malých vodních nádrží a terénních úprav sloužících k zadržování vody v krajině.

4.1. Historie vzniku rybníků a MVN

Kořeny vodního hospodářství jsou v českých zemích spojeny především s rybníkářstvím. Rybníky byly budovány a využívány v klášterech, kde plnily důležitou funkci, tj. chov ryb pro potravu obyvatel kláštera. První písemná zmínka je datována do roku 1227, kdy na našem území vládl Přemysl Otakar I. Rybníky následně začaly plnit i ostatní funkce jako např. provoz hamrů, pil, mlýnů, k plavení dřeva (Beran, 2009).

Rozvoj rybníkářství byl zaznamenán v období vlády Karla IV., kdy byly nové rybníky budovány na místech močálů a nevhodných půdách k pěstování plodin. Značný rozvoj rybníkářství byl v našich zemích od poloviny 15. století, kdy byl využíván ekonomický potenciál rybníků. Budování rybníků je spojeno se šlechtickými rody Pernštejnů (Pardubicko, Hlubočko, Hodonínsko, Tovačovsko), Rožmberků (Třeboňsko) a Vratislavů z Mitrovic (Novotný, 1972). Se stavbou velkých rybníků na jihočeském panství jsou nejčastěji spojena jména Štěpánek Netolický a Jakub Krčín z Jelčan. Netolický se zasloužil o realizaci umělého kanálu Zlatá stoka, Krčín se postaral o prodloužení stoky a rozšíření dalších rybníků. Jakub Krčín se také zasloužil o výstavbu našeho největšího rybníka Rožmberka a o vybudování kanálu Nová řeka. Krčín patřil k nejschopnějším představitelům českého rybníkářství a uzavřel etapu jeho vrcholného

období. Nejznámějšími rybníkářskými oblastmi v době zlaté éry rybníkářství byly Chlumsko u Třeboně, Jindřichohradecko, Vodňansko, Protivínsko, Písecko, Blatensko, Olomoucko, Mikulovsko, Lednicko, Hodonínsko, Opavsko, Hlučínsko, Kroměřížsko a Zábřežsko (Andreska 1997).

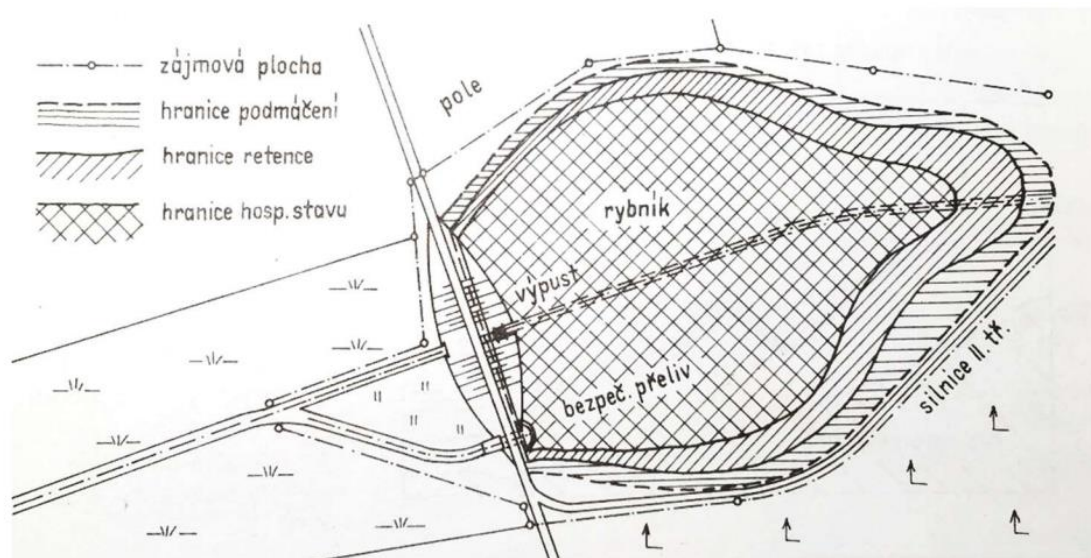
Počátky úpadu rybníkářství jsou většinou spojovány s vypuknutím třicetileté války. Spoustu rybníků bylo prokopáno z taktických důvodů armádami, které tudy procházely, další rybníky byly zničeny samotným obyvatelstvem, na které dopadala potravinová krize. Dna rybníků byla vysévána obilím nebo se z nich stala louka (Hons, 1961). Docházelo tedy k narušení technické stavby rybníků a ekonomické nestabilitě při obchodu s rybami. Ekonomický potenciál byl ztracen již v polovině 16. století a situace se nelepšila ani během 17. a 18. století, kdy bylo ryb na trhu velké množství a poptávka začala stagnovat. Nepřidali tomu ani majitelé rybníků, kteří odmítali investovat peníze do údržby rybníků. A tak se stalo rybníkářství ekonomicky neudržitelným a během 19. století docházelo k rušení rybníků. Jednou z mnoha příčin rušení rybníků jsou osvěcenská reformy z konce 18. století, kdy bylo zrušeno nevolnictví a touha po půdě u poddaných vyvolala ničení nerentabilních rybníků. Další příčinou se staly hospodářské inovace, kdy stát podporoval inovační kroky v zemědělství. Jednalo se především o zrušení rybníků jako takových za převod na půdu za daňové výhody (Vašků, 1995). Dalším problémem se stalo také pěstování cukrové řepy, kdy její cena rostla a postupně se stala žádaným zbožím. Cukrovary potřebovaly nejen kapitál, ale také půdu k pěstování řepy, tudíž docházelo k vysoušení dalších rybníků. Díky pokroku v technice a budování železnice, byly rybníky rušeny v důsledku křižování s železničními tratěmi. Na rušení rybníků měl také vliv jejich špatný technický stav, kdy ve většině případů náklady převyšovaly zisk z jejich zachování (Pavelková, 2014).

Na konci 19. století se objevily snahy o zachování rybníčních soustav. Například na území Třeboňska bylo obnoveno několik zrušených rybníků a byly prosazeny některé zásady chovu kapra. Na konci 20. století a začátkem 21. století bylo na budování nebo obnovu rybníků poskytnuto několik finančních programů. Známým podpůrným programem z roku 1992 se stal *Program revitalizace říčních systémů*, kdy docházelo k obnovám a revitalizacím a budování nových rybníků, respektive malých vodních nádrží. Důležitým faktem je, že podmínkou pro udělení byla zásada, že v těchto malých vodních nádrží

nesmí docházet během 10 let k intenzivnímu chovu ryb. Později byly podmínky zpřísněny a doba se prodloužila na 20 let. Cílem bylo zlepšení kvality vody. Malé vodní nádrže neměly být využity ke komerčním účelům. V rámci žádosti o dotaci se nepoužívá pojem rybník, nýbrž pojem malá vodní nádrž, jejíž účel je krajinnotvorný (Pavelková, 2014). Později docházelo k útlumu dotací na obnovu a rekultivaci malých vodních nádrží, kdy začaly být upřednostňovány revitalizace samotných vodních toků (Pavelková, 2014). V současné době není známý přesný počet rybníků a malých vodních nádrží, včetně jejich katastrální výměr v České republice.

4.2. Typické prvky MVN

Malá vodní nádrž obsahuje několik prvků, podle kterých je označována za MVN. Vzduší MVN je převážně působeno hrází, nádrž je obvykle vypustitelná spodní výpustí a také je vybavena bezpečnostním přelivem. Bezpečnostní přeliv je budován za účelem ochrany před přetečením vody přes nezpevněné části hráze, před protržením nebo poškozením. Tůň vzniká hloubením v terénu, její součástí není hráz, výpust' ani bezpečnostní přeliv. O tom, zda bude určitý objekt označen za nádrž nebo tůň, rozhoduje příslušný vodoprávní úřad.

Obr.1 Schéma malé vodní nádrže s konstrukčními prvky

Zdroj: Šálek, 1989

Každá nádrž má zátupu (prostor pro zadržování vody), která se člení na prostor běžného zadržení a prostor retenční, který se plní pouze za povodňových stavů. Retenční prostor je stanoven nejvýše přípustnou úrovní nadržení. Součástí většiny nádrží je tedy hráz a příslušné objekty. Hráz je náročný, nákladný a složitý prvek nádrže. Buduje se ze zemního materiálu a musí být bráno v potaz několik ovlivňujících aspektů jako umístění, materiál, způsob založení, tvar atd. Zátupa a hráz jsou většinou pozemkově vymezeny. Souhrn plochy tohoto pozemku se definuje jako katastrální výměra nádrže. Další součástí MVN je spodní výpust', kterou tvoří vypouštěcí potrubí a požerák s drážkami pro dluže. Dluže jsou hradící prkénka, díky kterým se nastavuje potřebná úroveň hladiny. Bezpečnostní přeliv je zásadním prvek MVN, jehož úkolem je převedení zvýšeného průtoku, aby nedošlo k přelítí vody mimo zpevněná místa hráze. Bezpečnostní přeliv vychází z norem, předpisů a je určen nejmenší potřebnou kapacitou. V současné době se kapacita bezpečnostního přelivu dimenzuje na průtok Q100. MVN mohou obsahovat ještě další speciální objekty, které slouží k dotváření funkce nádrže za jejímž účelem byla vytvořena. Nádrže mohou obsahovat další typy objektů, jako schodiště, loviště, „kádiště“, ostrovy, sedimentační prostory, liniové prvky nebo přítokové tůně (AOPK ČR, 2020).

4.3. Výstavba, obnova a rekonstrukce MVN

Území ČR bylo v minulosti značně negativně ovlivněno špatným obhospodařováním zemědělských ploch. Jedná se např. o erozi půdy, kontaminaci povrchových a podzemních vod, poškození a likvidaci stabilizačních prvků krajiny, nadměrné zatěžování přírodních částí krajiny, odnos živin, úbytek biodiverzity, fyzikální a chemické zátěže půdy atd. (Kopřiva, 2017). Na začátku 90. let přišla snaha v podobě krajinoopravných programů za účelem obnovy ekologické stability. Ekologickou dotační podporu lze žádat na nádrže, sloužící zejména k udržení a podpoře přírodě blízkých vodních stanovišť, ochraně a posilování biodiverzity, vázané na vodu.

U výstavby nové nádrže se vytvářejí nová stanoviště a příležitosti, u rekonstrukce jde o udržení existujících vodních prvků. Výstavba nádrže by měla připadat v úvahu pouze tam, kde pozvedne ekologickou hodnotu oproti současnému stavu (Rozkošný, 2015). Není vhodné stavět nádrž na místech, kde se nyní nacházejí mokřady, přírodě blízké louky, lesní nebo hájové porosty a přirozené vodní toky. Z ekologického hlediska jsou

tyto formace hodnotnější než výstavba, kterou by byly zničeny. Revitalizací se rozumí obnovení původních ekologických funkcí krajiny a návrat druhově bohatých společenstev rostlin a živočichů přirozených pro dané území. Při těchto zásazích je kladen důraz na citlivé zasazení nádrže do terénu, na přírodě blízké tvarování břehů a okolí, přiměřeně velký rozsah litorálu a dostatečnou ochranu prostoru nádrže před nepříznivými vlivy okolí (AOPK ČR, 2020). Součástí obnovy a rekonstrukce nádrže může být tzv. odbahnění. Odbahnění je náročné na náklady, techniku, administrativu i organizaci. Dle AOPK ČR se nakládání s vytěženým materiálem stalo komplikovanou podmínkou ochrany prostředí, projekt rekonstrukce nebo obnovy MVN musí v současnosti obsahovat, jak bude naloženo s těženými materiály. Sedimenty podléhají obecně právní úpravě nakládání s odpady. Pokud je těženo z plochy, která je označena za plochu vodní, je materiál pokládán za sediment, zatímco materiál těžený ze zaniklého rybníka je spíše považován za zeminu, která ale podléhá jiným právním úpravám a nakládání se zeminou je tak podstatně jednodušším právním úkonem. Mezi opatření revitalizace MVN patří úprava dna nádrže, úprava a vytvoření litorální zóny, obnova břehových porostů, vytvoření mokřadů a tůní kolem MVN, odstranění nežádoucích sedimentů atd. Nádrže, které jsou stěžejní pro téma této práce, plní funkci především akumulace vody v krajině, protipovodňovou funkci a funkci zlepšování kvality vody. Při výstavbě nové nádrže, její rekonstrukci nebo obnově, se jedná o projekty, které jsou ekonomicky velmi nákladné a zároveň tyto aktivity pro přírodu představují určitou míru rizika. Ne vždy platí, že tyto projekty jsou pro přírodu a krajinu automaticky přínosem. Je nutné přistupovat k těmto projektům vždy velice zodpovědně.

Výstavba nové nádrže nebo obnova podmiňuje soulad s platným územním plánem obce a vydání rozhodnutí o umístění stavby ze strany příslušného stavebního úřadu (Michalíková, 2015). Ve většině případů podléhají tyto činnosti vodoprávnímu řízení, které obsahuje povolení nakládání s vodami a stavební povolení ze strany vodoprávního úřadu. Při zásazích v územích zvláště chráněného druhu, zvláště chráněného území, evropsky významných lokalitách nebo ptačích oblastí, je nutné povolení od příslušného orgánu ochrany přírody. Při budování nádrže by měla být zohledněna komplexita území z hlediska: vodohospodářských poměrů a ekologických podmínek, specifických zájmů ochrany přírody a krajiny, konfigurace terénu, velikosti nádrže vůči ostatním pozemkům, bonity půdy, hospodářských a ekonomickým poměrům a víceúčelovosti vodního díla

(Pokorný, 2009). Při návrhu budování nebo rekonstrukci jsou zohledňovány podklady ochrany přírody, geodetické podklady, hydrologické a klimatické údaje, geologické a biologické průzkumy.

5. Struktura dotačních zdrojů

Pojmem dotace se rozumí souhrn strategických opatření k minimalizaci negativních dopadů na socioekonomické a přírodní prostředí v oblastech přeměny struktury výroby, rozvoje multifunkčních aktivit subjektů zemědělství, zlepšování sociálních atributů a rozvoje indikátorů hodnocení trvale udržitelného rozvoje venkova (Kouřilová, 2009).

Dotační zdroje jsou v České republice rozděleny na 2 základní skupiny, a to podle zdroje finančních prostředků. Po vstupu do Evropské unie mohou být čerpány finanční prostředky z evropských dotačních programů, které jsou doplněné o národní dotační programy. O administraci a vyplácení dotačních programů, které se týkají diplomové práce, se starají státní instituce Státní zemědělský intervenční fond a Státní fond životního prostředí. SZIF poskytuje finanční prostředky prostřednictvím tzv. přímých plateb. Přímé platby se podílejí na vyplácení finančních prostředků největším podílem na dotace v sektoru zemědělství. Jejich poskytování se řídí dle Společné zemědělské politiky EU. V současnosti jsou přímé platby zaměřeny především na šetrný přístup životního prostředí, na podporu mladých zemědělců a na podporu hospodářsky slabých regionů. K získání dotace musí žadatel splnit několik podmínek. Co se týká národních dotací, je podporována řada cílených programů k udržování potenciálu zemědělství a rozvoji venkova. Programy jsou zaměřeny na řadu oblastí, z nichž je v neposlední řadě i oblast vodního hospodářství a vodohospodářská infrastruktura (MZe, 2021).

Z národních zdrojů podporuje Česká republika prostřednictvím cílených programů širokou škálu potřebných a důležitých aktivit v oblasti ochrany životního prostředí. Poskytovány jsou finanční zdroje prostřednictvím SFŽP, který zajišťuje od roku 1992 poskytování finančních podpor z vlastních zdrojů, státního rozpočtu a ze zdrojů EU pro oblast životního prostředí.

Co se týká evropských dotací, tak Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR/ERDF) je fond, který se zaměřuje na modernizaci a posilování hospodářství. Podporovány jsou projekty, jako např. budování stokových systémů, výstavba silnic a železnic, podpora inovací, odstraňování ekologických zátěží, rekonstrukce kulturních památek, výsadba zeleně, oprava infrastruktury pro poskytování zdravotní péče apod. Fond soudržnosti (FS) podporuje investiční projekty, které jsou zaměřeny na infrastrukturu větších rozsahů,

ochranu životního prostředí a oblast energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie. Na rozdíl od strukturálních fondů podporuje rozvoj chudších států nikoliv regionů. Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV/EAFRD) se zaměřuje na rozvoj venkova, který je součástí společné zemědělské politiky EU. Finanční prostředky slouží ke zvýšení konkurenceschopnosti, zemědělství, lesnictví, zlepšení životního prostředí a krajiny, kvality života na venkově a diverzifikaci hospodářství. Evropský námořní a rybářský fond (ENRF/EMFF) je finanční nástroj podporující rybolov, který je součástí společné rybářské politiky EU. Financovány jsou projekty vedoucí k vyšší konkurenceschopnosti a ochraně ŽP, aktivity týkající se mořského a vnitrozemského rybolovu, modernizace zpracovatelského průmyslu apod. Pro programové období jej nahradil Evropský rybářský fond (EFF) (Dotace EU, 2021).

Dotace ve vodním hospodářství obsahují dotační programy a dotační tituly MZe, které se zaměřují na odstranění následků extrémních jevů, jako jsou povodně, na stavby a ochranu před povodněmi, na obnovu, odbahnění a rekonstrukci rybníků a výstavbu vodních nádrží, na obor vodovodů a kanalizací za účelem dosažení potřebného vybavení obcí, na dotace, které se věnují majetkoprávnímu vypořádání, které je dotčeno vodohospodářskými vodními díly (MZe, 2021). Cílem dotačních programů je dle vodního zákona podpora činností a aktivit, které souvisejí s péčí o vodní zdroj a vodní díla.

Výstavbou a rekonstrukcí malých vodních nádrží dochází k řadě příznivých efektů. Některé jsou budovány za účelem ochranné funkce (před povodněmi nebo vodní erozí), rybochovné funkce, za účelem ochrany ekosystémů, rekreace a protipožární ochrany. Budováním a rekultivací vodních nádrží zcela jistě dochází ke zvětšení zásoby vody v krajině s pozitivním dopadem na zásoby podzemních vod. Nádrž také pozitivně ovlivňuje zplnění povodňové vlny. Vodní nádrž může také přispět ke zlepšení kvality protékající vody nebo plnit funkce vodních a mokřadních ekosystémů, kdy se stává domovem mnoha vodních a mokřadních druhů rostlin a živočichů (AOPK ČR, 2021). Dle zákona č. 114/1992, Sb., o ochraně přírody a krajiny, každá obnovená nebo vystavěná nádrž, se stává významným krajinným prvkem.

5.1. Evropské dotační programy

5.1.1. Předvstupní nástroje

Koncepce rozvoje venkova nebyla v 90. letech 20. století řešena na národní úrovni samostatným strategickým dokumentem, ale byla součástí politiky regionálního rozvoje. Prostřednictvím Ministerstva pro místní rozvoj byl vyhlašovaný *Program obnovy venkova*, ze kterého čerpaly obce a svazky obcí na obnovu a rozvoj. Tyto dotace byly řadu let jediným zdrojem cílené podpory. Rozsah tohoto dotačního programu však nemohl řešit všechny problémy venkova. Změna tedy přišla v čase, když Česká republika vstoupila do Evropské unie. Česká republika svým vstupem do Evropské unie v roce 2004 získala právo čerpat ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Vstoupila tak do již probíhajícího sedmiletého programového období 2000-2006. Čerpání finančních prostředků tudíž navázalo na podporu z předvstupních nástrojů z programu PHARE, SAPARD a ISPA (Dotace EU, 2021).

PHARE

Prostřednictvím nástroje PHARE byly spolufinancovány projekty týkající se technické vybavenosti příhraničních municipalit, propagace českého exportu, zlepšení podmínek malých a středních podniků nebo také podpory odstraňování povodňových škod.

SAPARD

V časovém období let 2000-2006 mohla Česká republika využívat první předvstupní dotační program Evropské unie SAPARD. Cílem programu je zavedení práva ES v oblasti společného zemědělství, řešení problémů, které souvisí s trvale udržitelnými změnami v priméru a také možností osvojit si pravidla strukturálních fondů EU (MZe, 2021). EU uvolnila pro ČR v rámci programu SAPARD ročně 22 mil. EUR, z toho na zemědělství připadalo 540 mil. Kč a na rozvoj venkova 270 mil. Kč. Jednou z priorit programu bylo opatření *Meliorace a pozemkové úpravy*. Toto opatření se týkalo udržování a zlepšování půdní úrodnosti, pozemkové úpravy, zvýšení ekologické stability, zvýšení ochrany a zadržování vody v krajině (Plán SAPARD, 2000).

Tab. 3 Proplacené projekty v rámci opatření Meliorace a pozemkové úpravy dle jednotlivých RO SZIF za období 2000-2006

RO SZIF	Proplaceno projektů	Proplaceno Kč
Střední Čechy +Praha	33	78 537 870
České Budějovice	82	173 644 743
Ústí nad Labem	16	44 818 460
Hradec Králové	37	69 896 582
Brno	98	205 164 270
Olomouc	28	78 742 439
Opava	7	7 492 802
Celkem	301	658 297 166

Zdroj: Program SAPARD, 2005

Celkem bylo v rámci opatření *Meliorace a pozemkové úpravy*, jejíž součástí bylo „podopatření“ *Výstavba a rekonstrukce polních cest, budování ÚSES a protierozní opatření*, dokončeno a proplaceno 301 projektů ve výši 658 297 166 mil. Kč.

ISPA

Finanční nástroj ISPAS podporoval projekty v oblastech životního prostředí a dopravy. Cílem bylo přispět k udržitelnému rozvoji v oblasti životního prostředí prostřednictvím zavádění environmentální legislativy EU. Po vstupu do EU byl nahrazen Fondem soudržnosti.

5.1.2. Programové období 2004-2006

ČR čerpala v programovém období 2004-2006 ze 4 sektorových operačních programů a jednoho regionálního – SROP. Ten doplňoval ostatní sektorové programy a rozšiřoval jejich dopad na lokální úroveň (Dotace EU, 2021).

Jednalo se o OP SROP, OP Infrastruktura, OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, OP Rozvoj lidských zdrojů, OP Průmysl a podnikání.

OP Infrastruktura (MŽP)

Tento operační program tvořily 4 priority a 14 opatření. Třetí prioritou bylo *Zlepšování environmentální infrastruktury*. Opatření v rámci této priority navazovala na probíhající programy MŽP a vycházela z evropské strategie udržitelného rozvoje a státní politiky životního prostředí. Jednotlivá opatření v rámci Priority 3:

- Opatření 3.1. **Obnova environmentálních funkcí území**
- Opatření 3.2. Zlepšování infrastruktury ve vodním hospodářství
- Opatření 3.3. Zlepšování infrastruktury ochrany ovzduší
- Opatření 3.4. Nakládání s odpady a odstraňování zátěží

Opatření 3.1. zahrnovalo přímou podporu vybudování systémové ochrany před povodněmi a bylo spolufinancováno SFŽP a rozpočtem obcí. Cílem opatření byla prevence a snížení ničivých následků povodní, zvýšení retenční schopnosti krajiny a zvýšení biodiverzity v okolí vodních zdrojů. Základním kritériem byl ekologický přínos s ohledem na potřeby dané lokality. V rámci tohoto opatření mohly být poskytnuty finance na tyto činnosti: revitalizace vodních toků včetně jejich okolí, úprava k obnově funkce pramenných oblastí a mokřadů, vybudování a obnova zaniklých nebo poškozených retenčních nádrží a suchých poldrů a také revitalizace rybochovných rybníků (OP Infrastruktura, 2009). Forma podpory byla nevratná přímá pomoc pro jednotlivé projekty ve výši finančních příspěvků až na 80 % celkových uznatelných nákladů z ERDF. Minimální výše celkových uznatelných nákladů činila 500 000 Kč.

Tab. 4 Zdroje financování projektů v rámci opatření *Obnova environmentálních funkcí území ČR* v období 2004-2006 (v EUR).

Priorita 3	Veřejné zdroje financování			
Opatření 3.1.	Veřejné zdroje celkem	ERDF	Národní spolufinancování	
			Rozpočty obcí	SFŽP
2004	3 941 876	3 153 500	394 188	394 188
2005	5 646 022	4 516 818	564 602	564 602
2006	6 654 862	5 323 890	665 486	665 486
2004–2006	16 242 760	12 994 208	1 624 276	1 624 276

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (MZe)

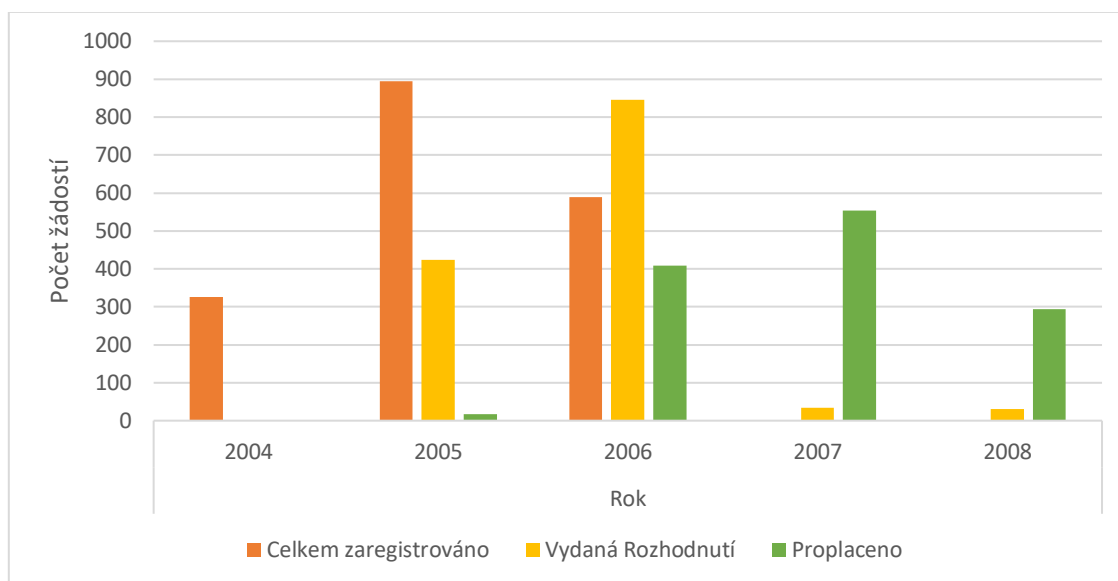
Cílem operačního programu bylo zajištění dostupného kapitálu pro oblast zemědělství a venkov, zlepšení technického vybavení v zemědělských podnicích a tím i dopad na životní prostředí, zlepšení marketingu, řešení sociálního aspektu rozvoje venkovských oblastí zvýšením zaměstnanosti, zlepšení rybářství a ochrana životního prostředí před negativním dopadem zemědělské výroby a aktivit v rámci lesnického a vodního hospodářství, rozvoje venkova a rybářství. Součástí prioritní osy 2 jsou opatření:

- 2.1. **Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí**
- 2.2. Odborné vzdělávání
- 2.3. Rybářství

Předmětem opatření 2.1. bylo uspořádání vlastnických práv k pozemkům, úpravy pozemků, ochrana půdního fondu, odvádění povrchových vod, ochrana území před povodněmi, ochrana životního prostředí, modernizace a rekonstrukce zařízení určených k akumulaci vody v krajině a odbahnění malých vodních nádrží a rybníků.

Celkem bylo v rámci OP otevřeno 8 výzev v období 2004-2008. Největší zájem byl o projekty, které byly zaměřené na pozemkové úpravy. Celkem byly v rámci priority

2 předloženy žádosti ve výši 3 806,8 mil Kč, tj. 151,2 mil EUR. Ve výsledku byly schváleny projekty ve výši 2 993 mil. Kč a proplacené výdaje činily 2 531,6 Kč.

Obř. 2 Počty projektů v rámci priority 2 v období let 2004-2008

Zdroj: OP Zemědělství. 2009

V rámci OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství byla podporována aktivita LEADER +. Jednalo se o národní program podpory venkovských regionů, který byl spuštěn MZe na jaře roku 2004. Cílem programu bylo vybudování funkčních MAS, které by byly schopné připravovat samostatně kvalitní projekty pro rozvoj venkova. Program měl pokrývat přechodné období v rozmezí let 2004-2006 do doby, než začne běžet nové programovací období. Program byl zaměřen na oblasti zlepšování kvality života na venkově, posílení ekonomického prostředí a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví. Bylo možné realizovat projekty jako nákup zemědělských strojů, rehabilitace přírodních lokalit, obnova kulturních památek, obnova a budování nových vhodných ploch pro podnikání v cestovním ruchu. Program LEADER ČR financoval menší investiční akce do maximální výše 10 mil. Kč. Program nebyl určen k financování velkých investic do infrastruktury (MZe, 2021). V rámci cíle *Zhodnocení přírodních a kulturních zdrojů* mohly být podpořeny tyto vodohospodářské aktivity: obnova zdevastované krajiny, rehabilitace přírodních lokalit, obnova hrází a čištění vodních ploch, budování kanalizace nebo čistíren odpadních vod, zřizování tůní a mokřadů, protipovodňová opatření v krajině.

Celkově byly finanční prostředky dotace využity z 98,5 %, bylo podpořeno 451 investičních projektů v období 2004-2008, kdy tento program ještě dobíhal.

Tab. 5 Čerpání finančních prostředků Programu LEADER ČR v období 2004-2008.

	2004	2005	2006	2007	2008	CELKEM
Vyčerpano Kč	74 995 711	68 798 467	69 683 145	59 044 839	17 170 218	289 692 380
% čerpání	97,4	98,3	99,5	98,6	99,6	-
Podpořené projekty	70	94	121	141	25	451

Zdroj: Program LEADER, 2008, vlastní zpracování

5.1.3. Programové období 2007-2013

V programovém období 2007-2013 bylo z rozpočtu EU vyčleněno 347 miliard EUR na politiku soudržnosti. České republice bylo vyčleněno téměř 26 miliard EUR. Celkově se podařilo využít přes 96,4 % prostředků. K naplňování cílů období 2007-2013 sloužily v ČR 3 fondy: Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti. Bylo využito 26 operačních programů, které byly rozděleny mezi tři cíle hospodářské a sociální soudržnosti.

OP Životní prostředí (MŽP)

OPŽP nabídl v programovém období 2007-2013 téměř 5 mld. EUR z evropských fondů a 300 mil. EUR ze Státního fondu životního prostředí. Cílem tohoto programu bylo zlepšení kvality životního prostředí v ČR v 8 prioritních osách. Jednotlivé prioritní osy vycházejí ze Strategie udržitelného rozvoje ČR, Státní politiky ŽP, zprávy OECD o politice, stavu a vývoji životního prostředí ČR, Strategie hospodářského růstu ČR a Národního Lisabonského programu 2005-2008. OPŽP navazuje na OP Infrastruktura, který byl realizován v programovém období 2004-2006. Hlavními cíli v oblasti ochrany vod jsou zlepšování stavu povrchových a podzemních vod, jejich sledování a hodnocení stavu, zajištění dodávky pitné vody pro obyvatelstvo, čištění odpadních vod, minimalizace následků povodní. Ze zkušeností z povodní v roce 1997 a 2001 vyplynula potřeba zkvalitnění preventivních opatření jako např. rekonstrukce a modernizace informačního systému předpovědní povodňové služby na národní, regionální i lokální úrovni, zpracování mapových podkladů o povodňovém riziku a nebezpečí. Další činnosti byly soustředěny na opatření pro zvýšení zadržení vody v krajině a na zlepšení vodního režimu krajiny. Oblasti podpory vodního hospodářství jsou součástí priority 1 a 6.

Prioritní osa 1 - oblasti podpory:

- 1.1. Snížení znečištění vod
- 1.2. Zlepšení jakosti pitné vody
- 1.3. **Omezování rizika povodní**

Cílem je významné snížení množství vypouštěného znečištění do povrchových a podzemních vod, zabezpečení dodávky pitné vody v odpovídající jakosti a množství

a snižování rizika povodní. Cíle byly realizovány činnostmi jako: snížení vypouštěného znečištění zástavbou, modernizací a intenzifikací ČOV, výstavbou a rekonstrukcí kanalizací a vodovodů, kontrola a budování monitorovacích systémů a zařízení. Zlepšení jakosti pitné vody bylo realizováno na základě rozšíření a rekonstrukcí úpraven vod, přivaděčů a rozvodných sítí. Omezování rizika povodní bylo realizováno na základě zpracování map povodňových rizik a plánů, zkvalitnění hlásného předpovědního a výstražného systémů a realizací protipovodňových zařízení, výstavba poldrů nebo soustavy poldrů o celkovém objemu nad 50 000 m³. Hlavními typy příjemců podpory byly obce, svazky obcí, státní podniky. Problémy, které se objevily s implementací prioritní osy 1, souvisely především s nízkou připraveností podaných žádostí, s objemem závazku a s příjemci o dodržení lhůty projektů.

Tab.6 Rozdělení finančních prostředků do jednotlivých oblastí podpory priority 1 za období 2007-2013 (mil. EUR)

Prioritní osa 1			
Oblasti podpory	Fond EU	Příspěvek EU	Celkové způsobilé výdaje
1.1. Snížení znečištění vod	FS	1 647,73	1 938,50
1.2. Zlepšení jakosti pitné vody	FS	250,661	294,896
1.3. Omezování rizika povodní	FS	90,165	106,077
CELKEM	FS	1,988,552	2 339,47

Zdroj: Výroční zpráva OPŽP, 2013

Prioritní osa 6 – oblasti podpory:

- 6.1. Implementace a ochrana území soustavy NATURA 2000
- 6.2. Podpora biodiverzity
- 6.3. Obnova krajinný struktur
- 6.4. **Optimalizace vodního režimu krajiny**
- 6.5. Podpora regenerace urbanizované krajiny

- 6.6. Prevence sesuvů a skalních řícení, monitorování „geofaktorů“ a následků hornické činnosti a hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů včetně zdrojů podzemních vod

Oblast podpory 6.4. se zaměřovala na realizaci opatření, které vedou k retenční schopnosti krajiny, ochraně a obnově přirozených odtokových poměrů a k omezování vzniku povodňových situací, budováním a obnovou retenčních akumulacních prostor a výstavbou poldrů a jejich soustav. Hlavními typy příjemců podpory v této oblasti byly fyzické osoby, obce, státní podniky, organizační složky státu a státní příspěvkové organizace. Problémy s implementací této prioritní osy spočívaly v odstupování projektů nebo neschválení projektů (Výroční zpráva OPŽP, 2013).

Zájem o dotace z Prioritní osy 6 byl značný. V rámci OPŽP bylo revitalizováno přes 8 096 ha území. Celkem bylo dokončeno 824 projektů zaměřených na revitalizaci vodních toků, vodních nádrží a odvodňovacích soustav a 406 projektů, které se zaměřovaly na zlepšování stavu přírody a krajiny. Do konce roku 2013 došlo ke zvýšení objemu akumulací vodních nádrží a poldrů o 15 988 937 m³ (Výroční zpráva OPŽP, 2013). OPŽP 2007-2013 byl především zaměřen na zlepšení vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní. Byly podpořeny projekty výstavby, rekonstrukce nebo intenzifikace čistíren odpadních vod a výstavba stokových systémů v urbanizovaných územích.

Tab. 7 Finanční údaje OPŽP prioritních os 1 a 6 za období 2007-2013 (výdaje v EUR)

Prioritní osa	Finanční prostředky OP celkem	Celková výše potvrzených způsobilých výdajů	Odpovídající příspěvek z veřejných zdrojů	Míra plnění %
1	2 339 473 531	1 070 906 609	1 069 678 660	45,8
6	705 204 500	279 898 826	271 797 731	39,7

Zdroj: Výroční zpráva OPŽP, 2013

Program rozvoje venkova (MZe)

Program rozvoje venkova je finanční nástroj, který získával podporu z evropského fondu EAFRD. Byl schválen Výborem pro rozvoj venkova pro období 2007-2013 a jeho zprostředkování bylo v kompetenci SZIF. PRV navazuje na předchozí program SAPARD a OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství 2004-2006. Z územního hlediska pokrývá oblasti celého území ČR s výjimkou hlavního města Prahy. Základní struktura programu obsahuje 4 osy. Na základě SWOT analýzy, která byla podnětem k realizaci Programu rozvoje venkova, bylo vyhodnoceno, že slabými stránkami v oblasti vod jsou: snížená retence vody v půdě a krajině, plošné znečištění povrchových i podzemních vod a lokálních zdrojů pitné vody a narušení funkčnosti drobných vodních toků a jejich zapojení do krajiny. Hrozbou jsou pak klimatické změny, především záplavy a sucho a snížení zásob podzemní vody. Osa II obsahuje tři priority:

- 2.1. Biologická rozmanitost, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a tradičních zemědělských krajin
- 2.2. Ochrana vody a půdy
- 2.3. Zmírňování klimatických změn

Priorita 2 podporuje zachování kvalitního přirozeného vodního režimu v krajině za pomoci vhodných zemědělských systémů pro zachování venkovské krajiny. Podporuje také ochranu životního prostředí na zemědělské půdě a v lesních oblastech s vysokou přírodní hodnotou, ochranu jakosti povrchových a podzemních vodních zdrojů prostřednictvím opatření zaměřených na protierozní ochranu a vhodné používání zemědělského půdního fondu. V rámci toho programu byla opatření zaměřená na udržitelné využívání zemědělské půdy formou pozemkových úprav a plateb za znevýhodněné oblasti či plateb v rámci Nature 2000 na zemědělské půdě, nikoliv přímé finanční nástroje do obnovy a rekultivace malých vodních nádrží za účelem zvýšení retence (PRV, 2007).

OP Rybářství (MZe)

OP Rybářství byl pro ČR vypracován na základě nařízení o Evropském rybářském fondu. Cílem tohoto programu je vymezení oblastí dotací v odvětví rybářství ČR takovým způsobem, aby bylo dosaženo cílů stanovených Společnou rybářskou politikou. Program

vychází z Národního strategického plánu pro oblast rybníkářství, schváleného vládou ČR pro období 2007-2013, z finančního nástroje SAPARD a OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. Administrativu zajišťuje SZIF. Na základě realizace operačního programu byla vypracována SWOT analýza odvětví rybníkářství a jeho rozvoje, ze které vyplývá: rybníkářství ČR je na hranici ekonomické návratnosti, která je způsobena mnoha vnitřními a vnějšími faktory, jimž jedním z nich je fakt, že produkční rybníky obsahují vysoký podíl sedimentu, což se projevuje ve snížení jejich retenční schopnosti a následnému snížení produkce. Byly vyčleněny 3 prioritní osy.

Prioritní osa 2 zohledňuje zachování tradiční akvakultury, zavedení metod šetrných k životnímu prostředí, zvýšení jakosti vod, podporu a modernizaci technologií, výrobních zařízení, ale také podporu výstavby nových rybníků. Obsahuje tato opatření:

- Opatření 2.1. **Opatření pro produktivní investice do akvakultury**
- Opatření 2.2. **Opatření na ochranu vodního prostředí**
- Opatření 2.3. Opatření v oblasti zdraví zvířat
- Opatření 2.4. Investice do zpracování a uvádění na trh

Ekologická zátěž ve formě rybníčních sedimentů je řešena v rámci opatření 2.1. a 2.2. Prostředky v rámci těchto opatření tedy směřují do modernizace a odbahnění rybníků. Očekávaným cílem opatření 2.2. bylo zlepšení kvality vodního prostředí v rybnících do roku 2015 oproti roku 2005, tj. plocha rybníků, na nichž bylo opatření realizováno, měla činit do roku 2015 cca 8,7 ha (OP Rybníkářství, 2007). Žadatel byl povinen řídit se podmínkami na každém rybníce, který byl předmětem dotace, po dobu 5 let.

Pro prioritní osu 2 bylo vyčleněno 21,9 mil. EUR a předloženo bylo nejvíce projektů v rámci opatření 2.1. se zaměřením na vybavení rybníků, výstavbu, odbahnění, rozšíření nebo modernizaci rybníků a rybníčních soustav a to cca 60 % výdajů. Nejméně bylo proplaceno opatření na ochranu vodního prostředí, cca 0,06 % certifikovaných výdajů (0,02 mil. EUR). Zajímavostí je fakt, že v opatření na ochranu vodního prostředí bylo administrováno 6 projektů na 8,7 ha vodní plochy rybníku, indikátor byl tak zcela naplněn, ovšem při implementaci tohoto opatření bylo zjištěno, že může docházet k nesouladu se zákonem č. 114/1992 SB., o ochraně přírody a krajiny. Bylo tedy

rozhodnuto, že za stávajících podmínek, nebude toto opatření v programovém období 2014-2020 implementováno. Projekty tak využívaly opatření 2.1. Produktivní investice do akvakultury. Žadatelé předkládali projekty do 5 záměrů, z toho záměry A) a B, byly určeny pro žadatele obhospodařující celkovou vodní plochu větší než 20 ha na výstavbu, rozšíření, odbahnění nebo modernizaci rybníků nebo rybníčních soustav do 1 ha, ale i další aktivity. Na záměr A bylo proplaceno cca 48 % finančních zdrojů, 9,6 mil. EUR, na záměr B cca 15 % finančních zdrojů, tedy 3,0 mil. EUR (Závěrečná zpráva, 2017).

5.1.4. Programové období 2014-2020

V programovém období 2014-2020 bylo pro ČR vyčleněno z evropských fondů 24 mld. EUR. Česká republika je čerpá prostřednictvím 10 operačních programů.

OP Životní prostředí (MŽP)

Tento OP byl schválen Evropskou komisí v roce 2015. Strategický rámec OPŽP je určen *Státní politikou životního prostředí 2012-2020*. Cílem tohoto OP je ochrana a zajištění kvalitního prostředí pro život obyvatel ČR, eliminace negativních dopadů antropogenní činnosti na životní prostředí, zmírňování dopadů klimatické změny, podpora efektivního využívání zdrojů a snížení energetické náročnosti ekonomiky. Čerpání finančních prostředků probíhalo v 6 prioritních oblastech. Největší část financí směřovala do dlouhodobě problematických a finančně náročných projektů, které se týkaly kvality ovzduší, vodohospodářské infrastruktury, sucha, povodní a ekologické zátěže. Žadatelé byli zejména obce, kraje, organizace státní správy a samosprávy, výzkumné a vědecké ústavy, školy, právnické či fyzické osoby a neziskové organizace. Dotace mohla dosahovat až do výše 90 % z celkových způsobilých výdajů na projekt. U všech projektů byla podmínka veřejného spolufinancování. Hlavním řídicím orgánem bylo MŽP a SZŽP, který odpovídal za příjem a hodnocení žádostí a administraci ve všech prioritních osách, kromě prioritní osy 4, o kterou se starala AOPK ČR (SFŽP, 2021).

V ČR byly identifikovány významné problémy v nakládání s vodami, především v látkovém zatížení vod, ve změně morfologie vodních toků a potenciálním nedostatkem vody. V řadě vodních útvarů nebylo dosud dosaženo dobrého stavu vod. Česká republika se také potýká s problémem snížené retenční schopnosti krajiny, která je ovlivněna

technickými úpravami vodních toků, nevhodným obhospodařováním zemědělské půdy a nárůstem urbanizovaných ploch. Prioritní osa 1 zahrnuje opatření pro přirozené zadržování vody, opatření k maximalizaci opětovného využití vodních zdrojů a snížení úniku vody a opatření k implementaci směrnic o vodě, její kvalitě, znečišťujících látkách a čištění odpadních vod (OPŽÚ, 2021).

Podporované oblasti prioritních os 1, které jsou předmětem zájmu:

- 1.1. Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod
- 1.2. Zajistit dodávky pitné vody v odpovídající jakosti a množství
- 1.3. **Zajistit povodňovou ochranu intravilánu**
- 1.4. Podpořit preventivní protipovodňová opatření

V rámci opatření 1.3. jsou podporovány projekty jako: povrchová a vsakovací retenční zařízení doplněná zelení, povrchové nebo podzemní retenční prostory s regulací odtoku do povrchových vod nebo kanalizace (retenční nádrže se zásobním prostorem, podzemní retenční nádrže, umělé mokřady a suché retenční nádrže), budování a rekonstrukce retenčních nádrží, které jsou napájeny srážkovou vodou přitékající do nádrže z intravilánu, obnova, výstavba nebo rekonstrukce ochranných nádrží (suchých nádrží, retenčních nádrží a poldrů), vybudování nebo rekonstrukce bezpečnostních přelivů a odstranění sedimentů za účelem zvýšení objemu akumulací nádrže.

Příjemci podpory mohou být kraje, obce, dobrovolné svazky obcí, organizační složky státu, státní podniky a organizace, veřejné výzkumné instituce a výzkumné organizace, příspěvkové organizace, vysoké školy a školská zařízení, veřejnoprávní instituce, obchodní společnosti vlastněné ze 100 % veřejným subjektem. Zvláštními příjemci pak mohou být nestátní neziskové organizace jako nadace a fondy, které nemohou čerpat na opatření výstavby ochranných nádrží a také fyzické osoby podnikající i nepodnikající a podnikatelské subjekty v odvětví akvakultury, které mohou čerpat pouze na opatření vybudování a rekonstrukce bezpečnostních přelivů.

Podpora je poskytována z prostředků FS v maximální výši 85 % celkových způsobilých výdajů. Žadatelé musí minimálně splňovat obecná kritéria přijatelnosti, kterými jsou: soulad žádostí s aktuální výzvou, soulad údajů s doklady, projektovou dokumentací

v odpovídajícím stupni přípravy, ekonomické vyhodnocení žadatele a výsledky finanční a ekonomické analýzy. Pro některé aktivity je vyžadováno dodržování specifických kritérií.

Prioritní osa 4 *Ochrana a péče o přírodu a krajinu* řeší problémy jako snižování biodiverzity, ztrátu a oslabování přirozených funkcí krajiny, především narušení přirozeného vodního režimu a nevyhovující kvalitu prostředí z hlediska ekosystémových funkcí. Prioritní osa 4 je v souladu se *Strategií EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020* a *Státní politikou životního prostředí ČR 2012-2020*. Cílem této priority je např. zvýšení ekologické stability krajiny, obnovení vodního režimu krajiny, zmírnění dopadů fragmentace krajiny, snižování ohrožení vodní a větrnou erozí, udržitelné hospodaření na zemědělské a lesnické půdě a ochrana a péče o přírodu a krajinu.

Podporované oblasti prioritní osy 4:

- 4.1. Zajistit příznivý stav předmětu ochrany národně významných chráněných území
- 4.2. Posílit biodiverzitu
- 4.3. **Posílit přirozené funkce krajiny**
- 4.4. Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

V rámci opatření 4.2. je možné realizovat pouze akce směřující k pozitivní změně (zlepšení) stavu lokality. **Toto opatření není možné využít k podpoření výstavby malých vodních nádrží.** Obnovu malých vodních nádrží (odbahnění, opravu hráze) lze podpořit pouze v případě, kdy se opatření realizuje ve prospěch populace předmětu ochrany přírodní rezervace nebo přírodní památky. Při obnově malých vodních nádrží, které jsou umístěny v PP a PR, je poskytována podpora až do výše 90 % celkových způsobilých výdajů, příjemce podpory se tedy podílí spolufinancováním projektu ve výši 10 % z celkových způsobilých výdajů (Pravidla pro žadatele OPŽP, 2020).

Opatření 4.3. podporuje aktivity jako: zprůchodnění migračních bariér pro živočichy a opatření spojené s rozvojem technické infrastruktury, vytváření, regenerace nebo posílení funkčnosti krajinných prvků a struktur, revitalizace a podpora samovolné „renaturace“ vodních toků a niv, obnova ekostabilizačních funkcí vodních a na vodu vázaných ekosystémů, zlepšování druhové, věkové a prostorové struktury lesů, realizace opatření cílených na zpomalení povrchového odtoku vody, protierozní ochranu a adaptaci

na změnu klimatu. Jsou podpořeny projekty vytváření a obnova vodních prvků s ekostabilizační funkcí (např. tůní, mokřadů a malých vodních nádrží, které neslouží k chovu ryb nebo slouží jenom k takovému chovu ryb, který neoslabí ekologické funkce nádrží).

Příjemci podpory mohou být kraje, obce, svazky obcí, organizační složky státu, státní podniky a organizace, fyzické osoby, podnikatelské subjekty, obchodní společnosti a družstva, církve a náboženské společnosti, vysoké školy a školská zařízení, veřejnoprávní instituce, veřejné výzkumné instituce a organizace a příspěvkové organizace.

Podpora v rámci tohoto opatření je poskytována v maximální výši 85 % celkových způsobilých výdajů z EFRR. Příjemce podpory se tak podílí spolufinancováním ve výši 15 % celkových způsobilých výdajů. V případě realizace a obnovy malých vodních nádrží je podpora maximálně ve výši 60 % celkový způsobilých výdajů, příjemce podpory se podílí ve výši 40 % z celkových způsobilých výdajů. V případě opatření vytváření a obnovy malých vodních nádrží, které vyplývá z plánů dílčích povodí nebo ležících z většinové části ve zvláště chráněných územích, v lokalitách ÚSES nebo lokalitách soustavy Natura 2000, je poskytována podpora v maximální výši 90 % z celkových způsobilých nákladů, příjemce podpory spolufinancuje projekt ve výši 10 % z celkových způsobilých výdajů (Pravidla pro žadatele OPŽP, 2020).

Tab. 8 Alokace finančních prostředků OPŽP 2014-2020 pro prioritní osu 1 a 4

OPŽP 2014-2020	Váha (%)	Alokace (EUR)
Prioritní osa 1 (FS)	27,49	766 905 676
1.1.	60,19	461 572 907
1.2.	15,04	115 315 077
1.3.	14,75	113 140 974
1.4.	10,02	76 876 718
Prioritní osa 4 (EFRR)	13,94	388 745 070
4.1.	30,19	117 380 521
4.2.	3,17	12 313 507
4.3.	57,69	224 284 028
4.4.	8,94	34 767 014

Zdroj: Pravidla pro žadatele, 2020

Tab. 6 znázorňuje vyčleněné finanční prostředky na jednotlivé podporované oblasti prioritních os 1 a 4. Na prioritní osu 1 bylo z FS přiděleno 766 905 676 mil. EUR Z toho na opatření 1.3. 113 140 974 mil. EUR. Nutno říct, že na tuto prioritní osu bylo vyčleněno nejvíce finančních prostředků ze všech prioritních os. Na prioritní osu 4 bylo z EFRR alokováno 388 745 070 mil. EUR, z toho nejvíce na opatření 4.3. *Posílit přirozené funkce krajiny.*

V současnosti ještě neexistuje souhrnná zpráva, která by celkově hodnotila OPŽP 2014-2020. Z výroční zprávy za rok 2019, lze vyčíst, že od začátku programového období 2014 do roku 2019 včetně, byl vydán právní akt na 6 284 projektů o celkovém objemu 2,8 mld. EUR. K 31. 12. 2019 bylo v rámci Prioritní osy 1 od začátku programového období registrováno 1 818 žádostí, přičemž doporučeno k financování jich bylo 1 210. V roce 2019 tak pokračovala realizace schválených projektů. V průběhu roku 2019 byl zaznamenán nezájem o projekty, které spadaly do podporované oblasti 1.3. MŽP reagovalo zatraktivněním opatření a zvýšením absorpční kapacity. Co se týká prioritní osy 4 k 31. 12. 2019 bylo od začátku programového období registrováno 5 454 žádostí o program, doporučeno k financování bylo 1 170. V rámci této prioritní osy byly

zaznamenány problémy jako nezájem ze strany žadatelů, nulový ekonomický přínos, realizace založená pouze na dobrovolnosti a nižší míra podpory u některých opatření.

Program rozvoje venkova (MZe)

PRV 2014-2020 navazuje na PRV 2007-2013. Byl schválen v květnu 2015 a jeho cílem je obnova, zachování a zlepšení ekosystémů, které jsou závislé na zemědělství, investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělství nebo krajinná infrastruktura. Celkem je vyčleněno z evropských fondů 2,3 mld EUR a 1,2 mld. EUR z českého rozpočtu na 6 prioritních oblastí.

Priorita 4 *Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím* navazuje na *Koncepci řešení problematiky v rámci ochrany před povodněmi*, na novou strategii EU v oblasti lesnictví a *Národní lesnický program II*. Tato priorita se dělí na prioritní oblasti:

- 4A: Obnova, zachování a zvýšení biologické rozmanitosti zemědělství vysoké přírodní hodnoty a stavu evropské krajiny
- 4B: **Lepší hospodaření s vodou, včetně nakládání s hnojivý a pesticidy**
- 4C: Předcházení erozi půdy a lepší hospodaření s půdou

Cílem těchto opatření je podpora trvale udržitelného využívání lesní půdy a šetrnost k životnímu prostředí. V rámci prioritní oblasti 4B je vydáno opatření *Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů s „podopatřením“ Podpora předcházení poškozování lesů lesními požáry, přírodními katastrofami a katastrofickými událostmi*. Tato opatření zajišťují vhodnými činnostmi na vodních tocích zlepšení jejich ekologického stavu a na lesní půdě, podporu prevence vodní eroze a odnosu splavenin. Podporují aktivity jako hrazení bystřin, stabilizaci strží, odstranění povodňových nánosů z koryt a výstavbu retenčních nádrží. Opatření jsou zaměřena na výstavbu a opravu retenčních nádrží a objektů hrazených bystřin, preventivní protipovodňová opatření na drobných vodních tocích a v jejich povodích, stabilizaci strží apod. Všechna tato opatření se prolínají s podporovanými aktivitami OPŽP 2014-2020 (PRV 2014-2020, 2021).

Dílní opatření 8.3. je zacíleno na pozemky určené k plnění funkcí lesa (PUPFL), které zároveň splňují definici lesa dle evropské legislativy, na území České republiky, s výjimkou území hlavního města Prahy (cca 2,6 mil. ha) a na vodní toky, jejich části

a vodní útvary, které sousedí v bezprostřední blízkosti s uvedenými pozemky a jsou ve správě subjektu, který obhospodařuje lesy. Druhem podpory je přímá nevratná dotace na vynaložené způsobilé výdaje. Příjemci podpory mohou být soukromí a veřejní vlastníci lesa, nájemci lesa a jiné soukromoprávní a veřejnoprávní subjekty a jejich sdružení. Žadatel s vlastnictvím nad 500 ha dokládá podložené informace s rozvedením cílů v oblasti prevence a souhlasné stanovisko MŽP. Podpora je poskytována jako příspěvek na vynaložené způsobilé výdaje ve výši 100 % způsobilých výdajů. Příspěvek z EZFRV činí 75 % veřejných výdajů a příspěvek ČR 25 % veřejných výdajů. Administrativu a kontrolu zajišťuje SZIF. Celkový plánovaný příspěvek Evropské unie na programové období 2014-2020 v opatření Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů je 58 558 809 EUR z EZFRV. Vnitrostátní financování se bude podílet v maximální výši 19 519 603 EUR. Celkový příspěvek do tohoto opatření tak činí 78 078 412 EUR (PRV 2014-2020, 2021).

OP Rybářství 2014-2020 (MZe)

OP Rybářství 2014-2020 navazuje na OP Rybářství 2007-2013, přispívá k plnění cílů Společné rybářské politiky a je nástrojem čerpání podpory z ENRF. Orgán zodpovědný za koordinaci tohoto programu je MZe společně s řídicím orgánem OP Rybářství. Cílem OP je zvýšení konkurenceschopnosti tradiční akvakultury včetně investic do zachování udržitelné produkce tržních ryb, investice do recirkulačních zařízení a tím zvýšení produkce, zvýšení podílu zpracovaných ryb, propagace akvakultury a podpora konzumace ryb, podpora transferu vědeckých poznatků do podniků akvakultury, podpora formy hospodaření přispívající k zachování či zlepšování stavu životního prostředí a biologické rozmanitosti. OP Rybářství zahrnuje 3 ze 6 priorit EU, které jsou definovány v nařízení o ENRF. Specifickým cílem priority 2 je poskytování podpory pro posilování technologické rozvoje, inovací a předávání znalostí. V rámci tohoto cíle bylo vytvořeno opatření 2.1. *Inovace*. Dalším cílem je zlepšování konkurenceschopnosti a životaschopnosti podniků akvakultury včetně zlepšení bezpečnosti nebo pracovních podmínek, zejména v případě malých a středních podniků. V rámci tohoto cíle byly vytvořeny opatření 2.2.

2.2. a) Investice do akvakultury

2.2. b) Diverzifikace akvakultury

Cílem těchto opatření je zvýšení konkurenceschopnosti pomocí technologického rozvoje, udržitelná produkce ryb, výstavba rybníků, ekologicky šetrnější akvakultura a využívání zdrojů, rozšíření dalších forem podnikání, které souvisí s produkcí. Dotace je poskytována na obnovu stávajících rybníků využívaných pro akvakulturu prostřednictvím odbahnění nebo investice s cílem zabránit usazováním bahna, produktivní investice do akvakultury, modernizace jednotek včetně zlepšování pracovních a bezpečnostních podmínek v odvětví, zvyšování jakosti produktů apod. Podpora je poskytována v souladu s evropskými směrnici o ochraně volně žijících ptáků a ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Podpořené projekty musí být v souladu s předměty ochrany přírody a krajiny. Příjemci podpory jsou podniky akvakultury, podnikatelé vstupující do odvětví akvakultury a vědecké nebo technické subjekty. Druhem podpory je přímá nenávratná podpora ve způsobu podílového financování. Příspěvek EU činí 75 % veřejných zdrojů a příspěvek ČR 25 % veřejných zdrojů, u veřejnoprávních subjektů činí příspěvek ČR 20 % veřejných zdrojů. Výše podpory činí 50 % způsobilých výdajů pro mikropodniky, malé a střední podniky akvakultury, 30 % způsobilých výdajů pro velké podniky akvakultury a 95 % způsobilých výdajů, pokud je žadatelem veřejnoprávní subjekt (Pravidla pro žadatele, 2019).

Tab. 9 Finanční údaje pro opatření 2.2. a) Investice do akvakultury pro ENRF (v EUR)

Opatření 2.2. a)	(EUR)
Veřejné příspěvky celkem	19 464 684,0
Příspěvek ENRF	14 598 513,0
Celkové způsobilé výdaje operací vybraných pro poskytnutí podpory	38 942 118,6
Celkový veřejný příspěvek operací vybraných pro poskytnutí podpory	18 647 933,1

Zdroj: Výroční zpráva OP Rybářství, 2019

Celkem bylo od začátku programového období do 31. 12. 2019 přijato 1037 žádostí o podporu ve výši 50,7 mil. EUR. Doposud bylo ukončeno 249 projektů, u ostatních

projektů se očekává realizace do konce roku 2023. Dle plánu financování je celkový příspěvek do OP Rybářství 2014-2020 29 241 534 mil. EUR z ERDF. Na prioritní osu 2 činí podíl ENRF vůči celkovým veřejným zdrojům 75 %, 22 647 078 EUR (Výroční zpráva OP Rybářství 2014-2020, 2019).

5.2. Národní dotační programy

Program 115 170: Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (MŽP)

Jedná se o národní dotační program podporující investiční a neinvestiční záměry, které realizují opatření na zmírnění dopadu klimatických změn na vodní, lesní a nelesní ekosystémy, opatření na péči o zvláště chráněná území, na péči pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů. Program navazuje na předchozí program 115 160 s obdobným zaměřením z období 2009-2018. Program umožňuje čerpání podpory až do výše 100 % způsobilých výdajů v období 2019-2023. Žádosti jsou přijímány ve formě výzev. Program zajišťuje MŽP a AOPK ČR. Program se dělí na 6 podprogramů:

- **115 172: Zajištění povinností orgánů ochrany přírody ve zvláště chráněných územích a lokalitách Natura 2000**
- 115 173: Péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů
- **115 174: Adaptace vodních ekosystémů na změnu klimatu**
- 115 175: Adaptace nelesních ekosystémů na změnu klimatu
- 115 176: Adaptace lesních ekosystémů na změnu klimatu
- 115 177: Odborné studie a další podkladové materiály

Podprogram 115 172 podporuje přípravu podkladů pro zpracování plánů péče a zásad péče, přípravu dokumentace pro vyhlášení ZCHÚ, označování ZCHÚ, značení hranic nebo zajištění provozu návštěvnických středisek. Cílovou hodnotou pro rok 2023 je 270 opatření na podporu předmětů ochrany ZCHÚ a lokalit soustavy Natura 2000 a 50 opatření k zajištění územní ochrany včetně zpracování podkladů k zajištění péče. Žadatelem může být AOPK ČR, Správa národních parků nebo Správa jeskyní ČR. Realizace opatření, v rámci tohoto podprogramu, se vztahuje na konkrétní území. Jsou podporovány činnosti jako náklady na revitalizace nádrží, rekonstrukce nebo budování technických objektů, odbahnění a rozčlenění litorálního pásma na malých vodních nádržích jako součást naplňování péče o ZCHÚ, ptačí oblasti nebo evropsky významné

lokality, náklady na projektovou dokumentaci a výkup pozemků. Maximální výše podpory je 100 % způsobilých výdajů (AOPK ČR, 2021).

Podprogram 115 174 podporuje opatření přispívající ke zlepšování přirozených funkcí vodních toků a niv, včetně obnovy jejich migrační prostupnosti a podpory samovolného rozlivu, obnovu a tvorbu vodních prvků, jako jsou např. mokřady, tůňe, malé vodní nádrže, s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity, tvorbu a obnovu biotopů pro zvláště chráněné druhy. Celková plocha, na které mají být realizovaná opatření ke snížení dopadů klimatické změny na vodní ekosystémy do roku 2023, je 245 ha.

Cílovou hodnotou pro rok 2023 jsou plochy revitalizovaných koryt vodních toků o velikosti 2 000 m². Co se týká ploch, kde mají být obnoveny nebo vytvořeny tůňe, mokřady a jiné vodní prvky za účelem zadržení vody v krajině, jedná se o velikost plochy 150 ha. Do roku 2023 má být nově vystavěno, obnoveno nebo zrekonstruováno 2 ha vodních nádrží přírodě blízkého charakteru. Maximální náklady na revitalizaci koryta vodního toku činí 3 000 Kč/m² plochy koryta vodního toku včetně nivy. Náklady na obnovený nebo vytvořený mokřad a prvky za účelem zadržení vody v krajině, jsou 200 000 Kč/ha. Co se týká odtěženého sedimentu při obnově nebo tvorbě tůňe, jsou náklady 1 000 Kč/m³ odtěženého sedimentu. Maximální náklady na vybudovanou, obnovenou nebo zrekonstruovanou malou vodní nádrž činí 1 000 Kč za m² zadržené vody při normální hladině a odtěžený sediment při odbahnění vodní nádrže činí 1 000 Kč/m³ odtěženého sedimentu (Dokumentace programu 115 170, 2019).

Cílovým územím je celá Česká republika. Oprávněnými žadateli jsou fyzické a právnické osoby, obecně prospěšné organizace, obce, svazky obcí, spolky a příspěvkové organizace, státní podniky a organizace a organizační složky státu. V rámci tohoto podprogramu nemohou dotace čerpat kraje, správy národních parků, Správa jeskyní ČR a AOPK ČR. Výše podpory je poskytována až do výše 100 % celkových způsobilých výdajů. Minimální výše dotace na jeden projekt není stanovena, maximální výše na jeden projekt činí 1 000 000 Kč.

Program 129 290: Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádržích (MZe)

Program je schválen na období 2016-2020. Cílem programu je výrazné zlepšení technického stavu drobných vodních toků a malých vodních nádrží, které podpoří vodní režim krajiny, posílí retenci vody v krajině a zvětší bezpečnost při zvýšených průtocích. Tento program tvoří dva podprogramy:

- **129 292 Podpora opatření na drobných vodních tocích, rybnících a malých vodních nádržích**
- **129 293 Podpora opatření na rybnících a malých vodních nádržích ve vlastnictví obcí**

V rámci podprogramu 129 292 je poskytnuta podpora na vodohospodářský majetek převzatý státními podniky Povodí a Lesy ČR v rámci transformace zemědělské vodohospodářské správy. Podpora je na aktivity jako např. rekonstrukce a oprava drobných vodních toků a souvisejících vodních děl za účelem stabilizace odtokových poměrů a zlepšení vodního managementu krajiny a na rekonstrukce a opravu rybníků a malých vodních nádrží za účelem posílení retence a akumulace vody v krajině, za zlepšením technického stavu a navrácení základních vodohospodářských funkcí. Žadatelé o podporu mohou být státní podniky Povodí a Lesy ČR. Podpora je poskytována resortem MZe.

Podmínkou je zvýšení kapacity a průtočnosti koryt drobných vodních toků, zvýšení stability dna, břehů a souvisejících objektů vodního toku, obnova a rekonstrukce rybníků a vodních nádrží, včetně jejich hrází a funkčních objektů, pokud jsou jejich parametry v nesouladu s normami a je ohrožena, narušena nebo omezena bezpečnost vodního díla a vodohospodářská funkce. Po realizaci je nutné bezpečně převést případný povodňový průtok, tj. podpořené rybníky a vodní nádrže, které jsou součástí vodního toků o rozloze větší než 0,5 ha, musí být po realizaci schopné bezpečně převést průtok odpovídající minimálně Q100 a vyšší a bude na nich trvale vyčleněn retenční ochranný prostor o velikosti min. 10 % z celkového prostoru. Mocnost sedimentu u odbahnění musí převyšovat průměrnou výšku 40 cm. Podíl investičních nákladů musí být 30 % z uznatelných nákladů stavebně-technologické části na žadatele. Pro státní podniky

je výše podpory stanovená do maximálně 80 % uznatelných nákladů stavebně-technologické části, pokud jde o odbahnění (včetně dalších souvisejících prací), činí maximálně 250 Kč/m³. Státnímu podniku Lesy ČR může být poskytnuta podpora maximálně ve výši 70 % uznatelných nákladů na stavebně-technologickou část a u odbahnění, činí výdaje maximálně 250Kč/m³ vytěženého sedimentu. Podpora se nevztahuje na výkup pozemků (Pravidla pro žadatele, 2021).

Co se týká podprogramu 129 293, ten je předmětem podpory rekonstrukce, opravy a odbahnění nerybochovných rybníků a malých vodních nádrží za účelem posílení retence a akumulace vody v krajině, za zlepšením technického stavu a navrácení vodohospodářských funkcí, za účelem zvýšení zásob užitkové vody pro obec a vytvoření zásob vody pro hašení požáru. Dále pak výstavba a obnova nerybochovných rybníků a malých vodních nádrží za účelem retence a akumulace jako prostředek v boji se suchem. Podmínky jsou téměř totožné s podprogramem 129 292. Pro výstavbu nebo obnovu se stanovuje uznatelný poměr objemu nádrže k objemu hráze. Podporu není možno poskytnout, pokud je do předmětu podpory zaústěna nečištěná odpadní voda. Podíl investic na každou akci je minimálně 15 % uznatelných nákladů stavebně-technologické části. Žadatelem mohou být obce nebo svazky obcí. Na rekonstrukci a odbahnění se výše podpory poskytuje maximálně do výše 80 % z uznatelných nákladů stavebně-technologické části, maximálně do výše 2 mil. Kč na akci a zároveň maximálně do výše 250 Kč/m³ vytěženého sedimentu. Limit u výstavby a obnovy je maximálně do výše 80 % z uznatelných nákladů stavebně-technologické části, maximálně do výše 4 mil. Kč/ha za každý započatý hektar a současně maximálně do výše 10 mil. Kč na celou akci. Podpora na výkup pozemků není poskytována (Pravidla, 2018).

Program 129 280: Podpora retence vody v krajině – rybníky a vodní nádrže (MZe)

Program vychází z programu 129 130 a jeho realizace probíhá v období 2016-2021, Program 129 280 *Podpora retence vody v krajině – rybníky a vodní nádrže* se zabývá zadržením vody v krajině, zvýšením bezpečnosti rybníků a posílení protipovodňových funkcí. Všechny nádrže musí převést průtok o hodnotě Q100 a vyšší a musí být zajištěn minimální zůstatkový průtok ve vodotečích pod rybníky a vodními nádržemi i v období déle trvajících sucha. V rámci tohoto programu jsou otevřeny následující podprogramy:

- 129 282: **Podpora výstavby, obnovy, rekonstrukce a odbahnění rybníků a vodních nádrží**
- 129 283: Odstranění havarijních situací na rybnících a vodních nádržích
- 129 284: Odstranění povodňových škod na rybnících a vodních nádržích

Předmětem podprogramu 129 282 *Podpora výstavby, obnovy, rekonstrukce a odbahnění rybníků a vodních nádrží* je výstavba nových, obnova zaniklých rybníků a vodních nádrží o výměře větší než 2 ha při provozní hladině za účelem retence a akumulace vody v krajině, rekonstrukce stávajících rybníků a vodních nádrží o katastrální výměře větší než 2 ha za účelem obnovy jejich základních funkcí, zlepšení jejich provozu, vodohospodářských a mimoprodukčních funkcí s důrazem na posílení retence, odbahnění značně zanesených rybníků o výměře 2-30 ha.

Podpora je poskytována na základě několika kritérií jako: obnova a rekonstrukce rybníků a vodních nádrží, včetně jejich hrází a funkčních objektů je podpořena, pokud jsou jejich základní parametry v normách a pokud je ohrožena, narušena nebo omezena jejich bezpečnost či vodohospodářská funkce. Celkově odbahnění rybníků nebo vodních nádrží o výměře 2-30 ha se musí týkat pouze odtěžení sedimentu, nikoliv např. rostlého dna. Dalším kritériem k posouzení je zlepšení bezpečnosti provozu rybníků a vodních nádrží za povodní. Pro výstavbu nebo obnovu rybníka či vodní nádrže je uznatelný poměr celkového objemu k objemu kubatury hráze (m³). Všechny podpořené rybníky a vodní nádrže musí po realizaci převést průtok, který odpovídá Q100 či vyšší a bude na nich trvale vyčleněn retenční ochranný prostor o velikosti min. 10 % z celkového prostoru rybníka či nádrže. Pro podprogram 129 282 je nutné vypracování posudku strategického experta. Podíl investičních výdajů musí činit minimálně 30 % (Pravidla, 2020).

Program je schválen na období let 2016-2021. Administraci zastřešuje resort MZe. Proces administrace funguje na základě podání žádosti, posouzení, doplňku, posouzení, rozhodnutí o poskytnutí dotace a závěrečného hodnocení. Žadatelem může být pouze právnická nebo fyzická osoba, která je zapsaná v evidenci zemědělského podnikatele, vysoké školy a školská zařízení, součást organizační jednotky Českého a Moravského rybářského svazu, rybářského sdružení nebo spolku. Forma podpory je účelově vázaná a je poskytována na investiční a neinvestiční výdaje. Žadatel musí být plátcem DPH, podnikající v zemědělské prvovýrobě (chov ryb a lov vodních živočichů).

Z programu 129 208 není poskytována podpora pro území hlavního města Prahy z důvodu její ekonomické vyspělosti.

Výše podpory pro podprogram 129 282 je poskytnuta do maximální výše 80 % celkových uznatelných nákladů, u výstavby nových vodních nádrží, výkupu pozemků nutných pro realizaci stavby je výše podpory 100 % platby za odnětí půdy ze Zemědělského půdního fondu. Úhrada výdajů na odbahnění se poskytuje maximálně do výše 250 Kč na 1 m³ vytěženého sedimentu a zároveň maximálně 2 mil. Kč/ha výměry zátopy vodního díla za normální hladiny.

Program 129 360: Prevence před povodněmi IV (MZe)

Dotační program se zaměřuje na opatření zajišťující systémovou ochranu před povodněmi obcím z finančních prostředků státního rozpočtu. Program byl spuštěn v reakci na ničivé povodně v roce 1997, první programová etapa odstartovala v roce 2002. V současnosti je vypracován program 129 360, platný na období let 2019-2024. Program je implementován směrnicí 2007/60/ES o vyhodnocování a zvládání protipovodňových rizik. Plánovaný finanční rámec programu je 4,57 mld. Kč. Jedná se především o realizaci opatření jako výstavba, úprava a rekonstrukce suchých nádrží, úprava vodních děl a opatření podél vodních toků v intravilánech, budování zasakovacích průlehů, zřizování a rekonstrukce vodních nádrží za účelem retence a řízení rozlivů povodní. Cílem je zvýšení míry ochrany před povodněmi v oblastech s významným povodňovým rizikem realizací protipovodňových opatření (MZe, 2021). Program tvoří 4 podprogramy:

- 129 363: Podpora projektové dokumentace
- 129 364: **Podpora protipovodňových opatření s retencí**
- 129 365: Podpora protipovodňových opatření podél vodních toků
- 129 366: Podpora přípravy a realizace vyvolaných investic a staveb související s výstavbou vodního díla Nové Heřminovy

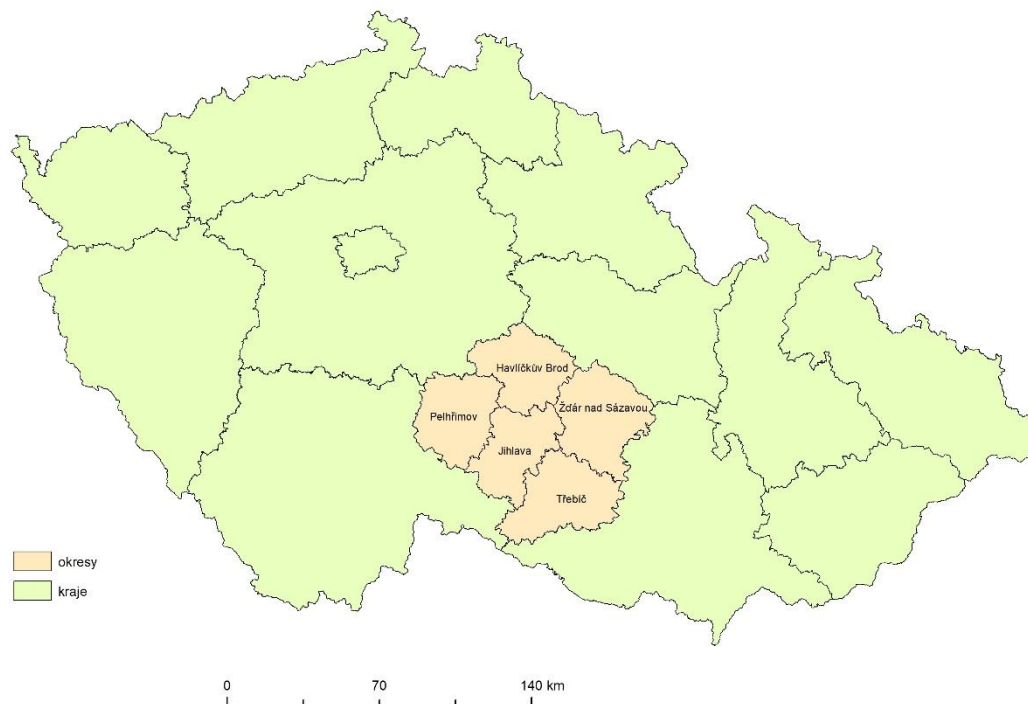
Co se týká podprogramu 129 364, předmětem podpory jsou opatření s retencí, tedy zřizování nových retenčních prostorů na úpravy na existujících vodních nádržích s retenčním účinkem, opatření k rozlivům povodní, výstavba a rekonstrukce poldrů a suchých nádrží, úprava stávajících suchých nádrží na retenční nádrže se stálou zásobou vody s protipovodňovou funkcí nebo také doprovodná opatření v rámci systémového

řešení protipovodňových opatření. Prioritou je přednostní řešení území vymezených v mapách povodňového nebezpečí a mapách povodňových rizik, efektivnost vynaložených výdajů na realizaci opatření, soulad s plány povodí a plány povodňových rizik, návaznost na projekty protipovodňové ochrany daných území, využití studií odtokových poměrů a studií pro stanovení záplavových území, posudek strategického experta programu a výše spoluúčasti vlastních zdrojů žadatele. Žadatelem v rámci tohoto podprogramu mohou být státní podniky Povodí, Lesy ČR nebo obce. Obce mohou být žadatelem o podporu na opatření lokálního charakteru.

Podpora je účelově vázaná a je poskytována na investiční a neinvestiční výdaje. Podpora je poskytována na akce maximálně do výše 95 % stavebních nákladů pro státní podniky Povodí, v případě rekonstrukce za účelem zvyšování bezpečnosti vodních děl, maximálně do výše 70 % stavebních nákladů, pro podnik Lesy ČR je poskytována podpora ve výši maximálně 95 % stavebních nákladů a obcím maximálně do výše 90 % stavebních nákladů (MZe, 2019).

Podmínku pro přiznání podpory je splnění podmínek posledního platného Rozhodnutí. Pro předmět podpory podprogramu 129 364 je nutné doložit podklady jako protokol o předání a převzetí dokončené akce, údaje o rozdělení prostoru nádrže dle platného manipulačního řádu po rekonstrukci, informační list, kolaudační souhlas nebo rozhodnutí, doklady o majetkoprávním vypořádání pozemků dotčených stavbou, závazky žadatele a zprávu o plnění závazných ukazatelů a podmínek čerpání dotace (MZe, 2019).

6. Čerpané dotační prostředky v Kraji Vysočina

Obr. 3 Poloha okresů Kraje Vysočina v rámci České republiky

Zdroj: ArcČR500, vlastní zpracování

6.1. Základní charakteristika zájmového území

Kraj Vysočina zaujímá centrální polohu v rámci České republiky. Sousedí s krajem Středočeským, Pardubickým, Jihomoravským a Jihočeským. Společně s Jihomoravským krajem tvoří region soudržnosti NUTS 2. Rozkládá se na území o rozloze 6 796 km², které je známo významnou členitostí, vyšší nadmořskou výškou a řídkým osídlením. Reliéf je tvořen geomorfologickým celkem Českomoravská vrchovina jejíž součástí jsou celky Křemešnická vrchovina, Hornosázavská pahorkatina, Železné hory, Hornosvratecká vrchovina, Křižanovská vrchovina, Javořická vrchovina a Jevišovická pahorkatina. Nejvyšší bod je vrch Javořice s nadmořskou výškou 837 m n. m. a nejnižší bod je vodní nádrž Švihov s nadmořskou výškou cca 253 m n. m. (ČSÚ, 2021).

Území Kraje Vysočina se administrativně člení na 5 okresů (Jihlava, Havlíčkův Brod, Třebíč, Žďár nad Sázavou a Pelhřimov), 15 SO ORP a 26 POÚ. Základní samosprávnou

jednotkou jsou obce, kterých je k 1. 1. 2005, 704. Počet obyvatel k 31. 12. 2020 činí 508 852, což mezi kraji ČR představuje třetí nejnižší počet obyvatel (ČSÚ, 2020). V Tab. 10 můžeme vidět, že počet živě narozených měl v období 2016-2019 mírně rostoucí tendenci, v roce 2020 však živě narozených ubylo. V období let 2017-2018 se do kraje přistěhovalo více lidí, než se vystěhovalo, stejně jako se více lidí narodilo, než zemřelo.

Tab. 10 Pohyb obyvatel v Kraji Vysočina

	2016	2017	2018	2019	2020
Živě narození	5 307	5 440	5 430	5 497	5 349
Zemřelí	4 997	5 288	5 277	5 636	6 450
Přistěhovalí	3 456	3 947	4 460	4 984	4 456
Vystěhovalí	4 289	4 135	4 255	4 306	4 316

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ, 2021

6.2. Čerpané dotační prostředky

V Tab. 11 můžeme vidět schválené projekty v rámci opatření 1.3. *Omezování rizika povodní*, kdy Kraj Vysočina čerpal finanční prostředky z evropských fondů celkem na 38 projektů, v celkové výši proplacených prostředků 152 421 112 mil. Kč. za období 2007–2013. Vzhledem k ostatním krajům se jedná o průměrný počet projektů, nejvyšší počet schválených projektů získal kraj Moravskoslezský, naopak nejnižší počet byl v kraji Karlovarském.

Tab. 11 Schválené projekty v rámci opatření 1.3. z OPŽP 2007–2013 v jednotlivých krajích České republiky k 16. 5. 2016

Opatření 1.3.				
2007-2013	Počet projektů	Celkové náklady projektů	Celková schválená podpora	Proplacené prostředky
KRAJ				
Hlavní město Praha	9	469 139 339	401 612 773	379 395 560
Jihočeský	33	165 794 158	142 680 879	140 755 100
Plzeňský	20	60 069 977	52 435 364	52 430 970
Středočeský	56	211 141 793	176 935 772	176 490 034
Ústecký	30	151 177 694	124 958 513	120 295 185
Královehradecký	40	209 049 300	175 703 950	175 433 511
Pardubický	61	178 247 478	156 721 524	155 689 485
Jihomoravský	56	240 427 043	193 265 822	192 761 379
Zlínský	64	234 738 844	207 022 519	206 117 134
Olomoucký	75	223 361 248	197 461 920	197 201 942
Moravskoslezský	77	357 207 621	310 720 856	307 514 788
Karlovarský	8	17 337 868	15 356 124	15 351 264
Liberecký	28	178 628 449	158 313 002	157 646 109
Vysočina	38	176 069 711	154 039 004	152 421 112
ČR	595	2 872 390 523	2 467 228 022	2 429 503 573

Zdroj: OPŽP, 2016, vlastní zpracování

Podpořením projektů v oblasti podpory 1.3. došlo ke zlepšení stavu životního prostředí a zlepšení protipovodňové ochrany prostřednictvím tvorby povodňových plánů, hlásných a varovných systémů, úpravou koryt vodních toků, výstavbou poldrů nebo soustav poldrů.

V Tab. 12 jsou souhrnné schválené projekty v rámci opatření 6.4. *Optimalizace vodního režimu krajiny*, ve kterém Kraj Vysočina čerpal celkem ve 364 schválených projektech,

ve výši 1 244 826 737 mil. Kč. proplacených prostředků, což je nejvyšší počet schválených projektů v rámci všech krajů České republiky. Naopak komise schválila nejméně projektů pro Ústecký kraj.

Tab. 12 Schválené projekty v rámci opatření 6.4. z OPŽP 2007–2013 v jednotlivých krajích České republiky k 16. 5. 2016.

Opatření 6.4.				
2007-2013	Počet projektů	Celkové náklady projektů	Celková schválená podpora	Proplacené prostředky
KRAJ				
Hlavní město Praha	–	–	–	–
Jihočeský	216	1 391 632 823	1 130 786 010	1 112 282 237
Plzeňský	137	562 941 478	461 233 525	453 888 101
Středočeský	183	1 115 195 825	908 881 048	887 105 529
Ústecký	20	109 542 081	94 452 360	92 452 384
Královehradecký	31	163 558 105	135 521 957	134 033 361
Pardubický	57	230 086 438	195 528 104	193 691 871
Jihomoravský	173	929 815 446	790 324 993	776 330 233
Zlínský	63	209 427 776	178 973 699	175 886 377
Olomoucký	68	237 824 240	192 084 517	188 851 398
Moravskoslezský	56	391 134 384	313 156 128	304 470 411
Karlovarský	47	200 807 662	157 966 146	153 726 192
Liberecký	34	171 586 183	141 155 358	133 965 031
Vysočina	364	1 531 541 370	1 261 232 712	1 244 826 737
ČR	1 449	7 245 093 811	5 961 296 557	5 851 509 862

Zdroj: OPŽP, 2016, vlastní zpracování

V rámci oblasti podpory 6.4. byla podpořena opatření vedoucí ke zvyšování retenční schopnosti krajiny, ochraně a obnově přirozených odtokových poměrů a k omezení vzniku povodní, prostřednictvím budování nebo obnovou retenčních nádrží nebo výstavby poldrů a soustav poldrů.

Tab. 13 Schválené projekty v rámci dílčích opatření prioritní osy 1 a 4 z OPŽP 2014–2020 v jednotlivých krajích České republiky k 1. 4. 2021 (Kč).

Prioritní osa 1 a 4				
2014–2020	Počet projektů	Celkové způsobilé výdaje	Celkové způsobilé výdaje (příspěvek Unie)	Celkové způsobilé výdaje (veřejné zdroje ČR)
KRAJ				
Hlavní město Praha	15	193 436 603	162 416 768	30 257 561
Jihočeský	282	3 699 105 329	1 873 994 194	1 322 506 261
Plzeňský	109	1 282 944 380	1 083 277 951	168 036 917
Středočeský	427	7 642 336 593	6 408 832 147	1 178 266 366
Ústecký	97	854 865 173	715 790 238	137 990 676
Královehradecký	159	1 709 330 553	1 442 711 988	257 006 861
Pardubický	134	1 864 371 802	1 575 594 499	281 563 858
Jihomoravský	499	4 353 423 245	3 804 547 387	497 255 724
Zlínský	328	1 512 362 998	1 303 854 450	192 905 048
Olomoucký	241	3 176 503 621	2 744 646 267	421 238 697
Moravskoslezský	197	2 344 649 937	1 969 943 661	367 180 851
Karlovarský	63	244 709 734	206 767 003	35 890 404
Liberecký	141	934 882 973	811 127 546	113 002 241
Vysočina	212	2 130 320 883	1 805 324 529	283 955 281
ČR	2 904	31 943 243 824	25 908 828 628	5 287 056 747

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

V Tab. 13 můžeme vidět schválené projekty v rámci dílčích opatření prioritní osy 1 *Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní* a prioritní osy 4 *Ochrana a péče o přírodu a krajinu* z OPŽP 2014–2020 v jednotlivých krajích České republiky k 1. 4. 2021 (Kč). Údaje v tabulce vyjadřují počty projektů realizovaných na území příslušného kraje. Některé projekty jsou realizovány na základě spolupráce ve více krajích, tyto projekty však do tabulky zahrnuté nebyly, a proto údaje nemusí odpovídat skutečnému počtu schválených projektů. Jedná se o oblasti intervence: předcházení rizikům a řízení přírodních rizik souvisejících a nesouvisejících s klimatickou změnou, opatření pro přizpůsobení se změně klimatu, hospodaření s vodou a skladování pitné vody, obnova biologické rozmanitosti, ochrana přírody a ekologická infrastruktura a obnova a udržitelné využívání lokalit sítě Natura 2000. Tyto projekty byly spolufinancovány z FS a EFRR. Ve srovnání s ostatními kraji, si Kraj Vysočina v počtu schválených projektů o dotační podporu vede průměrně. Nejvyšší počet schválených

projektů má Jihomoravský kraj a kraj Středočeský, naopak nejnižší počet má hlavní město Praha (striktnější podmínky při podání žádostí o dotace) a Karlovarský kraj.

Tab. 14 Celkový počet projektů a celková dotace projektů OPŽP za období 2014–2020 v Kraji Vysočina, dle specifických cílů 1.3. a 4.3 k 1. 4. 2021.

KRAJ VYSOČINA	Počet projektů		Dotace (mil Kč)	
	1.3.	4.3.	1.3.	4.3.
zamítnuté	2	24	5 000 000	85 000 000
v hodnocení	2	15	1 000 000	125 000 000
schválené	6	48	64 000 000	118 000 000
celkem	10	87	70 000 000	328 000 000

Zdroj: MS2014+, Kraj Vysočina, 2019, vlastní zpracování

Tab. 14 nám zobrazuje celkový počet projektů a celkovou dotaci projektů OPŽP za období 2014–2020 v rámci opatření 1.3. *Zajistit povodňovou ochranu intravilánu* a 4.3. *Posílit přirozené funkce krajiny* v Kraji Vysočina. Celkový počet projektů za období 2014–2020 činí 97 ve výši 398 000 000 Kč, ovšem počet schválených projektů je pouze 54 v celkové výši 182 000 000 Kč.

6.3. Případové studie

Výstavba vodní nádrže Cerekvička

Vodní nádrž Cerekvička se nachází v katastrálním území obce Cerekvička–Rosice ležící v okrese Jihlava a v Kraji Vysočina. Její výstavba byla rozdělena do 3 částí. V rámci výstavby byly podpořeny aktivity jako: zemní práce – odtěžení materiálu, výstavba homogenní hráze, dále výstavba objektů (výpustného zařízení a výstavba bezpečnostního přelivu) a výsadba dřevin a rostlin. Projekt byl zahájen 25. 5. 2009 a k jeho ukončení došlo 4. 11. 2009

Tab. 15 Proplacené finanční prostředky čerpané z OPŽP 2007–2013 na výstavbu vodní nádrže Cerekvička

Proplacené finanční prostředky (Kč)	
Výše dotace EU	1 113 453
Veřejné zdroje ČR	196 491
Soukromé zdroje	145 549
Celkem	1 455 493

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

Obr. 4 Výstavba vodní nádrže Cerekvička

Zdroj: Dotace EU, 2021

Soustava malých vodních nádrží Nové Veselí

Soustava vodních nádrží se nachází v katastrálním území obce Nové Veselí, která leží v okrese Žďár nad Sázavou a v Kraji Vysočina. Předmětem podpory je výstavba 2 malých vodních nádrží o výměře 1,85 ha a 1,12 ha, včetně těles hrází, výpustných zařízení a bezpečnostních přelivů za účelem retence a akumulace vody v krajině. Projekt byl zahájen 7. 9. 2015 a ukončen 9. 5. 2016. Finanční prostředky byly poskytnuty z evropského fondu ERDF v rámci OPŽP 2007-2013 ve výši 7 650 586 Kč. Celkově byly vynaloženy finanční prostředky ve výši 10 929 408 Kč.

Tab. 16 Proplacené finanční prostředky na výstavbu soustavy malých vodních nádrží v katastrálním území Nové Veselí, čerpané z OPŽP 2007-2013.

Proplacené finanční prostředky (Kč)	
Výše dotace EU	7 650 586
Veřejné zdroje ČR	–
Soukromé zdroje	3 278 822
Celkem	10 929 408

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

Obr. 5 Výstavba malých vodních nádrží Nové Veselí

Zdroj: Vodohospodářské stavby, 2015

Obnova rybníka Parný Mlýn

Rybník Parný Mlýn se nachází v katastrálním území Krahulov a Čechočovice ležící v okrese Třebíč a v Kraji Vysočina. Jedná se o průtočný rybník o velikosti 24 ha. Obnova rybníka je umístěna do jeho dřívější lokality na toku Stařečského potoka. Součástí projektu je budování hráze, sdruženého funkčního objektu, litorální zóny s plochou 48 200 m², zemní tůň a výsadba zeleně. Projekt byl zahájen 3. 12. 2009 a k jeho ukončení došlo na začátku roku 2011. Celková výše dotačních prostředků z EU činila 18 368 649 Kč. Proplacené finanční prostředky dosáhly výše 24 011 305 Kč.

Tab. 17 Proplacené finanční prostředky na obnovu rybníka Parný Mlýn v rámci OPŽP 2007-2013.

Proplacené finanční prostředky (Kč)	
Výše dotace EU	18 368 649
Veřejné zdroje ČR	3 241 526
Soukromé zdroje	2 401 130
Celkem	24 011 305

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

Obr. 6 Obnovený rybník Parný Mlýn

Zdroj: Mapy.cz, 2016

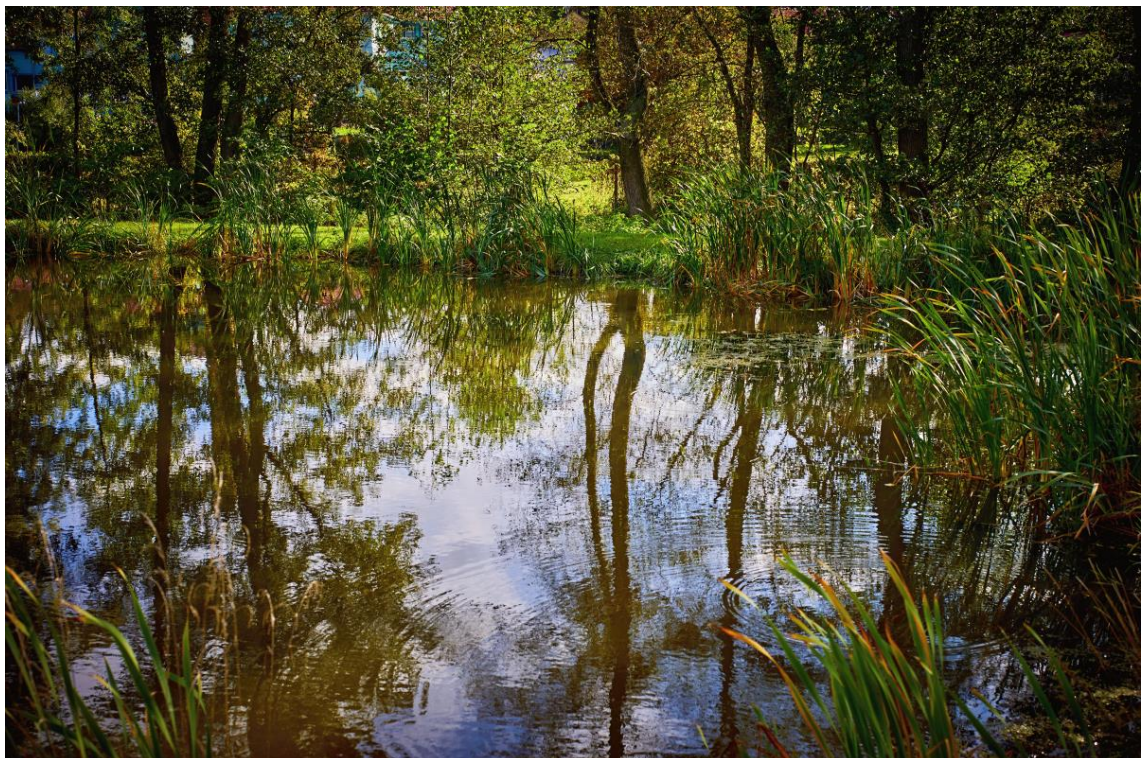
Biocentrum s vodní plochou a obnova náhonu Pachrova mlýna

Jedná se o obnovu mlýnského náhonu, který se nachází v katastrálním území obce Želetava ležící v okrese Třebíč a v Kraji Vysočina. Tento projekt podporuje vznik mokřadů a tůní. Projekt byl zahájen v lednu 2019 a jeho ukončení je datováno v září 2019. Finanční prostředky byly poskytnuty prostřednictvím ERDF v celkové částce 1 922 464 Kč.

Tab. 18 Proplacené finanční prostředky na vznik biocentra s vodní plochou a obnovu náhonu Pachrova mlýna v rámci OPŽP 2014-2020.

Proplacené finanční prostředky (Kč)	
Výše dotace EU	1 922 464
Veřejné zdroje ČR	–
Soukromé zdroje	–
Celkem	1 922 464

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

Obř. 7 Obnovený náhon Pachrova mlýna, který podporuje vznik tůní a mokřadů

Zdroj: Dotace EU, 2021

Suchý poldr Boučí

V únoru 2017 byl zahájen projekt výstavby suché nádrže Boučí v katastrálním území obce Kojčice, která se nachází v okrese Pelhřimov a v Kraji Vysočina. Výstavba byla realizována za účelem protipovodňové ochrany. Nádrž slouží k transformaci povodňových průtoků Q100, které jsou svedeny do strže a dále do vodního toků Hejlovka.

Projekt byl podpořen z FS v celkové částce 7 910 088 Kč. K ukončení projektu došlo v červenci 2017.

Tab. 19 Schválené finanční prostředky na výstavbu suché nádrže Boučí v rámci OPŽP 2014-2020.

Proplacené finanční prostředky (Kč)	
Výše dotace EU	6 723 575
Veřejné zdroje ČR	1 186 513
Soukromé zdroje	–
Celkem	7 910 088

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

Obr. 8 Suchá nádrž Boučí

Zdroj: Dotace EU, 2021

Revitalizace území a odbahnění Nového Štockého rybníka

Nový Štocký rybník se nachází v katastrálním území Střelecká, v blízkosti obce Štoky na hranici okresů Havlíčkův Brod a Jihlava. V rámci projektu dojde k odbahnění vodní nádrže, k výstavbě zemních tůní a mokřadů za účelem posílení akumulční a retenční

schopnosti krajiny, s celkovým posílením biodiverzity. Projekt byl zahájen v květnu 2020 a jeho předpokládané ukončení je v říjnu 2021. Schválené finanční prostředky činí 14 873 862 Kč viz Tab.

Tab. 20 Schválené finanční prostředky na revitalizaci území a odbahnění Nového Štockého rybníka v rámci OPŽP 2014-2020.

Proplacené finanční prostředky (Kč)	
Výše dotace EU	9 668 010
Národní soukromá částka	5 205 852
Celkem	14 873 862

Zdroj: Dotace EU, 2021, vlastní zpracování

7. Výsledky dotazníkového šetření

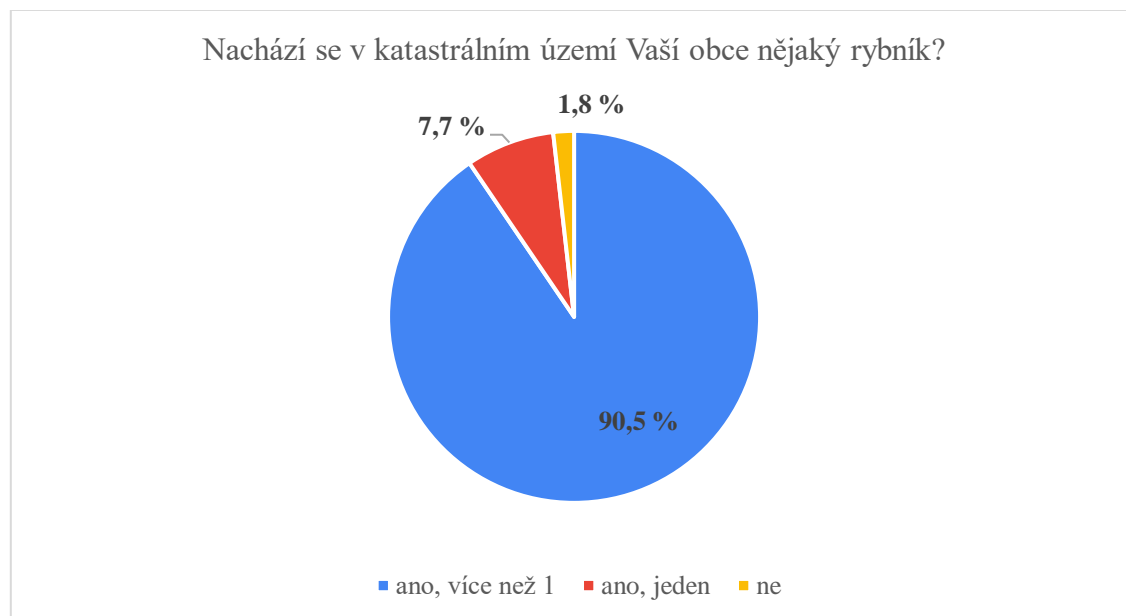
Na území Kraje Vysočina se nachází 5 okresů, které jsou členěny na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 26 obcí s pověřeným obecním úřadem. Základní samosprávnou jednotkou jsou obce, kterých je v kraji 704. Celkem tedy bylo rozesláno 704 elektronických dotazníků. Respondenti byli především starostové nebo zastupitelé jednotlivých obcí. Celkem bylo získáno 271 vyplněných dotazníků. Dotazník k nahlédnutí v Příloze 1. Seznam obcí Kraje Vysočina, které odpověděli na dotazník, je součástí Přílohy 2.

Rybníky se v minulosti podílely na utváření krajiny téměř na celém území ČR. První tři otázky sloužily k identifikaci obce a ke zjištění, zda se v jejím katastrálním území nachází malá vodní plocha či nikoliv.

Otázka č. 1: Nachází se v katastrálním území Vaší obce nějaký rybník?

Otázka č. 2: Jedná se o obec s názvem ...

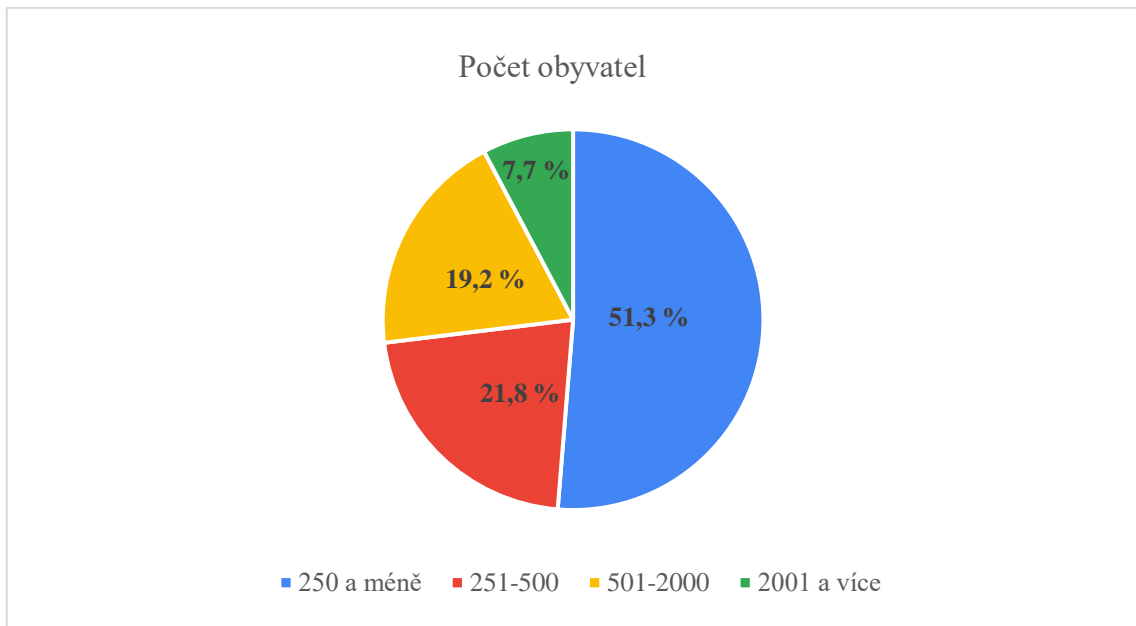
Otázka č. 3: Počet obyvatel ...

Obr. 9 Počet rybníků v katastrálním území obce v Kraji Vysočina v roce 2021

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

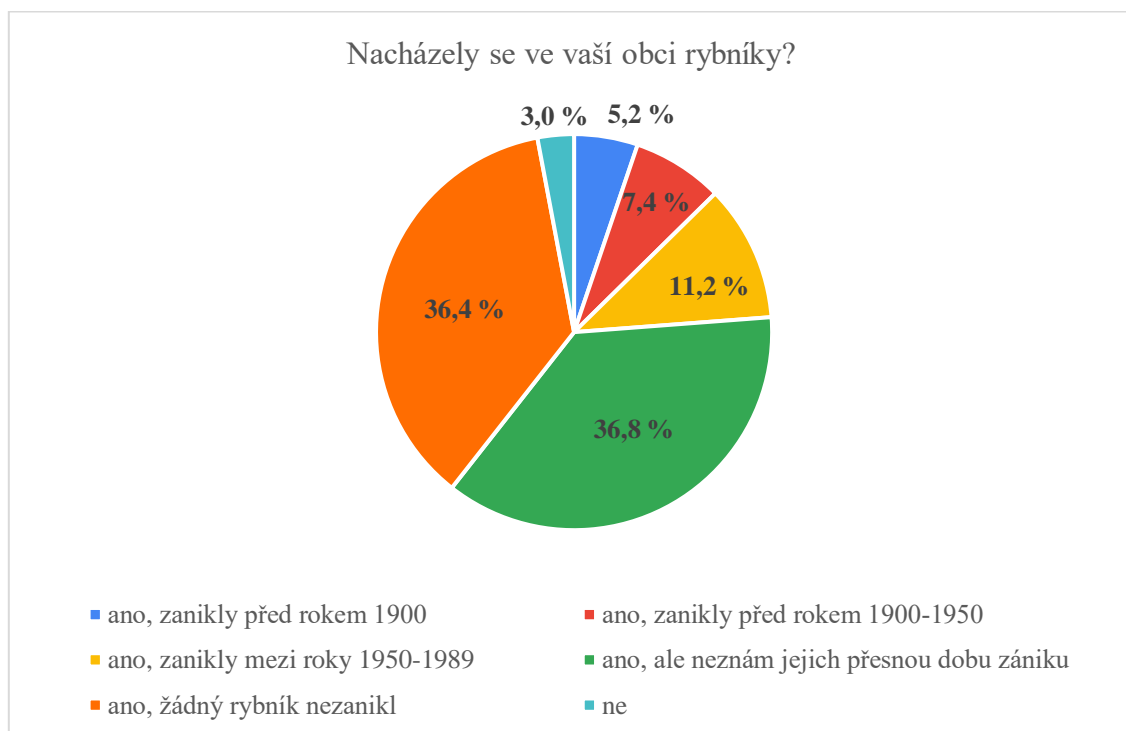
Ve většině případů se jednalo o obce venkovského typu. 139 obcí odpovědělo, že počet obyvatel je 250 a méně, 59 obcí obývá 251-500 obyvatel, 52 obcí má 501-2000 obyvatel a pouze v 21 obcích je počet obyvatel 2001 a více. Nejvyšší podíl tak zastupovaly obce s počtem obyvatel do 2000. Současně odpovědělo 90,4 % respondentů, že v katastrálním území jejich obce je více než 1 rybník. Ve 21 obcích se nachází pouze 1 rybník a v 5 obcích se nenachází rybník žádný.

Obr. 10 Počet obyvatel v jednotlivých obcích v Kraji Vysočina v roce 2021

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Rybníkářství má v České republice velkou tradici. Rozkošný (2015) ve své knize uvádí, že do současnosti se dochovalo 43 888 ha historických rybníků ale také téměř 15 764 ha zaniklo. Zániky rybníků mohly mít několik příčin, proto respondenti odpovídali na otázku, zda se v jejich obci v minulosti nacházely rybníky a ve kterém časovém období zanikly či nikoliv.

Obr. 11 Zaniklé rybníky v obcích Kraje Vysočina

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Na Obr. 11 můžeme vidět, že respondenti měli na výběr z šesti možností, určující zánik rybníků (popř. jejich dobu zániku) v jejich katastrálním území. Bylo zjištěno, že ve 14 obcích v Kraji Vysočina zanikly rybníky v období před rokem 1900. Jedná se o obce Brzkov, Cejle, Chlumětín, Chrtníč, Jitkov, Kamenná, Lhota-Vlasenice, Menhartice, Nimpšov, Olešenka, Pikárec, Pohled', Vepříkov a Vojnův Městec. Ve 20 obcích zanikly rybníky v období 1900-1950. Jedná se o obce Dalečín, Hluboké, Horní Újezd, Chotěboř, Jilem, Jiratice, Lesonice, Lipnice nad Sázavou, Mirošov, Náměšť nad Oslavou, Okarec, Panenská Rozsíčka, Pošná, Rohozná, Sedlec, Skřínářov, Štěměchy, Třešť, Tři Studně a Vystrčenovice. Ve 30 obcích došlo k zániku rybníků v období 1950-1989. 98 obcí potvrzuje, že v jejich katastrálním území žádný rybník nezanikl a funguje i v současnosti. Poměrně velká část respondentů (99) zcela nezná přesnou dobu zániku rybníků ve své obci a u 8 obcí se v minulosti nenacházely žádné rybníky. Jedná se o obce Čikov, Herálec, Jerišno, Ježov, Kadov, Kaliště, Nyklovice a Rapotice. Celkově můžeme konstatovat, že v minulosti zaniklo velké procento historických rybníků. Tyto údaje potvrzují i informace databáze zaniklých a historických rybníků České republiky

(Pavelková a kol., 2013), kdy bylo při jejím detailnějším zpracování zjištěno, že z celkového množství 10 952 historických rybníků zaniklo okolo 31,2 % a 68,8 % se dochovalo do současnosti.

Otázka č. 5: Jaký druh pozemků se nachází na území po zaniklých rybnících?

Zániky rybníků měly mnoho příčin, jako např. potřeba zemědělské plochy, dovoz levných mořských ryb, zvyšování populace a s tím související větší potřeba obživy a také rozšíření zastavitelných ploch, války, špatná údržba, protržení hrází nebo povodně. Pokud rybníky v obcích zanikly, bylo nutné vyplnit otázku č. 5: Jaký druh pozemků se nachází na území po zaniklých rybnících. Celkem bylo vyplněno 176 odpovědí. 2,8 % respondentů tvrdí, že se na místě zaniklých rybníků nachází chmelnice, vinice, zahrady nebo ovocné sady. U 10,8 % obcí se na těchto územích nachází orná půda, což je oproti výsledkům šetření z roku 2014 relativně malé procento (46,9 % respondentů využívá území jako ornou půdu). V 5,7 % jsou tyto pozemky využívány jako zastavěná plocha. 45,5 % obcí má na tomto území trvalý travní porost a 35,2 % využívá území po zaniklých rybnících jako jiný druh pozemků. Tuto hodnotu však není relevantní srovnávat s výsledkem z roku 2014, jelikož v dotazníkovém šetření byly zvoleny odlišné kategorie hodnocení.

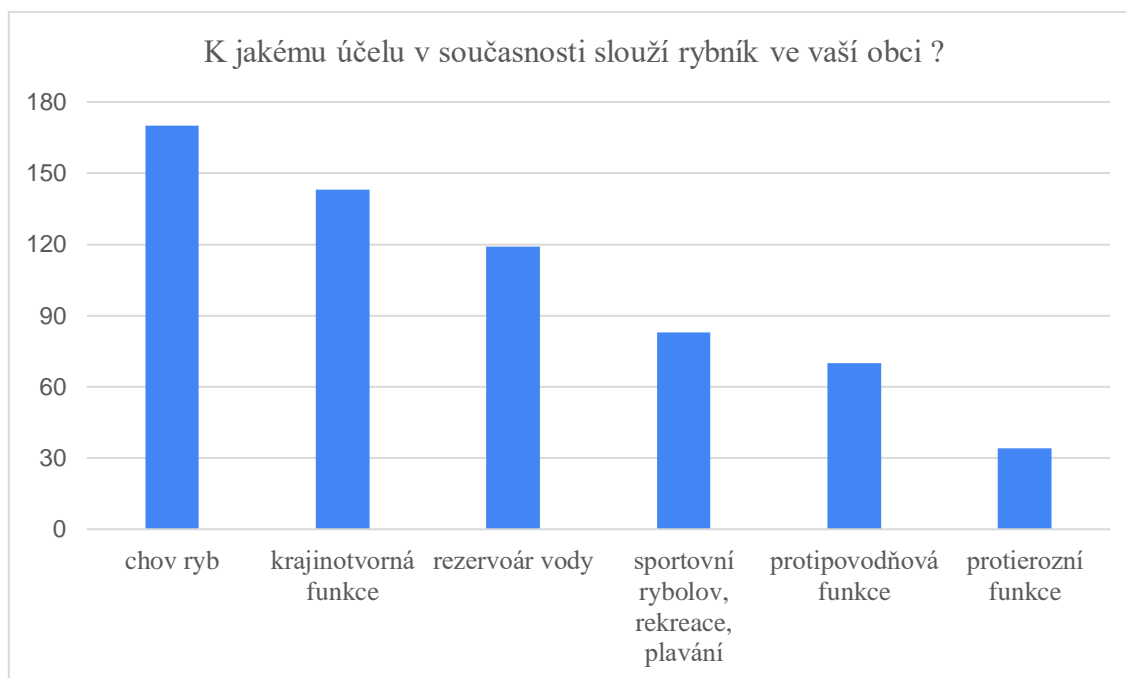
Tab. 21 Druhy pozemků po zaniklých rybnících z dotazníkového šetření z roku 2014 a 2021 [%]

Druh pozemku	2014	2021
orná půda	46,9	10,4
travní porost	24,0	35,2
zastavěná plocha	7,4	5,7
zahrada, park	0,6	2,8
ostatní	3,1	35,2

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka č. 6: K jakému účelu v současnosti slouží rybník ve vaší obci?

V minulosti i současnosti plnily rybníky řadu funkcí, které se v průběhu času mohly měnit. V otázce č. 6 byli respondenti dotazováni k jakému účelu v současnosti slouží rybník v jejich obci. Ve většině případů nejsou malé vodní plochy jednoúčelové, ale plní zároveň 2 a více funkcí, proto bylo v této otázce možné zvolit více možností. V této otázce bylo získáno celkem 241 odpovědí.

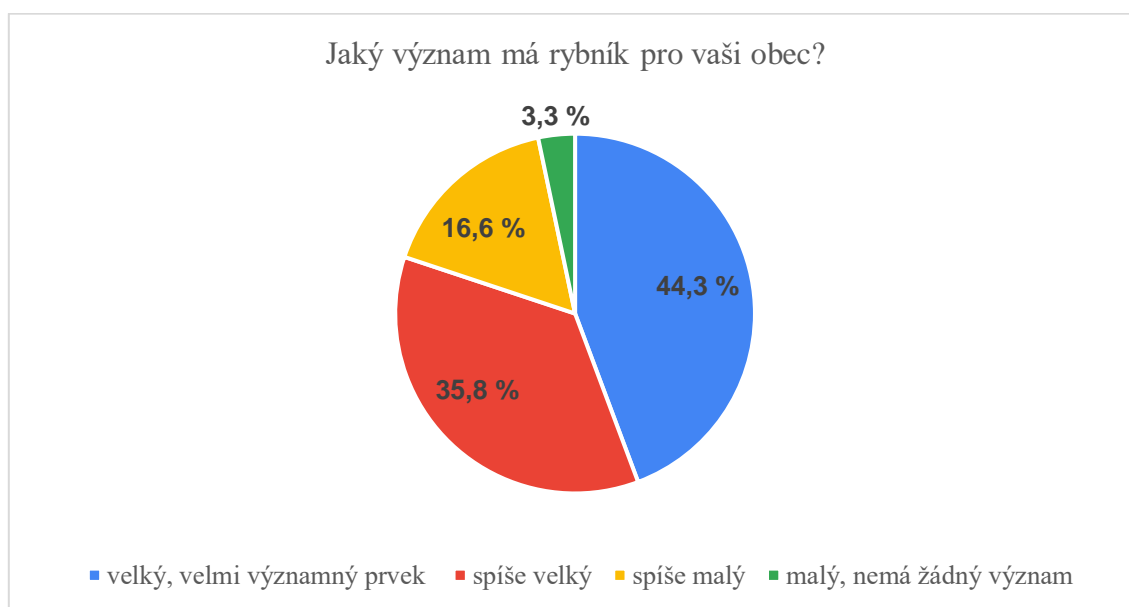
Obr. 12 Funkce malých vodních ploch v jednotlivých obcích v Kraji Vysočina v roce 2021

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V 59,3 % obcí vykazuje malá vodní plocha krajinotvornou funkci, u 70,5 % slouží rybníky jako rybochovné nádrže. 49,4 % respondentů využívá rybníky jako rezervoár vody. Funkci rekreace, plavání a sportovního rybolovu plní rybníky 34,4 % obcí. 29 % obcí uvedlo, že v jejich katastru mají rybníky protipovodňovou funkci a pouze u 14,1 % obcí funguje rybník za účelem funkce protierozní. Výsledky se nijak zásadně neliší od těch, které byly získány z dotazníkového šetření v roce 2014.

Otázka č. 7: Jaký význam má rybník pro obec?

V souvislosti se současným vývojem krajiny a společnosti, s přihlédnutím na předpokládané klimatické změny, má výstavba, provoz a fungování rybníků velký význam. Rybník má řadu důležitých funkcí, díky kterým se stává významným krajinným prvkem, a proto byli v otázce č. 7 respondenti tázáni na význam rybníku pro jejich obec, bez ohledu na to, zda se v jejich obci rybník vyskytuje či nikoliv. Bylo získáno 271 odpovědí, kdy 44,3 % obcí považuje rybník za velmi významný prvek v jejich obci, 35,8 % respondentů označilo, že má rybník velký význam, 16,6 % respondentů tvrdí, že má rybník pro jejich obec spíše malý význam a 3,3 % (celkem 9 obcí) posoudilo, že rybník v jejich obci nemá význam žádný.

Obr. 13 Význam rybníku pro obce v Kraji Vysočina v roce 2021

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V Tab. 22 můžeme vidět, že význam rybníků se vzhledem k postupujícímu času pro jednotlivé obce výrazně neliší. V polovině případů je rybník pro obec považován za velký, velmi významný prvek a téměř 80 % respondentů uznává vodní plochu na svém území za významný prvek ve své obci.

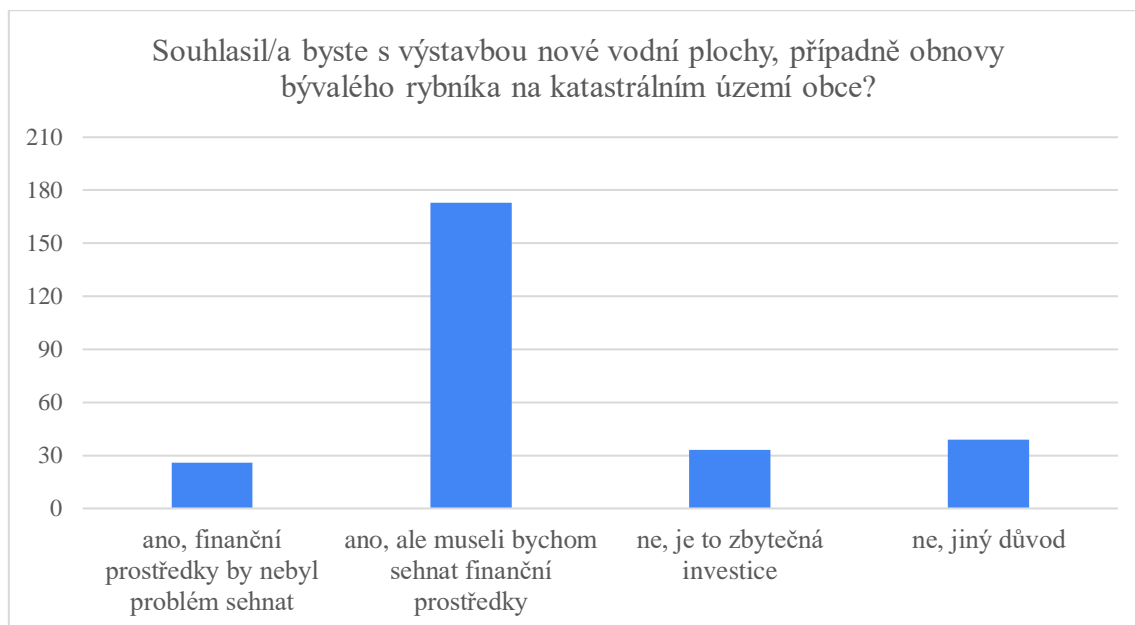
Tab. 22 Význam rybníků pro obec v roce 2014 a 2021 [%]

Význam rybníku	2014	2021
velký	54,0	44,3
spíše velký	28,0	35,8
malý	17,0	16,6
spíše malý	1,0	3,3

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka č. 8: Souhlasil/a byste s výstavbou nové vodní plochy, případně obnovy bývalého rybníka v katastrálním území obce?

Problematika zanášení rybníků sedimenty, která souvisí s otázkou kvality vod a omezení účinnosti rybníků v protipovodňové ochraně území, se stává stále aktuálnějším tématem. Malé vodní plochy vyžadují vysoké finanční náklady na jejich údržbu, rekonstrukci či výstavbu. Respondentům byla položena otázka, která hodnotí jejich ochotu a možnost financovat tyto aktivity. Celkem bylo získáno 271 odpovědí.

Obr. 14 Investice finančních prostředků do obnovy či výstavby vodní plochy na území obce v Kraji Vysočina v roce 2021

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Na Obr. 14 můžeme vidět výsledky dotazníkového šetření v otázce investice do obnovy nebo výstavby malých vodních ploch v katastrálním území obce. Pouze 26 obcí by souhlasilo s výstavbou nebo obnovou a nebyl by pro ně problém sehnat finanční prostředky na tyto činnosti. Celkem 173 respondentů odpovědělo, že by souhlasilo s investicí do výstavby a obnovy rybníku, ale musely by být sehnány finanční prostředky. 33 obcí by nesouhlasilo s investicí a považuje výstavbu nebo obnovu rybníku za zbytečnou. Jedná se o obce Batelov, Boňkov, Borek, Čelistná, Čikov, Dalečín, Dolní Lažany, Dušejov, Horní Dubenky, Horní Libochová, Hrozatín, Jerišno, Kadov, Knyk, Kozlov, Kozlov (okres Žďár nad Sázavou), Krásněves, Mirošov, Mladé Bříště a Záhoří, Nárameč, Nimpšov, Dešov, Dolní Vilímeč, Kotlasy, Okarec, Ondřejov, Podmoky, Radonín, Skřinářov, Svěpravice, Šlapanov, Třešť, Vídeň a Záborná. Ve 39 případech by obec nesouhlasila s výstavbou nebo obnovou malé vodní plochy z jiného důvodu. Za jiné důvody je ve většině považován problém ve vypořádání majetkoprávních vztahů v kombinaci s nedostatkem finančních prostředků.

Tab. 23 Výstavba nebo obnova malé vodní plochy v obcích v roce 2014 a 2021 [%]

Výstavba nebo obnova malé vodních plochy	2014	2021
ano, finanční prostředky by nebyl problém sehnat	9,0	9,6
ano, ale museli bychom sehnat finanční prostředky	68,4	63,8
ne, je to zbytečná investice	9,0	12,2
ne, jiný důvod	12,0	14,4

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Ve srovnání s rokem 2014 se hodnoty nijak výrazně neliší, z dotazníkové šetření plyne, že 65 % respondentů by přivítalo výstavbu nebo obnovu malé vodní plochy v katastrálním území své obce, ovšem bylo by nutné na tyto aktivity sehnat finanční prostředky.

Otázka č. 9: Víte, na koho se v případě zajištění finančních prostředků na výstavbu či obnovu obrátit?

Otázka č. 10: Domníváte se, že je dostatek informací pro žadatele o dotace na výstavbu/ obnovu rybníků, ve smyslu, jak postupovat, na koho se obrátit?

Struktura dotačních programů je mnohdy velice složitá a dosáhnout na podporu nemusí být jednoduché. Další otázky byly položeny za účelem získání hodnocení o dostatečném množství informací týkajících se dotačních titulů, na získání finančních prostředků, na obnovu a výstavbu malých vodních ploch. V otázce č. 9 odpovídali respondenti na otázku: „Víte, na koho se v případě finančních prostředků na výstavbu či obnovu rybníků obrátit?“ Celkem bylo získáno 271 odpovědí, z toho 83,8 % respondentů odpovědělo, že ano, zatímco 16,2 % respondentů neví, na koho se v takovém případě obrátit. Stejně tak 10. otázka hodnotí dostatek informací pro žadatele: „Domníváte se, že je dostatek informací pro žadatele o dotace na výstavbu/ obnovu rybníků, ve smyslu, jak postupovat, na koho se obrátit?“

Tab. 24 Dostupnost informací pro žadatele o dotační podporu v oblasti výstavby nebo obnovy malých vodních ploch v Kraji Vysočina

Dostupnost informací	Počet obcí
ano, snadno dostupné	138
ano, ale jen omezená forma, pro někoho mohou být informace nedostupné	74
spíše ne, informace jsou ojedinělé, těžko se shánějí	53
ne, je to velmi složité	6

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

138 obcí tvrdí, že informace ohledně dotací na výstavbu/obnovu rybníků jsou snadno dostupné v různých formách (elektronické, tištěné, školení apod.), 74 obcí souhlasí s tím, že informací pro žadatele je dostatek, ale pouze v omezené formě, pro někoho mohou být tyto informace nedostupné (např. se jedná o brožury). 53 obcí se domnívá, že informace jsou ojedinělé a těžko se shánějí a pouze 6 obcí odpovědělo, že není dostatek informací a dostat se k nim je velmi složité. Z odpovědí plyne, že v naprosté většině je dostatek

informací pro žadatele o dotace a žadatele si jsou vědomi, jak při žádosti o dotační podporu postupovat a na koho se obrátit.

Tab. 25 Dostupnost informací při žádosti o dotační podporu na výstavbu nebo obnovu malé vodní plochy v roce 2014 a 2021 [%]

Dostupnost informací	2014	2021
ano, snadno dostupné	21,8	50,9
ano, ale jen omezená forma, pro někoho mohou být informace nedostupné	25	27,3
spíše ne, informace jsou ojedinělé, těžko se shánějí	40,3	19,6
ne, je to velmi složité	12,9	2,2

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V roce 2014 považovalo dostupnost informací za snadno dostupné 21,8 % respondentů, v současnosti je to 50,9 %, což je rozhodně pozitivní zpráva a plyne z toho fakt, že informovanost ohledně tématu výstavby a obnovy MVN se zlepšila. Za zlepšením situace může být spousta faktorů, jako např. různé formy informací (elektronické, tištěné), více možností školení a tím lepší kvalifikovanost pracovníků poskytující informace o dotačních podporách a v neposlední řadě jsou to inovace, které přispívají k lepší dostupnosti.

Otázka č. 11: Označte číslem 1 až 5 (tj. známkou jako ve škole, 1 = výborná, 5 = nedostatečná), jaké typy informací si myslíte, že jsou žadatelům o dotace přístupné pro podání a realizaci projektu na výstavby/obnovy rybníků?

V další otázce byla šetřena kvalita poskytovaných informací formou bodovacího systému 1 až 5 jako ve škole (tj. 1= výborná, 5= nedostatečná), jak dobře jsou rozdílné typy informací dostupné žadatelům o dotační tituly přístupné pro podání a realizaci projektu na výstavbu nebo obnovu malých vodních ploch.

Tab. 26 Kvalita poskytovaných informací na dotace výstavby nebo obnovy malých vodních ploch

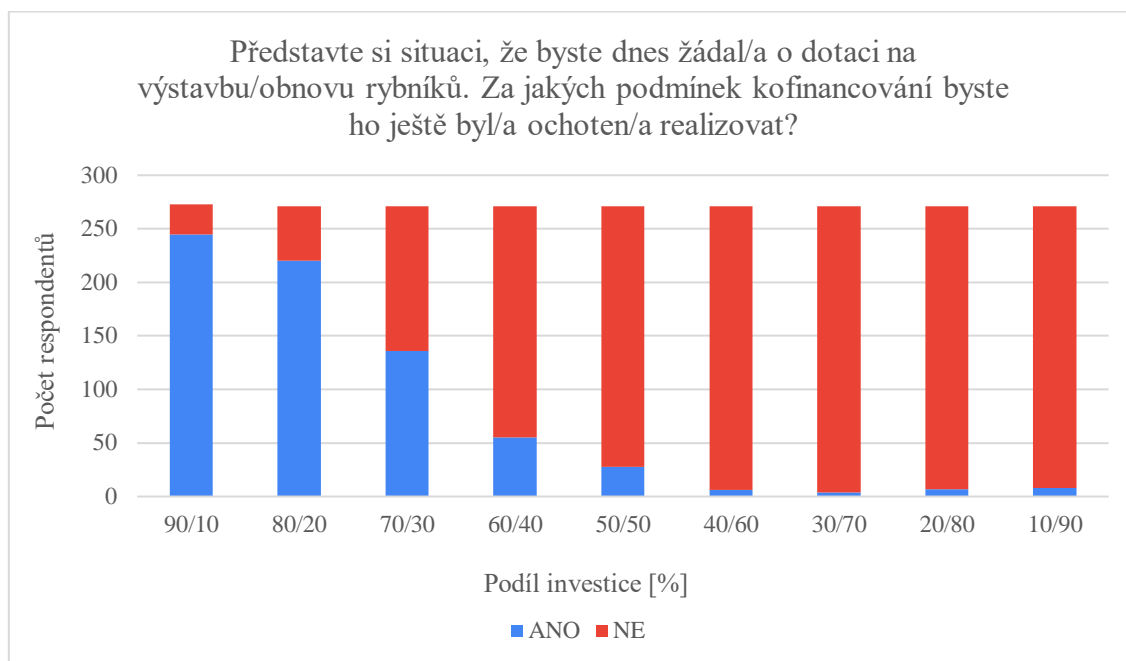
Typ informace	Průměrná známka
Technické parametry k vybudování/obnově malé vodní plochy	2,6
Ekonomické informace, náklady, přínosy projektu	2,8
Jak vyplnit a připravit projekt	3,0
Jak dále využívat plochu rybníků, příklady praxe	2,6
Údržba malých vodních ploch	2,9

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Celkově bylo získáno 271 odpovědí u každého typu informace. Kvalita poskytovaných informací je dle respondentů průměrná. Nejhorší jsou hodnocené informace, které se týkají vyplnění a přípravy projektů, naopak nejlépe hodnocené jsou informace jako technické parametry nebo využití plochy malých vodních ploch. Z dotazníkové šetření plyne, že respondenti nevidí značné rozdíly v jednotlivých tématech a celkově je potřeba podporovat všechny druhy informací.

Otázka č. 12: Představte si situaci, že byste dnes žádal/a o dotaci na výstavbu/obnovu rybníků. Za jakých podmínek kofinancování byste ho ještě byl/a ochoten/a realizovat?

Jelikož je výstavba nebo obnova malých vodních ploch poměrně nákladná záležitost, byli respondenti tázáni, za jaké situace spolufinancování by byli ochotni realizovat výstavbu nebo obnovu rybníků.

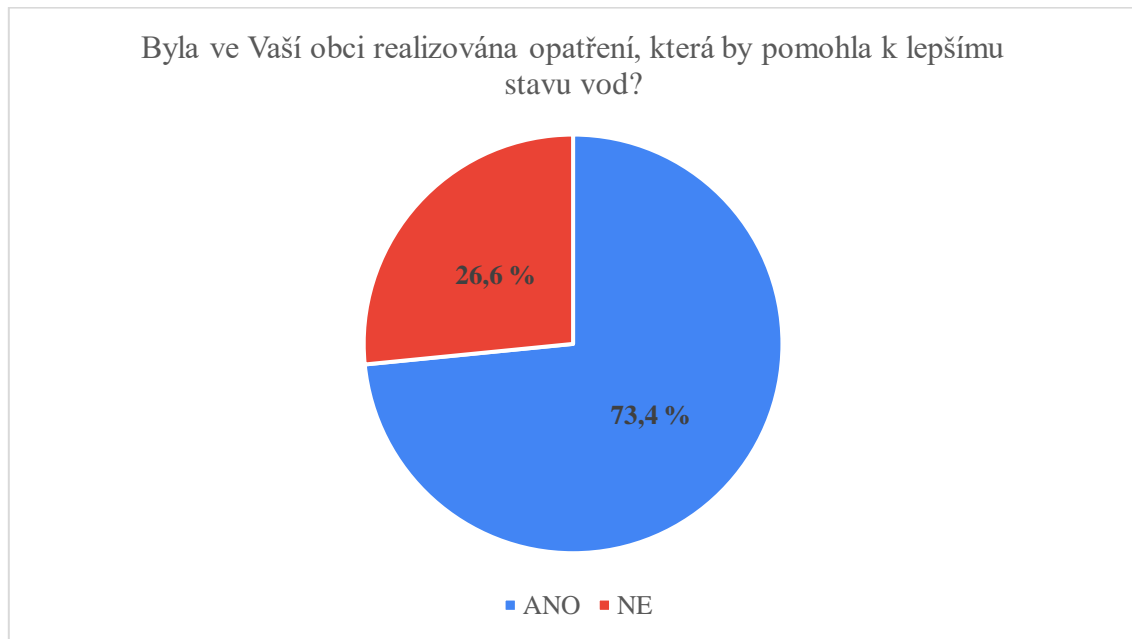
Obr. 15 Podmínky spolufinancování obnovy/výstavby malých vodních ploch v obcích Kraje Vysočina v roce 2021

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Pro většinu obcí jsou dotační tituly atraktivní za podpory 70 % a více celkových nákladů, za podpory 60 % z fondů EU je ochotno investovat finanční prostředky 55 obcí, což je výrazně vyšší procento obcí, než z výsledků dotazníkového šetření 2014. Na možnost spolufinancování 50/50 % přistupuje 28 obcí. Vyskytují se i respondenti, kteří jsou ochotni realizovat výstavbu nebo obnovu rybníků za kofinancování většího poměru z vlastních zdrojů než z evropských. Pro možnost podpory 10 % z fondů EU a 90 % z vlastních zdrojů hlasovalo 9 obcí, mezi které patří: Chřenovice, Jihlava, Kadov, Leskovice, Mirošov, Ocmanice, Pavlov, Rozsochatec a Skřínářov.

Otázka č. 13: Byla ve Vaší obci realizována opatření, která by pomohla k lepšímu stavu vod? Např. výstavba ČOV, odbahnění rybníka, výstavba rybího přechodu, revitalizace vodního toku apod.

Otázka č. 14: Pokud byla realizována opatření, která přispěla k lepšímu stavu vod, o které konkrétně se jednalo?

Obr. 16 Realizace opatření ke zlepšení stavu vod

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Na Obr. 16 můžeme vidět výsledky otázky č. 13, kdy respondenti odpovídali na otázku, zda v jejich obci byla realizována opatření, která by pomohla k lepšímu stavu vod. Jedná se o opatření, jako např. výstavba čističky odpadních vod, odbahnění rybníka, výstavba rybího přechodu, revitalizace vodního toku apod. Celkem bylo získáno 271 odpovědí, z toho 73,4 % obcí odpovědělo, že v jejich obci byla realizována některá opatření ke zlepšení stavu vod, a tím a i životního prostředí, 26,6 % respondentů odpovědělo, že žádná opatření realizována nebyla. Na otázku č. 13 navazovala otázka č. 14 s tím, že rozváděla odpověď realizovaného opatření v jednotlivých obcích. Celkem odpovědělo 200 respondentů. Mezi nejčastější opatření, která byla realizována za účelem zlepšení stavu vod s využitím dotačních prostředků patří: odbahnění rybníka, výstavba nebo rozšíření čističky odpadních vod, výstavba splaškové kanalizace, revitalizace vodní

nádrže, protipovodňová opatření, čištění přírodního koupaliště biologickým způsobem, revitalizace vodního toku, výstavba malé vodní nádrže, rekonstrukce rybníků a požárních nádrží, výstavba tůní a mokřadů.

Tab 27 Realizace opatření odbahnění rybníka v jednotlivých obcích Kraje Vysočina v roce 2021

Obec		
Arnešovice	Kožichovice	Řečice
Blížkov	Křídla	Sedlec
Bohdalín	Luka nad Jihlavou	Skřínářov
Brtnice	Maleč	Smrk
Březí nad Oslavou	Martinice u Onšova	Stařeč
Břežské	Martínkov	Strachoňovice
Bystřice nad Pernštejnem	Měšín	Strachujov
Čáslavsko	Mladé Bříště	Světlá nad Sázavou
Černíč	Mysletín	Šlapanov
Černovic	Nejepín	Štěměchy
Čikov	Netín	Štoky
Dalešice	Nimpšov	Tis
Dlouhé	Nová Říše	Třebelovice
Dobrá Voda	Nové Dvory	Třesov
Dolní Heřmanice	Ocmanice	Třešť
Dolní Vilímeč	Okarec	Tři Studně
Hodice	Olešenka	Ujčov
Hojkov	Ondřejov	Úsobí
Horní Dubenky	Otín	Valdík
Horní Heřmanice	Pavlínov	Vanov
Horní Rožínka	Pavlov	Věchnov
Hornice	Pohled'	Velké Janovice
Hrotovice	Polná	Velký Beranov
Chlístov	Přeckov	Věžná
Chotěboř	Přibyslav	Vídeň
Jabloňov	Putimov	Vlčatín
Jaroměřice nad Rokytnou	Račice	Vojnův Městec
Jihlava	Radostín nad Oslavou	Volevčice
Jilem	Rohy	Vysoká Lhota
Jitkov	Rozsochatec	Záblatí
Kamenná	Rožná	Záborná
Klokočov	Rybníček	Zašovice
Kozlov	–	Ždánice

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tab. 28 Realizace opatření výstavba nebo obnova malé vodní nádrže v jednotlivých obcích Kraje Vysočina v roce 2021

Obce		
Bačkovice	Kožichovice	Radostín
Blížkov	Lipnice nad Sázavou	Rapotice
Chotěboř	Pavlov	Rybníček
Chotěbudice	Polesí	Věžnička
Jíratice	Račice	–

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tab. 29 Realizace opatření výstavba, modernizace nebo intenzifikace čističky odpadních vod v jednotlivých obcích Kraje Vysočina v roce 2021

Obec		
Batelov	Javorek	Rožná
Blížkov	Jemnice	Rybné
Bory	Ježov	Rynárec
Brtnice	Jihlava	Salačova Lhota
Brzkov	Kadov	Sedlec
Březí nad Oslavou	Klučov	Sedlice
Bukov	Knyk	Sejřek
Bystřice nad Pernštejnem	Kostelní Myslová	Sklené
Cejle	Kozlov	Sklené nad Oslavou
Čáslavice	Křídla	Strážek
Častohostice	Křoví	Šlapanov
Černovice	Květinov	Štěpánov nad Svatkou
Čikov	Lesonice	Štoky
Dalečín	Luka nad Jihlavou	Štěměchy
Dobrá Voda	Mirošov	Třebíč
Dolní Heřmanice	Mohelno	Třešť
Dušejov	Naloučany	Tři Studně
Golčův Jeníkov	Nárameč	Ujčov
Hartvíkovice	Nová Buková	Úsobí
Havlíčkův Brod	Nová Ves u Nového Města na Moravě	Valdík
Herálec	Obyčtov	Vatín
Hodice	Ocmanice	Velká Bíteš
Hojanovice	Okarec	Velký Beranov
Horní Dubenky	Osová Bítýška	Vepříkov
Horní Heřmanice	Ostrov	Věžná
Hrotovice	Pavlov	Vladislav
Hybrálec	Petráveč	Zhoř
Chlístov	Podmoky	Ždírec
Chlumětín	Polná	Ždírec nad Doubravou
Jabloňov	Přibyslavice	Želiv
Jámy	Rozsochatec	Žirovnice
Jasenice	–	–

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka č. 15: Jaké důsledky změny klimatu očekáváte?

Výstavba a obnova malých vodních nádrží za účelem zvýšení retenční schopnosti a akumulace vody v krajině je podpůrným prostředkem v boji se suchem, jedním z projevů postupující klimatické změny. Další otázky byly proto směřovány na téma změny klimatických podmínek. V otázce č. 15 odpovídali respondenti na otázku: „Jaké důsledky změny klimatu očekáváte?“

Tab. 30 Očekávané důsledky klimatické změny z pohledu obcí Kraje Vysočina v roce 2021

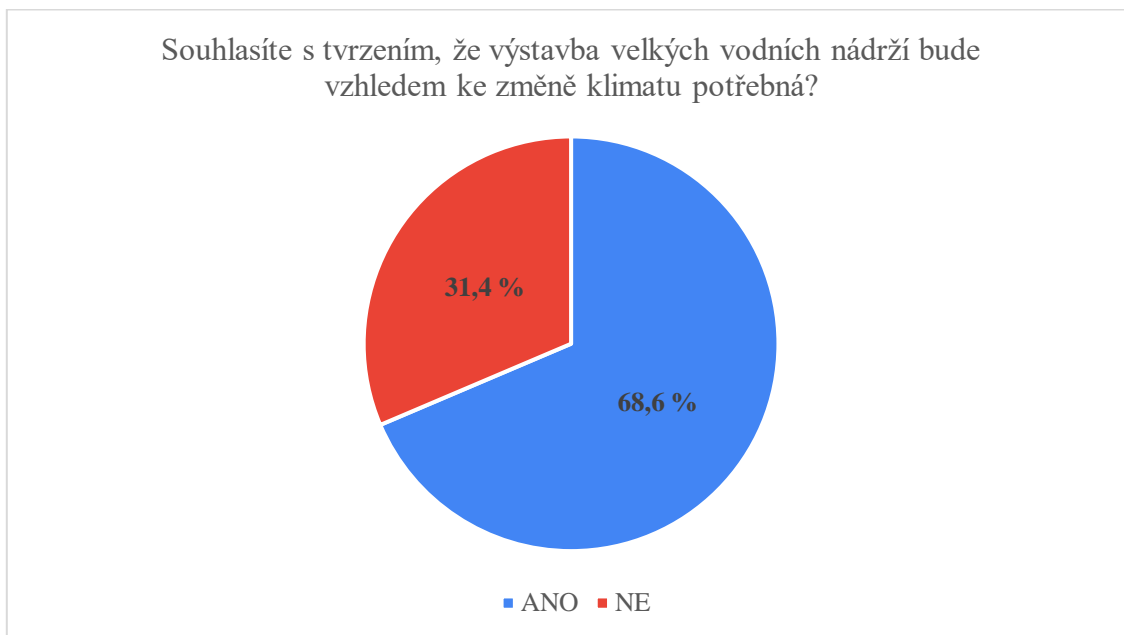
Důsledky klimatické změny	Respondenti [%]
častější extrémní výkyvy počasí	90,8
vzestup hladin oceánů, tání ledovců	34,7
úbytek biodiverzity	35,1
celkové zhoršení životní úrovně obyvatel	24,0
změna potravinové bezpečnosti	24,4
výskyt chorob a škůdců	47,6

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V rámci otázky č. 15 mohli respondenti vybrat více možností. Celkem bylo získáno 271 odpovědí. 90,4 % respondentů očekává s probíhající změnou klimatu častější extrémní výkyvy počasí (období přivalových dešťů a období sucha), 34,7 % obcí očekává vzestup hladin oceánů a tání ledovců, 35,1 % předpokládá, že s globálním oteplováním dojde k úbytku biodiverzity. Celkové zhoršení životní úrovně obyvatel očekává 24 % obcí, podobně jako změnu potravinové bezpečnosti (24,4 %). Výskyt chorob a škůdců na netypických místech předpokládá 47,6 % respondentů.

Otázka č. 16: Souhlasíte s tvrzením, že výstavba velkých vodních nádrží bude vzhledem ke změně klimatu (sucho, nedostatek vody) potřebná?

Dle MZe je výstavba malých vodních nádrží **pro zajištění významnějších odběrů vody nepodstatná** a v budoucnosti by měla být pozornost věnována výstavbě větších vodních nádrží se schopností manipulovat vodou a ovlivňovat odtokové poměry ze svého zásobního prostoru. V další otázce tak respondenti odpovídali, zda souhlasí s výstavbou velkých vodních nádrží vzhledem k důsledkům globálního oteplování.

Obr. 17 Potřebnost výstavby velkých vodních nádrží vzhledem ke klimatické změně z pohledu obcí Kraje Vysočina v roce 2021

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Celkem odpovědělo 271 obcí, s tím, že 68,6 % souhlasí s nutností výstavby velkých vodních nádrží. Zatímco 31,4 % respondentů s tímto tvrzením nesouhlasí.

Tab. 31 Obce Kraje Vysočina podporující výstavbu velkých vodních nádrží v roce 2021

Obec		
Arneštovice	Knínice	Radonín
Bačkovice	Knyk	Radostín
Baliny	Komorovice	Rapotice
Bělá	Končšín	Rohozná
Blažkov	Kozlov	Rohy
Blížkov	Kožichovice	Rokytnice nad Rokytnou
Bohdalín	Krahulov	Rozsochatec
Bochovice	Krucemburk	Rozsochy
Borek	Křídla	Rožná
Bory	Květinov	Růžená
Brtnice	Leskovice	Rybníček
Březské	Lesná	Řečice
Bukov	Leškovice	Salačova Lhota
Býšovec	Lomy	Sedlec
Cidlina	Luka nad Jihlavou	Sedlice
Časlavsko	Malá Losenice	Sklené
Častohostice	Maleč	Skřínářov
Černovice	Martinice	Slavětín
Čikov	Martínkov	Slavíkov
Dalečín	Meziříčko	Smrk
Dalešice	Měšín	Stará Říše
Dešov	Mikulovice	Stařeč
Dobrá Voda	Milešín	Strachonovice
Dolní Heřmanice	Mladé Břístě	Strachujov
Dolní Vilémovice	Mohelno	Strážek
Dolní Vilímeč	Moravec	Střítež pod Křemešníkem
Druhanov	Naloučany	Sulkovec
Eš	Náměšť nad Oslavou	Světnov
Golčův Jeníkov	Nárameč	Šlapanov
Havlíčkův Brod	Nejepín	Štěměchy
Herálec	Netín	Štěpánov nad Svratkou
Hodice	Nová Buková	Tis
Hojanovice	Nová Ves	Třebelovice
Hojkov	Nová Ves u Nového Města na Moravě	Třesov
Hojovice	Nový Jimramov	Třešň
Horní Dubenky	Nový Rychnov	Tři Studně
Horní Heřmanice	Obyčtov	Uhelná Příbram
Horní Libochová	Ocmanice	Úsobí
Horní Újezd	Okarec	Vanov
Hornice	Okrouhlice	Vatín

Hradec	Olešanka	Velká Bíteš
Hrotovice	Opatov	Věžná
Hroznaín	Osová Bítýška	Velký Beranov
Hybrálec	Osové	Vepříkov
Chlístov	Ostrov	Vícenice
Chlumětín	Otín	Vídeň
Chotěboř	Panenská Rozsírka	Vilémov
Chřenovice	Pavlínov	Vlčatín
Jamné	Pavlov	Vojnův Městec
Jasenice	Petráveč	Volevčice
Javorek	Petrovice	Vysoké Studnice
Jemnice	Počátky	Vystrčenovice
Jersín	Podmoky	Záblatí
Jihlava	Podolí	Zašovice
Jindřichovice	Polesí	Zbilidy
Jitkov	Pošná	Zhoř
Kadov	Přeckov	Ždánice
Kaliště	Přibyslav	Ždírec
Kamenná	Rácovice	Žirovnice
Klokočov	Račice	Žižkovo Pole
Klučov	Račín	–

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tab. 32 Obce Kraje Vysočina nepodporující výstavbu velkých vodních nádrží v roce 2021

Obec		
Arnolec	Jilem	Radostín nad Oslavou
Batelov	Jiratice	Rovečné
Boňkov	Jívoví	Ruda
Boršov	Kostelní Myslová	Rybné
Brzkov	Kotlasy	Rynárec
Březí nad Oslavou	Krásněves	Sejřek
Březník	Krasovice	Sklené nad Oslavou
Bystřice nad Pernštejnem	Krokočín	Staré Bříště
Cejle	Křoví	Svépravice
Čáslavice	Květinov	Světlá nad Sázavou
Čelistná	Lesonice	Štoky
Černíč	Lhota-Vlasenice	Třebíč
Dlouhé	Lipnice nad Sázavou	Ujčov
Dolní Lažany	Menhartice	Urbanov
Dušejov	Mirošov	Valdík
Hamry nad Sázavou	Mysletín	Věchnov
Hartvíkovice	Nimpšov	Velké Janovice
Hluboké	Nová Říše	Veselá
Horní Rožínka	Nové Dvory	Věžná
Hurtova Lhota	Nyklovice	Věžnička
Chotěboř	Ondřejov	Vír
Chotěbudice	Pikárec	Vladislav
Chrtň	Píšť	Vysoká Lhota
Jámy	Pohled'	Záborná
Jaroměřice nad Rokytnou	Pokojev	Zvěrkovice
Jabloňov	Polná	Ždírec nad Doubravou
Jeřišno	Přibyslavice	Želiv
Ježov	Putimov	–

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka č. 17: Co by se mělo podle Vás hlavně změnit v budoucnu pro vodní režim v krajině?

Poslední otázka, která uzavírala dotazníkové šetření, byla otevřená a respondenti tak dostali prostor vyjádřit svůj názor k tématu budoucnosti vodního režimu v krajině. Otázka č. 17: „Co by se mělo podle Vás hlavně změnit v budoucnu pro vodní režim v krajině?“ Celkem bylo získáno 207 odpovědí. Výsledky byly pro lepší přehlednost seskupeny do

tematických celků. 67 % respondentů se naprosto shodlo na tvrzení, že v budoucnosti by se mělo pro vodní režim zlepšit především hospodaření se zemědělskou a lesní půdou (změna zemědělské produkce, omezení pěstování kukuřice a řepky, zmenšení osevních ploch). 48 % obcí by do budoucna podpořilo výstavbu nebo obnovu malých vodních nádrží (rybníků, tůní a mokřadů). 28 % spatřuje problém ve státní správě a podpoře státu. Např. státní správa by měla být modernizována, zákony aktualizovány, mělo by dojít k navýšení dotačních titulů, které by umožnily zvýšení počtu žadatelů o ně a v neposlední řadě by žádost o dotace neměla být složitým a zdlouhavým procesem. 26 % respondentů podporuje intenzivnější přirozené zadržování vody v krajině za pomoci znovuobnovení mezí, remízků, výsadby stromořadí nebo alejí. 17 % respondentů vidí změnu v revitalizaci vodních toků (odstranění meliorací, meandry, rozlivy, umístění jednoduchých vodních prvků). 19 % respondentů by změnilo uvažování obyvatel a větší odpovědnost k životnímu prostředí. 11 % obcí vidí změnu v lepším hospodaření s vodou, v domácnostech (např. rozšíření využívání dešťové vody). V menším zastoupení by někteří respondenti podpořili budování vodních elektráren jako jednu z možností obnovitelného zdroje energie, dále by měla být zvýšena trestní odpovědnost za znečišťování vodních ploch. Změna je také spatřena ve snížení leteckého provozu a omezení zastavování půdy nákupními centry a průmyslovými stavbami. Celkově by mělo dojít ke zlepšení životního prostředí jako celku.

Na dotazníkové šetření odpovídali převážně respondenti obcí venkovského typu. V 90,4 % se v katastrálním území jejich obce nachází více než 1 rybník. Přes 63 % respondentů zná historii rybníků ve své obci a ví, ve kterém období rybníky zanikly. Největší podíl na pozemcích po zaniklých rybnících tvoří travní porosty a ostatní plochy. V současnosti slouží malé vodní nádrže nejčastěji pro chov ryb, jako rezervoár vody a plní i funkci krajinnou. Z dotazníkového šetření vyplývá, že s postupující klimatickou změnou a jejími důsledky, respondenti hodnotí velice kladně výstavbu a obnovu malých vodních ploch v krajině. Současné vodní plochy, které se nacházejí v katastrálních územích obcí, jsou pro respondenty z převážné většiny významným krajinným prvkem. Respondenti jsou si však vědomi faktu, že výstavba i obnova jsou nákladným finančním procesem, a proto by v budoucnosti ocenili větší podporu státu. Ve srovnání s rokem 2014 se zlepšila především informovanost pro žadatele o dotační podporu. V roce 2014 odpovědělo 50 % potenciálních žadatelů o dotační podporu na investice do malých vodních ploch, ví, kam

se obrátit a získat tak podporu nebo poradenství. V současnosti je v tomto případě, hodnota o 33,8 % vyšší. Z toho plyne, že informační podpora a informovanost projektů se velice zlepšila. Z celkového počtu dotázaných potvrdilo 73,4 %, že v jejich obci byla doposud realizována opatření ke zlepšení stavu vodního režimu, což je rozhodně pozitivní zpráva. Pro zlepšení vodního režimu v krajině jsou celkově spatřovány změny v hospodaření se zemědělskou a lesní půdou, obnovení remízků, mezí a výsadba stromořadí a alejí, ve výstavbě a obnově malých vodních ploch ovšem za předpokladu, že tyto plochy budou umístěné na správná území a revitalizací vodních toků.

Závěr

Diplomová práce se zabývá dotační politikou Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství v oblasti výstavby a obnovy malých vodních ploch po vstupu České republiky do Evropské unie. Práce detailněji analyzuje fungování dotačních programů na příkladu Kraje Vysočina.

Práci tvoří dvě základní části, a to teoretická část a praktická část. Teoretická část je zaměřena na odbornou literaturu a zdroje, které se týkají legislativy v oblasti vodního hospodářství, fungování státní správy v České republice, udržitelnosti vodních zdrojů vzhledem ke klimatické změně a vývoje vodohospodářské politiky po vstupu České republiky do Evropské unie. Součástí je i historický vývoj rybníků a charakteristika malých vodních nádrží. Následuje detailní analýza dotačních programů v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch. V závěru teoretické části je zhodnoceno využívání dotačních programů v Kraji Vysočina vzhledem k ostatním krajům České republiky a výše finančních prostředků.

Hodnocení čerpání finančních prostředků z dotačních programů Evropské unie ukázalo, že v programovém období 2007-2013 bylo v Kraji Vysočina, v rámci Operačního programu životního prostředí, proplaceno celkem 1 397 247 849 Kč ve 402 projektech, které se týkaly oblastí podpory, ke zlepšení stavu životního prostředí, prostřednictvím opatření jako výstavba poldrů nebo soustav poldrů, budování nebo obnova retenčních nádrží, tvorba povodňových plánů, budování hlásných a předpovědních systémů a revitalizace vodních toků. Prostřednictvím opatření Optimalizace vodního režimu krajiny bylo dokonce schváleno nejvíce projektů v rámci celé České republiky.

V programovém období 2014-2020 bylo v Kraji Vysočina, skrze dílčí opatření prioritní osy 1 a 4, doposud schváleno 212 projektů v celkové výši způsobilých výdajů 2 130 320 883 Kč. Tyto prioritní osy se zaměřují na zlepšování kvalit vody, snižování rizika povodní, ochranu a péči o přírodu a krajinu. Některé projekty byly realizovány na základě spolupráce ve více krajích, tyto projekty však nebyly do celkového hodnocení zahrnuty. Co se týká specifických cílů OPŽP 2014-2020 bylo zjištěno, že v rámci opatření 1.3. a 4.3., které podporují výstavbu a obnovu malých vodních ploch, bylo schváleno 54 projektů v celkové výši dotací 182 000 000 Kč.

Praktická část byla vytvořena na základě datového souboru získaného z dotazníkového šetření. Dotazník byl zaměřen na téma obnovy zaniklých rybníků, výstavby nových vodních ploch, dotace ve vodním hospodářství a na budoucnost vodního režimu v krajině. Dotazníkové šetření probíhalo elektronickou formou a bylo zaměřeno na území Kraje Vysočina. Respondenti byli starostové nebo zastupitelé jednotlivých obcí v kraji. Celkem bylo získáno 271 odpovědí z celkového počtu 704. Dotazníkové šetření vychází z projektu Ministerstva zemědělství č. QJ220233 „Hodnocení území na bývalých rybníčních soustavách (vodních plochách) s cílem posílení udržitelného hospodaření s vodními a půdními zdroji v České republice.“

Díky dotazníkovému šetření bylo zjištěno, že malé vodní plochy jsou na území Kraje Vysočina vnímány jako významný krajinný prvek v obci. Respondenti mají povědomí o historii rybníků, znají jejich funkce a současné využití. Vzhledem ke změně klimatických podmínek lze konstatovat, že respondenti přijímají možnosti obnovy nebo výstavby malých vodních ploch na územích svých obcí velice pozitivně. Ve srovnání s rokem 2014 došlo s postupem času k větší dostupnosti informací a celkově ke zlepšení podpory a poradenství v oblasti obnovy a výstavby nádrží. S vyšší informovaností však souvisí i lepší orientace respondentů v této oblasti. Díky tomu si respondenti uvědomují, že činnosti spojené s obnovou, rekultivací nebo výstavbou malých vodních ploch, jsou poměrně nákladným finančním procesem, a proto by v budoucnosti ocenili větší podporu státu. Přes 70 % respondentů potvrdilo, že v jejich obci bylo realizováno opatření ke zlepšení stavu vodního režimu v krajině.

Za zlepšením vodního režimu vidí respondenti několik faktorů, které je třeba změnit. Jedná se především o hospodaření se zemědělskou a lesní půdou, podpora výstavby a obnovy malých vodních ploch, obnovení mezí a remízků, výsadba vhodných dřevin a posílení biodiverzity. Někteří respondenti by změnili uvažování obyvatel a větší odpovědnost k životnímu prostředí. Změna je spatřována také v lepším hospodaření s vodou v domácnostech. V menším zastoupení by dotazovaní podpořili budování vodních elektráren jako jednu z možností obnovitelného zdroje energie a zvýšení trestní odpovědnosti za znečišťování vodních ploch. Možnosti jsou spatřeny i ve snížení leteckého provozu a omezení zastavování půdy. Celkově by mělo dojít ke zlepšení životního prostředí jako celku.

Summary

The diploma thesis deals with subsidy policy of the Ministry of the Environment and the Ministry of Agriculture in the field of construction and restoration of small water areas after the accession of the Czech Republic to the European Union.

The work can be divided into two parts. Which the first is theory part that focuses on professional literature and resources related to water legislation, the state administration functioning in the Czech Republic, the sustainability of water resources due to climate change and the development of water policy after the accession of Czech Republic to the European Union. Part of the theory is the historical development of ponds and the characteristics of small water reservoirs. It's followed by the detailed analysis of subsidy programs in the field of restoration and construction of small water areas. At the end of theoretical part, is evaluated the drawing of subsidy programs in the Vysočina region with respect to other regions of the Czech Republic and the amount of funds.

The practical part consists of a questionnaire survey, which took place in electronic form. The respondents were mayors or representatives of individual municipalities of the Vysočina Region. The questionnaire was focused on the perception of small water areas in the cadastral areas of the municipalities of the Vysočina Region. The topic focuses on the importance of restoration of extinct ponds or construction of new water areas in the municipality. The questionnaire also addresses the availability of information when applying for grant support, the realization of measures such as the mud removal from ponds, the construction of new reservoirs or the construction of wastewater treatment plants. The questionnaire also evaluates the future of the water regime in the landscape from the perspective of respondents. Due to global warming and advancing climate change, the questionnaire survey shows the need of construction and restoration of small water areas in order to accumulate and retain water in the landscape.

Použitá literatura a zdroje

ANDRESKA, J. (1977): *Lesk a sláva českého rybářství*. NUGA, Pacov, 166 s.

AOPK ČR, (2021): *Péče o přírodu a krajinu*. [online]. Dostupné z:

<https://www.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/>

BERAN, J. (2006): *Základy vodního hospodářství: pro obor aplikovaná ekologie*.

Praha: Česká zemědělská univerzita, s. 5. ISBN 80-213-1405-2.

ČSN 75 2410 (2011) *Malé vodní nádrže*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví. Dostupné také z: <http://csnonline.agentura-cas.cz/>

ČSÚ, (2006): *Statistická ročenka Kraje Vysočina*. Praha. Dostupné také z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/c300434672>

MMR, (2021): *Dotace EU – Mapa projektů* [online]. [cit. 29.04.2021]. Dostupné z:

<https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu>

HONS, J. (1961): *Když měřičkové, rybníkaři a trhání krajem táhli*. Mladá fronta. Praha, s. 306.

JUST, T., P. MORAVEC, (2020): *Doporučení k projektům malých vodních nádrží*

[online]. 1-53 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z:

<https://strednicehy.ochranaprirody.cz/res/archive/213/071162.pdf?seek=1585907111>

KOUŘILOVÁ, J., PŠENÍČEK, J., KOPTA, D. (2009): *Dotace v zemědělství z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s. r. o. 5-6 s. ISBN 978-80-7204-637-9

KRAJ VYSOČINA, (2019). *Monitoring čerpání dotací EU v programovém období*

2014–2020 [online]. 3-23 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: [https://www.kr-](https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4098442)

[vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4098442](https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4098442)

MICHALÍKOVÁ, P. (2015). *Vyhodnocení rekonstrukce a údržby nádrží v zemědělské krajině*. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

MZe, (2001): *Zpráva o stavu vodního hospodářství, rybářství a rybníkářství: stav k 31.12.2000*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce. ISBN 80-86386-18-X.

MZe, (2004): *Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství České republiky pro období po vstupu do Evropské unie*, Praha, Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/21697/Koncepce_VHP_cerven_2004.pdf

MZe, (2006): *Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice*. Praha. Dostupné také z: https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1153463800000%2F1153464009687.pdf

MZe, (2014). *Operační program Rybářství 2007-2013*. Praha. Dostupné také z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/operacni-program-rybarstvi-na-obdobi/programove-dokumenty/>

MZe, (2015). *Operační program Rybářství 2014-2020*. Praha. Dostupné také z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/operacni-program-rybarstvi-na-obdobi-1/zakladni-informace/programove-dokumenty/operacni-program-op-rybarstvi-2014-2020.html>

MZe, (2016): *Malé vodní nádrže – rybníky*, Praha: Sekce vodního hospodářství. ISBN 978-80-7434-277-6.

MZe, (2020). *Program rozvoje venkova České republiky pro období 2014-2020*. Praha. Dostupné také z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/zakladni-informace/programove-dokumenty/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014-6.html>

MZe, (2007): *Program rozvoje venkova České republiky pro období 2007-2013*. Praha. Dostupné také z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/programove-dokumenty/program-rozvoje-venkova-cr-puvodni.html>

MZe, (2017): *Závěrečná zpráva OP Rybářství 2007-2013*. Praha. Dostupné také z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/operacni-program-rybarstvi-na-obdobi/hodnoceni-a-monitoring/>

MZe, (2019): Pravidla pro žadatele a příjemce z operačního programu Rybářství 2014-2020. Dostupné také z: <https://www.szif.cz/cs/search?isarchiv=true&year=-1&ino=1&q=pravidla%20pro%20C5%BEadatele#ino-1>

MZe, (2020): *Výroční zpráva o provádění pro ENRF*. Praha. Dostupné také z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/operacni-program-rybarstvi-na-obdobi-1/hodnoceni-a-monitoring/vyrocní-zprava-o-implementaci-op-3.html>

MŽP, (2014). *Operační program Životní prostředí 2014-2020*. Praha. Dostupné také z: <https://www.opzp.cz/dokumenty/detail/?id=668>

MŽP, (2019). *Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny*. Praha. Dostupné také z: <http://www.dotace.nature.cz/res/archive/005/000807.pdf?seek=1566209693>

NOVOTNÝ, J. (1972): *Jihočeské rybníky: Historická geografie*, 8, s. 153-174

PAVELKOVÁ CHMELOVÁ, R, J. FRAJER a P. NETOPIL. (2014): *Historické rybníky České republiky: srovnání současnosti se stavem v 2. polovině 19. století*. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka. ISBN 9788087402320.

PAVLÍKOVÁ, G. (2021): *Program LEADER ČR – nástroj pro rozvoj venkova* [online]. s. 1-6 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: http://soclab.pef.czu.cz/pdf/DC006_LEADER_CR.pdf

POKORNÝ, J. (2009). *Vodní hospodářství: stavby v rybářství*. Praha: Informatorium. ISBN 978-80-7333-071-2.

ROZKOŠNÝ, M., R. PAVELKOVÁ CHMELOVÁ, (2015): *Zaniklé rybníky v České republice: případové studie potenciálního využití území*. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka. ISBN 9788087402474.

ŠÁLEK, J. (1989). *Rybníky a účelové nádrže: celostátní vysokoškolská učebnice pro stavební fakulty vysokých škol technických*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury. ISBN 80-03-00092-0.

VAŠKŮ, Z. (1995): *Doba úpadku českého rybníkářství a hlavní vlny rušení rybníků*, In: Janeček, M a kol.: *Z historie českých rybníků*. Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy-Zbraslav. Carpio. Třeboň, s. 19-24.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích, ve znění pozdějších předpisů

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazníkové šetření

Dotační politika ČR v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch po roce 2004 na příkladu Kraje Vysočina

Dobrý den,

jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci v oboru Regionální geografie. Ve svojí diplomové práci se věnuji tématu s názvem „Dotační politika České republiky v oblasti obnovy a výstavby malých vodních ploch po roce 2004 na příkladu Kraje Vysočina.“ Ráda bych Vás požádala o vyplnění mého dotazníku, který zabere několik minut. Děkuji

Pozn: celý dotazník se z územního hlediska vztahuje na katastrální území obce

***Povinné pole**

1. 1. Nachází se ve vaší obci (katastrálním území) alespoň 1 rybník? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, více než 1
 ano, jeden
 ne

2. 2. Jedná se o OBEC (popř. doplňte i okres) s názvem *

3. 3. Počet obyvatel *

Označte jen jednu elipsu.

- 250 a méně
 251-500
 501-2000
 2001 a více

4. 4. Nacházely se ve vaší obci rybníky? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, zanikly před rokem 1900
- ano, zanikly mezi roky 1900 a 1950
- ano, zanikly mezi roky 1950 a 1989
- ano, ale neznám jejich přesnou dobu zániku
- ano, žádný rybník nezanikl
- ne

5. 5. Jaký druh pozemků se nachází na území po zaniklých rybnících?

Pokud jste na otázku č.1 odpověděli ne, pokračujte otázkou č. 7.

Označte jen jednu elipsu.

- chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady
- orná půda
- trvalý travní porost
- zastavěná plocha
- jiný

6. 6. K jakému účelu v současnosti slouží rybník/rybníky ve vaší obci?

(možno zatrhnout více možností)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- krajinná funkce
- chov ryb
- funkce rezervoáru vody
- rekreace, sportovní rybolov, plavání
- protipovodňová funkce
- protierozní funkce

7. 7. Jaký význam má rybník pro obec? *

Označte jen jednu elipsu.

- velký, velmi významný prvek v obci
- spíše velký
- spíše malý
- malý, nemá žádný význam

8. 8. Souhlasila byste s výstavbou nové vodní plochy, případně obnovy bývalého rybníka na katastrálním území obce? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, finanční prostředky by nebyl problém sehnat
- ano, ale museli bychom sehnat finanční prostředky
- ne, je to zbytečná investice
- ne, jiný důvod...

9. 9. Víte, na koho se v případě zajištění finančních prostředků na výstavbu či obnovu rybníků obrátit? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
- ne

10. 10. Domníváte se, že je dostatek informací pro žadatele o dotace na výstavbu/obnovu rybníků, ve smyslu, jak postupovat, na koho se obrátit? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, snadno dostupné (různé formy, elektronicky, tištěné, školení, apod.)
- ano, ale jen omezená forma, pro někoho mohou být informace nedostupné (jen brožury)
- spíše ne, informace jsou ojedinělé, těžko se shánějí
- ne, je to velmi složité

11. Označte číslem 1 až 5 (tj. známkou jako ve škole, 1 = výborná, 5 = nedostatečná), jaké typy informací si myslíte, že jsou žadatelům o dotace přístupné pro podání a realizaci projektu na výstavbu/obnovu rybníků? *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Technické parametry k vybudování/obnově plochy rybníků	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomické informace, náklady, přínosy projektu	☐	☐	☐	☐	☐
Jak vyplnit a připravit projekt	☐	☐	☐	☐	☐
Jak dále využívat plochu rybníků, příklady dobré praxe	☐	☐	☐	☐	☐
Údržba rybníků, následná péče	☐	☐	☐	☐	☐

12. Představte si situaci, že byste dnes žádala o dotaci na výstavbu/obnovu rybníků. Za jakých podmínek kofinancování byste ho ještě byla ochotna realizovat? *

Zdroje EU + ČR % vs. Vlastní zdroje %

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Ano	Ne
90/10	☐	☐
80/20	☐	☐
70/30	☐	☐
60/40	☐	☐
50/50	☐	☐
40/60	☐	☐
30/70	☐	☐
20/80	☐	☐
10/90	☐	☐

13. 13. Byla ve Vaší obci realizována opatření, která by pomohla k lepšímu stavu vod? Např. výstavba ČOV, odbahnění rybníka, výstavba rybního přechodu, revitalizace vodního toku apod. *

Označte jen jednu eřpsu.

Ano

Ne

14. 14. Pokud byla realizována opatření, která přispěla k lepšímu stavu vod, o které konkrétně se jednalo?

15. 15. Jaké důsledky změny klimatu očekáváte? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

častější extrémní výkyvy počasí (období sucha/povodní)

vzestup hladin oceánů, tání ledovců

úbytek biodiverzity

celkové zhoršení životní úrovně obyvatel

změna potravinové bezpečnosti

výskyt chorob a škůdců

16. 16. Souhlasíte s tvrzením, že výstavba velkých vodních nádrží bude vzhledem ke změně klimatu (sucho, nedostatek vody) potřebná? *

Označte jen jednu eřpsu.

Ano

Ne

17. 17. Co by se mělo podle Vás hlavně změnit v budoucnu pro vodní režim v krajině?

Příloha č. 2: Seznam obcí Kraje Vysočina k 1.1. 2020 podílejících se na dotazníkovém šetření.

Obec	Okres	Počet obyvatel (k 1.1.2020)
Arnešovice	Pelhřimov	85
Arnolec	Jihlava	174
Bačkovice	Třebíč	96
Baliny	Žďár nad Sázavou	119
Batelov	Jihlava	2 362
Bělá	Pelhřimov	51
Bělá	Havlíčkův Brod	218
Blažkov	Žďár nad Sázavou	284
Blížkov	Žďár nad Sázavou	339
Bohdalín	Pelhřimov	172
Bochovice	Třebíč	153
Boňkov	Havlíčkův Brod	78
Borek	Havlíčkův Brod	122
Boršov	Jihlava	170
Bory	Žďár nad Sázavou	779
Brtnice	Jihlava	3 766
Brzkov	Jihlava	289
Březí nad Oslavou	Žďár nad Sázavou	287
Březník	Třebíč	689
Březské	Žďár nad Sázavou	163
Bukov	Žďár nad Sázavou	194
Bystřice nad Pernštejnem	Žďár nad Sázavou	8 004
Býšovec	Žďár nad Sázavou	177
Cejle	Jihlava	501
Cidlina	Třebíč	84
Čáslavice	Třebíč	547
Čáslavsko	Pelhřimov	121
Častohostice	Třebíč	186
Čelistná	Pelhřimov	96
Černíč	Jihlava	120
Černov	Pelhřimov	127
Černovice	Pelhřimov	1 752
Čikov	Třebíč	202
Dalečín	Žďár nad Sázavou	640
Dalešice	Třebíč	584
Dešov	Třebíč	427
Dlouhé	Žďár nad Sázavou	259
Dobrá Voda	Pelhřimov	205
Dobrá Voda	Žďár nad Sázavou	380
Dolní Heřmanice	Žďár nad Sázavou	512
Dolní Lažany	Třebíč	149
Dolní Vilémovice	Třebíč	421
Dolní Vilímeč	Jihlava	103

Druhanov	Havlíčkův Brod	164
Dušejov	Jihlava	478
Eš	Pelhřimov	65
Golčův Jeníkov	Havlíčkův Brod	2 680
Habry	Havlíčkův Brod	1 333
Hamry nad Sázavou	Žďár nad Sázavou	1 616
Hartvíkovice	Třebíč	548
Havlíčkův Brod	Havlíčkův Brod	23 442
Herálec	Žďár nad Sázavou	1 327
Hluboké	Třebíč	197
Hodice	Jihlava	752
Hojanovice	Pelhřimov	103
Hojkov	Jihlava	149
Hojovice	Pelhřimov	74
Horní Dubenky	Jihlava	606
Horní Heřmanice	Třebíč	139
Horní Libochová	Žďár nad Sázavou	199
Horní Rožínka	Žďár nad Sázavou	74
Horní Újezd	Třebíč	273
Hornice	Třebíč	64
Hradec	Havlíčkův Brod	242
Hrotovice	Třebíč	1 768
Hroznatín	Třebíč	113
Hurtova Lhota	Havlíčkův Brod	241
Hybrálec	Jihlava	456
Chlístov	Třebíč	295
Chlumětín	Žďár nad Sázavou	213
Chotěboř	Havlíčkův Brod	9 178
Chotěbudice	Třebíč	96
Chrtův	Havlíčkův Brod	108
Chřenovice	Havlíčkův Brod	152
Jabloňov	Žďár nad Sázavou	345
Jamné	Jihlava	579
Jámy	Žďár nad Sázavou	625
Jaroměřice nad Rokýtnou	Třebíč	4 136
Jasenice	Třebíč	175
Javorek	Žďár nad Sázavou	105
Jemnice	Třebíč	4 014
Jersín	Jihlava	187
Jeřišno	Havlíčkův Brod	273
Ježov	Pelhřimov	64
Jihlava	Jihlava	51 216
Jilem	Havlíčkův Brod	129
Jindřichovice	Jihlava	99
Jiratice	Třebíč	76
Jitkov	Havlíčkův Brod	236
Jívoví	Žďár nad Sázavou	289
Kadov	Žďár nad Sázavou	156
Kaliště	Jihlava	157
Kamenná	Jihlava	190

Klokočov	Havlíčkův Brod	123
Klučov	Třebíč	169
Knínice	Jihlava	193
Knyk	Havlíčkův Brod	445
Komorovice	Pelhřimov	204
Koněšín	Třebíč	505
Kostelní Myslová	Jihlava	67
Kotlasy	Žďár nad Sázavou	115
Kozlov	Havlíčkův Brod	223
Kozlov	Jihlava	478
Kozlov	Žďár nad Sázavou	192
Kožichovice	Třebíč	436
Krahulov	Třebíč	282
Krásněves	Žďár nad Sázavou	294
Krasonice	Jihlava	197
Krokočín	Třebíč	210
Krucemburk	Havlíčkův Brod	1 598
Křídla	Žďár nad Sázavou	357
Křoví	Žďár nad Sázavou	611
Květinov	Havlíčkův Brod	235
Leskovice	Pelhřimov	104
Lesná	Pelhřimov	68
Lesonice	Třebíč	494
Leškovice	Havlíčkův Brod	79
Lhota-Vlasenice	Pelhřimov	100
Lipnice nad Sázavou	Havlíčkův Brod	654
Lomy	Třebíč	126
Luka nad Jihlavou	Jihlava	2 971
Malá Losenice	Žďár nad Sázavou	267
Maleč	Havlíčkův Brod	647
Martinice u Onšova	Pelhřimov	56
Martínkov	Třebíč	255
Menhartice	Třebíč	129
Měšín	Jihlava	268
Meziříčko	Třebíč	91
Mikulovice	Třebíč	223
Milešín	Žďár nad Sázavou	76
Mirošov	Žďár nad Sázavou	139
Mladé Bříště	Pelhřimov	262
Mohelno	Třebíč	1 342
Moravec	Žďár nad Sázavou	606
Moravecké Pavlovice	Žďár nad Sázavou	45
Moraveč	Pelhřimov	198
Mysletín	Pelhřimov	123
Naloučany	Třebíč	167
Náměšř nad Oslavou	Třebíč	4 861
Nárameč	Třebíč	353
Nejepín	Havlíčkův Brod	76
Netín	Žďár nad Sázavou	373
Nimpšov	Třebíč	51

Nová Buková	Pelhřimov	111
Nová Říše	Jihlava	826
Nová Ves	Třebíč	247
Nová Ves u Nového Města na Moravě	Žďár nad Sázavou	648
Nové Dvory	Žďár nad Sázavou	323
Nový Jimramov	Žďár nad Sázavou	60
Nový Rychnov	Pelhřimov	996
Nyklovice	Žďár nad Sázavou	172
Obyčtov	Žďár nad Sázavou	436
Ocmanice	Třebíč	331
Okarec	Třebíč	115
Okrouhlice	Havlíčkův Brod	1 382
Olešenka	Havlíčkův Brod	184
Ondřejov	Pelhřimov	155
Onšov	Pelhřimov	226
Opatov	Jihlava	199
Osová Bítýška	Žďár nad Sázavou	909
Osové	Žďár nad Sázavou	85
Ostrov	Havlíčkův Brod	161
Otín	Žďár nad Sázavou	329
Panenská Rozsídka	Jihlava	179
Pavlínov	Žďár nad Sázavou	257
Pavlov	Pelhřimov	134
Pavlov	Jihlava	419
Pavlov	Žďár nad Sázavou	342
Petráveč	Žďár nad Sázavou	277
Petrovice	Třebíč	421
Pikárec	Žďár nad Sázavou	330
Píšť	Pelhřimov	75
Počátky	Pelhřimov	2 531
Podmoky	Havlíčkův Brod	133
Podolí	Žďár nad Sázavou	90
Pohled'	Havlíčkův Brod	70
Pokojev	Žďár nad Sázavou	154
Polesí	Pelhřimov	99
Polná	Jihlava	5 150
Pošná	Pelhřimov	247
Přeckov	Třebíč	72
Přibyslav	Havlíčkův Brod	3 991
Přibyslavice	Třebíč	800
Putimov	Pelhřimov	276
Rácovice	Třebíč	118
Račice	Žďár nad Sázavou	45
Račín	Žďár nad Sázavou	130
Radonín	Třebíč	82
Radostín	Havlíčkův Brod	163
Radostín nad Oslavou	Žďár nad Sázavou	931
Rapotice	Třebíč	546
Rohozná	Jihlava	426
Rokytnice nad Rokytnou	Třebíč	837

Rovečné	Žďár nad Sázavou	622
Rozsochatec	Havlíčkův Brod	504
Rozsochy	Žďár nad Sázavou	702
Rožná	Žďár nad Sázavou	792
Ruda	Žďár nad Sázavou	398
Růžená	Jihlava	349
Rybné	Jihlava	120
Rybníček	Havlíčkův Brod	61
Rynárec	Pelhřimov	624
Řečice	Žďár nad Sázavou	466
Salačova Lhota	Pelhřimov	129
Sedlec	Třebíč	246
Sedlice	Pelhřimov	136
Sejrek	Žďár nad Sázavou	169
Skřinářov	Žďár nad Sázavou	150
Slavětín	Havlíčkův Brod	122
Slavíkov	Havlíčkův Brod	296
Smrk	Třebíč	259
Stará Říše	Jihlava	621
Staré Bříště	Pelhřimov	70
Stareč	Třebíč	1 661
Strachonovice	Jihlava	87
Strachujov	Žďár nad Sázavou	135
Strážek	Žďár nad Sázavou	842
Střítež pod Křemešníkem	Pelhřimov	67
Sulkovec	Žďár nad Sázavou	170
Svépravice	Pelhřimov	120
Světlá nad Sázavou	Havlíčkův Brod	6 490
Světnov	Žďár nad Sázavou	472
Šlapanov	Havlíčkův Brod	812
Štěměchy	Třebíč	299
Štěpánov nad Svratkou	Žďár nad Sázavou	721
Štoky	Havlíčkův Brod	1 968
Tis	Havlíčkův Brod	392
Třebelovice	Třebíč	430
Třebíč	Třebíč	35 451
Třesov	Třebíč	92
Třešť	Jihlava	5 714
Tři Studně	Žďár nad Sázavou	109
Uhelná Příbram	Havlíčkův Brod	498
Ujčov	Žďár nad Sázavou	467
Urbanov	Jihlava	138
Úsobí	Havlíčkův Brod	673
Valdíkov	Třebíč	110
Vanov	Jihlava	89
Vatín	Žďár nad Sázavou	322
Věchnov	Žďár nad Sázavou	332
Velká Bíteš	Žďár nad Sázavou	5 243
Velké Janovice	Žďár nad Sázavou	127
Velký Beranov	Jihlava	1 272

Vepříkov	Havlíčkův Brod	323
Veselá	Pelhřimov	223
Věžná	Pelhřimov	130
Věžná	Žďár nad Sázavou	236
Věžnička	Jihlava	137
Vícenice	Třebíč	194
Vídeň	Žďár nad Sázavou	461
Vilémov	Havlíčkův Brod	1 006
Vír	Žďár nad Sázavou	707
Vladislav	Třebíč	1 152
Vlčatín	Třebíč	153
Vojnův Městec	Žďár nad Sázavou	773
Volevčice	Jihlava	72
Vysoká Lhota	Pelhřimov	15
Vysoké Studnice	Jihlava	432
Vystrčenovice	Jihlava	121
Záblatí	Žďár nad Sázavou	234
Záborná	Jihlava	255
Zašovice	Třebíč	122
Zbilidy	Jihlava	217
Zhoř	Jihlava	447
Zvěrkovice	Třebíč	228
Ždánice	Žďár nad Sázavou	237
Ždírec	Jihlava	430
Ždírec nad Doubravou	Havlíčkův Brod	3112
Želiv	Pelhřimov	1149
Žirovnice	Pelhřimov	2944
Žižkovo Pole	Havlíčkův Brod	376

Zdroj: ČSÚ, 2020, https://www.czso.cz/csu/xj/mesta_a_obce